

Ex. 2

Sv. avd.
Näringslivet.

ÖVERSIKT

ÖVER

DEN SVENSKA PATENTRÄTTEN

AV

ÖSTEN UNDÉN

LUND 1915.

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

0
Ex B

0

LUND 1915
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv>

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

- Kopiera och vidare distribuera materialet oavsett medium eller format
- Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

- Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed.
- Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.
- Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att göra något som licensen tillåter.

Se även information på

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv>

INNEHÅLL.

Förord.

1 kap.	HISTORISK INLEDNING.....	Sid. 1
2 kap.	PATENTRÄTTENS KARAKTÄR OCH SYSTEMATISKA PLATS.....	» 10
3 kap.	MOTIVEN FÖR LAGSTADGADT UPPFINNINGSSKYDD.....	» 13
4 kap.	VAD FÖRSTÅS MED UPPFINNING ENLIGT P. L.	» 17
	A. Uppfinningsbegreppet.....	» 17
	B. Patenterbara uppfinningar.....	» 24
	a) »Industriella alster».....	» 24
	b) Livs- och läkemedel.....	» 31
	c) Kemiska produkter och mekaniska blandningar.....	» 33
	d) Uppfinningar som strida mot lag eller goda seder.....	» 34
5 kap.	UPPFINNINGENS NYHET.....	» 35
	A. Offentliggörande i tryckt skrift.....	» 37
	B. Öppen utövning.....	» 39
	C. Väsentlig likhet.....	» 40
6 kap.	UPPFINNINGENS OMFÅNG.....	» 41
7 kap.	PATENTRÄTTENS STIFTANDE.....	» 43
8 kap.	DET FORMELLA FÖRFARANDET.....	» 48
9 kap.	RÄTTIGHETENS INNEHÅLL.....	» 54
	A. Tillverkning för avsalu.....	» 58
	B. Saluhållande.....	» 59
	C. Import för avsalu.....	» 61
	D. Utövning av yrke.....	» 62
	E. Upplåtelse mot vederlag.....	» 64
10 kap.	INSKRÄNKNINGAR I PATENTRÄTTEN.....	» 65
	A. Föranvändarrätten.....	» 65
	B. Expropriation.....	» 67
	C. Inskränkningar med hänsyn till den internationella samfärdseln.....	» 69

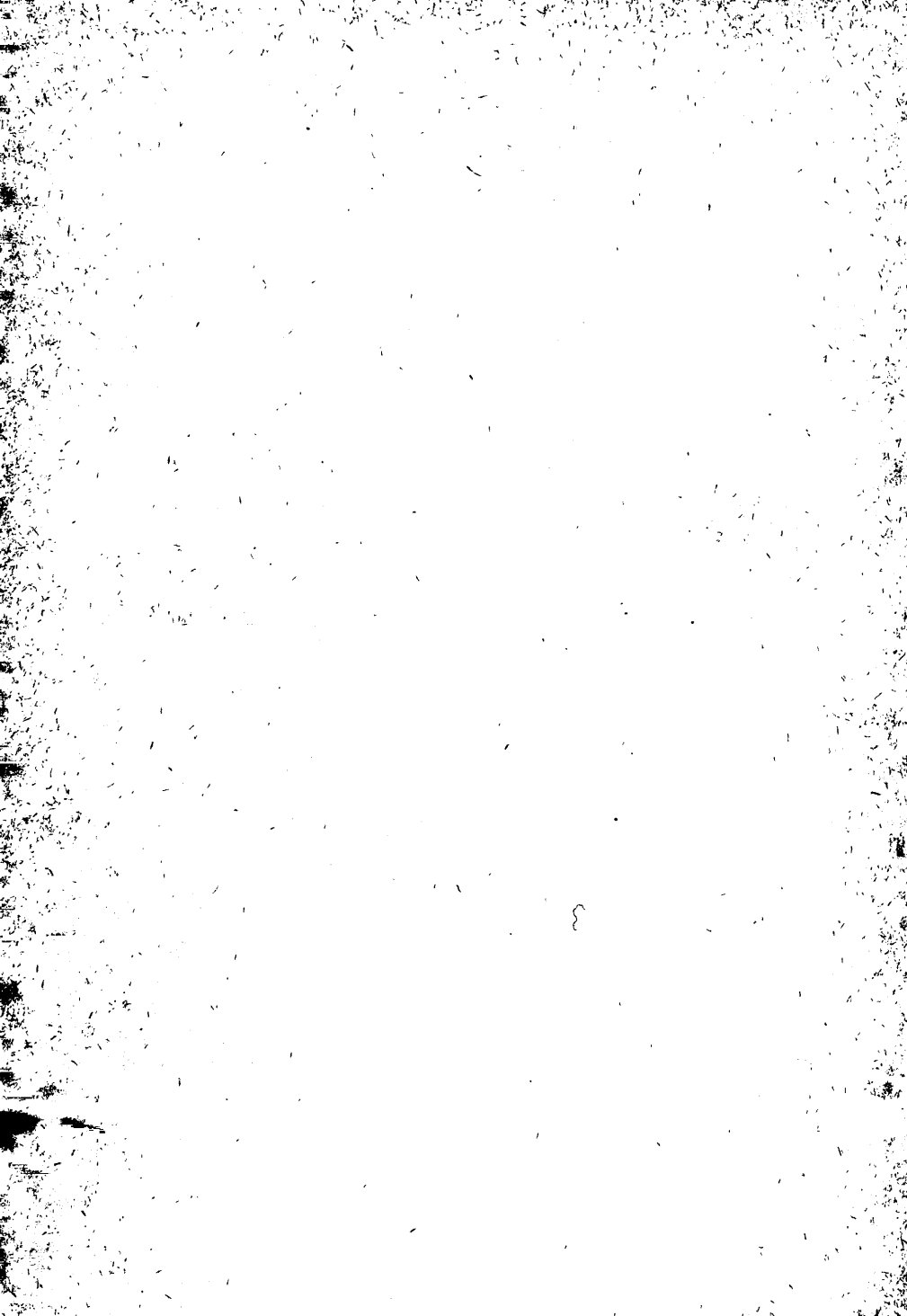
11 kap.	PATENTHAVARENS FÖRPLIKTELSE.....	Sid. 71
	A. Patentavgifter.....	» 71
	B. Förpliktelsen till utövning av patenterad uppfinning	» 73
12 kap.	ÖVERLÅTELSE AV OCH UPPLÅTELSE I PATENTRÄTT.....	» 78
13 kap.	PATENTRÄTTENS UPPHÖRANDE.....	» 83
14 kap.	OGILTIGHETSFÖRKLARING.....	» 85
15 kap.	STRAFF OCH SKADESTÅND	» 88
16 kap.	DET INTERNATIONELLA PATENTSKYDDET	» 92
	Bilaga.....	» 103
	Litteratur.....	» 111

FÖRORD.

Denna systematiska översikt över svensk patenträtt har ursprungligen tillkommit som grundval för en föreläsningkurs. Den framträder utan andra anspråk än att ge en redogörelse i lätt tillgänglig form för patenträttens elementer.

I regel ha hänvisningar till litteraturen undvikits. En förteckning på de arbeten, som företrädesvis begagnats, återfinnes i slutet av boken.

Förf.

1 KAP.

HISTORISK INLEDNING.

Det första spåret till patentskydd för tekniska uppfinningar har man funnit i det *privilegesystem*, som blomstrade under slutet av medeltiden och därefter flera århundraden framåt i olika europeiska länder. Näringslivet var organiserat i mer eller mindre slutna skrån. Men regeringerna medgåvo enskilda »frimästare» att bedriva tillverkning utanför skråna enligt särskilda privilegier. I och för sig betydde ett sådant privilegium intet uppfinningsskydd. Motiven för dess utfärdande kunde vara mångahanda. Stundom gällde det att bereda plats för en ny tillverkning, som inte kunde rymmas i de hittillsvarande yrkes-skråna. Stundom skulle företagsamheten uppmuntras eller en särskilt viktig tillverkning gynnas genom förmåner. Ibland var motivet helt enkelt att skaffa kronan inkomster genom försäljning av privilegieförmåner. Men det inträffade också ofta, att i privilegiet åberopades någon *ny uppfinning*, som näringsidkaren gjort eller ville införa i landet. Till privilegieförmåner, som beviljades, hörde emellanåt *monopol* på tillverkningen å en viss ort, d. v. s. privilegiet medförde rätt för näringsidkaren att ensam, med andras uteslutande, bedriva den ifrågavarande tillverkningen. Vanligen utsattes viss tid för sådana monopol, vilket emellertid inte hindrade, att privilegiet vid tidens utgång förnyades.

Från England omtalas privilegiebrev (litteræ patentess — öppna brev) redan från 1300-talet, då utländska hantverkare inkallades för näringslivets höjande. Under 1500-talet ökades monopolrättigheterna alltmer, och anses ha mäktigt bidragit till näringarnas utveckling genom brytande av skråväsendets slutenhet. Men systemet missbrukades av kronan och framkallade mot slutet av århundradet starkt missnöje bland borgarna. Att den, som ville praktisera en ny uppfinning, erhöll monopol på viss tid, ansågs vara i överensstämmelse med allmän rättsåskådning, men monopol av andra grunder ville näringarnas män inte finna sig i. Parlamentet framtvang slutligen — efter flera ansatser från kronan att mildra missbruket — en lag mot monopol, innehållande det första spåret till patentlagstiftning i modern mening. Denna lag av 1624 (ej 1623 såsom ofta uppgives) riktade sig mot kronans privilegiemissbruk och återställde det rättstillstånd, som ansågs gällande enligt common law, den sedvanemässiga rätten, men som kränkts genom privilegiepraxis. Sålunda förklarades alla monopol ogiltiga *utom de som grundade sig å nya uppfinningar*:

»Såsom undantag stadgas och förklaras, att ovan nämnda bestämmelser icke skola omfatta patent eller privilegier å 14 år eller därunder, som hädanefter meddelas för ensamt bedrivande av någon ny tillverkning inom detta rike åt den förste och verklige uppfinnaren eller uppfinnarna av sådana tillverkningar, därest dessa icke vid tiden för beviljandet praktiseras av någon annan; förutsatt också att de ej strida mot lag eller äro fördärliga för staten genom fördyrande av priser på varor inom landet eller skadliga för handeln eller eljest i allmänhet olämpliga; skoland de nämnda 14 åren räknas från dagen för patenten eller privilegierna, som härefter beviljas, vilka för övrigt skola hava den kraft och ingen annan än den, vilken de skulle hava, om denna akt aldrig blivit utfärdad.»

Denna världens första patentlag blev gällande i över 200 år. Liksom alla engelska »statute laws» måste den dock ses i sammanhang med sedvanerätten, »common law», som självfallet under tidernas lopp utvecklats och förändrats. Dessutom har naturligtvis patentmyndighetens praxis varit en särskild rättskälla. Englands nu gällande patentlag är från 1907.

Jämte England har Frankrike varit föregångslandet, när det gällt lagligt skydd för »den industriella äganderätten», såsom termen här kom att lyda. Även Frankrike hade haft sitt privilegesystem under skråväsendets tid. Missbruken från regenternas sida hade tagit värre former än i England, då den stora revolutionen bröt in, sopande bort privilegier av alla slag. Men den nya författningen upptog *äganderätten* bland de okränkbara rättigheterna, och uppfinnaren var ägare till sin idé. Denna tankegång utvecklades vältaligt i BOUFFLER's rapport till nationalförsamlingen, med förslag till Frankrikes första verkliga patentlag. Förslaget antogs, och lagen utfärdades den 7 januari 1791. Ingressen lyder:

»I betraktande av att varje ny idé, vars förverkligande eller utveckling kan bliva samhället till gagn, i första rummet tillhör den som uttänkt densamma och att det skulle vara en väsentlig kränkning av de mänskliga rättigheterna att icke erkänna en industriell uppfinning som dess upphovsmans egendom;

i betraktande av att bristen på en uttrycklig och autentisk förklaring, som hävdar denna sanning, hittills verkat menligt på den franska industrin, förorsakande att många utmärkta yrkesidkare emigrerat och att många nya uppfinningar, som detta land bort draga de första fördelarna av, övergått till främmande land;

i betraktande slutligen därav, att alla rättvisans, den allmänna ordningens och det nationella intressets grund-

satser bjudande kräva, att för framtiden de franska medborgarnas uppfattning om detta slags egendom må stadgas genom en lag, som giver densamma helgd och skydd, påbjuder Nationalförsamlingen följande:

Art. 1. Varje upptäckt eller ny uppfinning inom alla näringsgrenar är dess upphovsmans egendom. Fördenskull skyddar honom lagen i fullt och helt åtnjutande därav, på det sätt och för den tid, som här nedan stadgas.»

— — — — —

Den franska patentlagen av 1791 förblev i kraft till 1844. Lagen av sistnämnda år gäller i huvudsak ännu, ehuru kompletterad och modifierad genom senare stadganden. Den har påverkat 1856 års svenska lag, liksom överhuvud den franska patentlagstiftningen haft stort inflytande på de europeiska patentlagarnas gestaltning.

I *Sverige* finna vi liknande spår av uppfinningsskydd i hantverks- och manufakturprivilegier, tilldelade enskilda personer. Privilegierna utfärdades ofta utan sammanhang med uppfinningar, men stundom förekommer i privilegiebrevet en hänvisning till den sökandes förtjänster som uppfinnare av den tillverkning, för vilken förmånerna beviljas, eller till hans företagsamhet att i riket införa en ny tillverkning. Och förmånerna bestodo ofta däri, att sökanden fick *monopol* på tillverkningen inom ett mer eller mindre vidsträckt område, privilegiet var ett s. k. *privilegium exclusivum*. Från 1600-talet finnas många exempel på dylika. En förordning om privilegier åt hantverkshusen den 18 sept. 1668 brukar angivas såsom det första *allmänna* stadgandet om uppfinningsskydd, till skillnad från enstaka privilegier åt enskilda personer. Att även i Sverige missbruk ägde rum med privilegiers utdelande, framgår väl av de täta klagomålen från riksdagens och i synnerhet borgarståndets sida, ehuru missförhållandena säkerligen inte varit så stora som mångenstädes i utlandet. Under frihetstiden ställde

man sig påfallande avog mot alla monopol, men i stället uppmuntrades uppfinnare genom premier (1739 års manufaktur- och hantverksprivilegier, 29 §). Gustav III återgick emellertid för en tid till privilegiesystemet.

Som vår första patentlag kan väl betecknas K. F. den 28 april 1819 »angående vad iakttagas bör vid förekommande frågor om privilegia exclusiva för nya, i riket förut okända slöjde-inrättningar, konster eller väsenteliga konstförbättringar». Den står emellertid på gränsen mellan privilegie- och patentsystem. Ordet patent är ännu icke infört. Ingressen till lagen anger, att den dels vill skydda uppfinnare, dels riktar sig mot privilegiemissbruk, som lända näringsidkarna till förfång och varemot 60 § regeringsformen åberopas:

»Vi Carl Johan . . . göre veterligt: Att som Vi, i anledning av vad R. St. hos oss i underdånighet framställt, insett nödvändigheten av något sådant allmänt stadgande angående exclusiva eller uteslutande privilegier, som, då det å ena sidan medför uppmuntran och säkerhet för den, vilken använder tid och kostnad på uppfinningar eller bedrivande av någon här i riket okänd slöjd, konst eller väsentelig konstförbättring, tillika å den andra, i enlighet med 60 § av Regeringsformen, förvissar idkare av redan bekanta och utövade hanteringar om skydd mot alla försök att genom uteslutande privilegier betaga dem större eller mindre del av deras lovliga i författningarna grundade näringsfrihet; så have Vi funnit, i sådant ändamål, gott, att i detta ämne härigenom förordna följande . . .»

En ny lag den 13 dec. 1834 använde för första gången ordet patent men stod på den äldre ståndpunkten, att även införandet i riket av ny tillverkning kunde patenteras (införselpatent). Den efterföljdes av lagarna den 19 aug. 1856 och den 16 maj 1884, vilken sistnämnda, med en del ändringar, ännu är i kraft. För närvarande är en kommitté verksam med arbete på revision av patentlagstiftningen.

Bland övriga länder må nämnas *Förenta Staterna*, vars tidigare lagstiftning utvecklats i nära anslutning till den engelska, men bröt sig nya banor genom en lag från 1836, som införde det s. k. förprövningssystemet i patentlagstiftningen (se nedan). Dess nu gällande patentlag bär årtalet 1874. I de *tyska* staterna avlöstes privilegiesystemet av patentlagar först ett stycke in på 1800-talet, och det blott i en del stater. Den första rikslagstiftningen i patenträtt är från 1877. Den har starkt påverkat 1884 års svenska lag. Nu gällande tyska lag är från 1891 och kommer sannolikt snart att avlösas av en ny. *Danmark* fick först 1894 en verklig patentlag, och *Norge* fick en utförligare kodifikation av patenträtten 1885, vilken lag 1910 följts av en ny. *Finlands* patentlag av 1876 var noga kopierad efter 1856 års svenska lag. Dess nu gällande patenträtt återfinnes i patentförfordningar från 1898.

*

*

.

*

Den moderna patentlagstiftningen skiljer sig från äldre tiders uppfinningsskydd i privilegieform därigenom, att uppfinnaren som sådan har lagligt (offentligt-rättsligt) *anspråk* på skydd och inte är hänvisad till regeringens eller andra myndigheters goda vilja. Också är konsekvent själva *uppfinningen* grunden för anspråket och inte endast en bidragande faktor bland andra såsom oftast under ett privilegiesystem. Vidare består den formella skillnaden, att privilegier ha karaktären av *leges speciales*, särbestämmelser för ett enskilt fall. Varje privilegium är så att säga en lagstiftningsakt för det särskilda tillfället, medan patentet beviljas i kraft av en allmän lag. Någon skarp gräns kan dock knappast dragas mellan de olika systemen. Så t. ex. ägde ju 1819 års svenska lag ännu inte alla en modern patentlags kännetecken. Uppfinnaren hade intet ovillkorligt anspråk på patent, även om eljest förutsättningar för patenter-

barhet voro för handen. De prövande myndigheterna, i sista instans K. Maj:t, kunde vägra patentets beviljande. Kommerskollegium, till vilket ansökan ingavs, skulle, som det hette, »inkomma med underdånigt betänkande huruvida Collegium anser det privilegium, som sökes, lämpligt och kunna, utan någons förfördelande beviljas, varefter Vi vilje oss i nåder utlåta, om sådant privilegium må av Collegium den sökande meddelas.»

* *

*

Man har karaktäriserat de olika ländernas patentlagar efter det formella förfarandet vid patents beviljande. De olika systemen bli då i huvudsak följande:

1) *Anmälningssystemet*. Det innebär, att envar, som anmäler en uppfinning med begäran om patent, erhåller sådant utan annan undersökning från patentmyndighetens sida än en huvudsakligen formell, i det myndigheten granskar ansökningshandlingarnas riktighet, i viss mån även att uppfinningen tillhör de enligt lag patenterbara kategorierna, inte strider mot lag och god ordning o. s. v. Däremot prövas ej uppfinningens nyhet. Men patentet kan sedermera av domstol förklaras ogiltigt, på yrkande av någon som påstår, att uppfinningen inte var ny eller eljest inte patenterbar.

Detta system representeras av Frankrike och en del andra, mest romanska, länder med därifrån påverkad lagstiftning: Italien, Spanien, Belgien. Den svenska lagen av 1856 stod på samma ståndpunkt.

2) *Förprövningssystemet*. Patentmyndigheten granskar varje ansökan i avseende å uppfinningens nyhet, innan patent beviljas. Denna prövning utgör dock intet hinder mot ny prövning från domstols sida, i det att talan kan väckas av enskild person efter patentets beviljande, med yrkande om dess ogiltighetsförklaring. Systemet infördes först i

Förenta Staterna 1836 och har sedan vunnit stor utbredning, ehuru det numera vanligen kombineras med ett uppbudssystem. Förprovning utan uppbud förekommer emellertid ännu i Förenta Staterna, Kanada, Japan.

De bägge anförda huvudsystemen kunna nämligen båda förenas med s. k. *uppbud*, och därav får man då de bägge nya varianterna, *kombinerat anmälnings- och uppbudssystem* eller *förprövnings- och uppbudssystem*.

3) *Kombinerat anmälnings- och uppbudssystem*. Det karaktäristiska för detta i jämförelse med anmälningssystemet är tillkomsten av ett uppbudsförfarande bestående däri, att en ansökan om patent kungöres för allmänheten, varefter vem som helst kan under viss tid ta kännedom om ansökningshandlingarna och eventuellt framställa invändningar mot att patent beviljas. Invändningen kan tänkas stödja sig på en invändarens bättre rätt till uppfinningen, bristande nyhet etc.

Detta system tillämpades i England före 1902, då förprovning i viss utsträckning infördes. Det var ock den gällande svenska patentlagens ursprungliga ståndpunkt. Då nämligen 6 § P. L. föreskriver, att ansökan skall avslås, om uppfinningen *uppenbarligen* icke är ny, ligger däri uttalat, enligt förarbetena till lagen, att en verkligt ingående nyhetsgranskning inte skall ske, endast en mera summarisk. Men patentmyndigheten anordnade från början en ingående nyhetsgranskning, och Sverige har alltså i praktiken fått ett förprovningssystem.

4) *Kombinerat förprövnings- och uppbudssystem*. Det amerikanska förprovningssystemet upptogs i 1877 års tyska patentlag, men kombinerades med ett uppbudsförfarande. Många stater ha följt efter, t. ex. Österrike, Danmark, Norge, Finland, Ryssland — i praktiken även Sverige, såsom nyss nämdes.

Till denna grupp är ock att räkna England. Det

engelska systemet kan visserligen sägas innebära endast partiell förprövning, i det blott tidigare engelska patent-skrifter granskas för avgörande av uppfinningens nyhet. Undersökningen går alltså ut på att fastställa, om patent tidigare meddelats å samma uppfinning i England. Då en oerhörd mängd uppfinningar patenteras i England, blir faktiskt inskränkningen i nyhetsprövningen ej så betydande.

Striderna om de olika systemens företräden pågå allttjämt. Förprövningen är otvivelaktigt teoretiskt att föredraga framför en blott på anmälan byggd lagstiftning. Ifall uppfinningarna granskats på förhand, finnes en, om ej absolut, så dock betydande och värdefull garanti för, att de beviljade patenten icke skola omintetgöras senare genom processer om ogiltighetsförklarande på grund av bristande nyhet. Invändningarna äro egentligen rent praktiska: att förprövningen blir för dyrbar och dessutom allt vanskeligare, och att fördelarna ej uppväga olägenheterna av den kostsamma, tidsödande och ändå ej absolut säkra nyhetsprövningen ¹⁾. Särskilt ha dessa invändningar understrukits för de små staternas del. Man har också pekat på en utveckling mot internationell nyhetsgranskning, genom överenskommelser mellan flera eller färre länder, såsom framtidsmålet.

Av allt att döma är dock förprövningen det system, som även praktiskt sett bäst motsvarar en patentlagstiftnings syfte. Det synes ock vinna terräng. Men uppenbarligen vore överenskommelser om gemensam nyhetsgranskning i en eller annan form olika stater emellan ägnade att mildra förprövningens praktiska olägenheter.

¹⁾ Vid diskussionen om patentverkets omorganisation under 1913 års R. D. debatterades också de olika systemen.

2 KAP.

PATENTRÄTTENS KARAKTÄR OCH SYSTEMATISKA PLATS.

Ordet patenträtt betecknar dels sammanfattningen av de hithörande rättsreglerna (rätt i objektiv mening), dels den särskilda, uppfinnaren meddelade rättigheten till viss uppfinning (rätt i subjektiv mening). Den objektiva patenträtten bildar, jämte författarrätten, konstnärsrätten, mönster-rätten etc. ett särskilt område inom förmögenhetsrätten, som man ibland kallar den *immateriella förmögenhetsrätten*. Detta blir då en avdelning vid sidan av de traditionella kategorierna inom förmögenhetsrätten: *sakrätt* och *obligationsrätt*. Ifall den s. k. immateriella förmögenhetsrätten uppställles bredvid dessa bägge grupper, har indelningen tydligen skett med hänsyn till objektet för de subjektiva rättigheter, som behandlas i resp. grupper. Synpunkten har varit den, att liksom sakrätten innehåller regler om rättigheter med saker som objekt, så är det inom den *immateriella* förmögenhetsrätten fråga om rättigheter, vilka till objekt ha något immateriellt, en andlig skapelse (uppfinning, författarskapelse, konstverk). Beteckningen *förmögenhetsrätt* åter antyder, att det huvudsakligen är ekonomiska intressens skyddande, som utgjort motivet för lagstiftningen. Nu tvistar man visserligen alltså om, hur begreppen sakrätt och obligationsrätt skola rätteligen karaktäriseras och den angivna tredelningens logiska riktighet beror i viss mån på lösningen av denna tvistefråga. Men vi nöja oss här med uppställandet av den immateriella förmögenhetsrätten som en särskild avdelning inom privaträtten.

Det sades nyss, att de subjektiva rättigheter, vilkas reglering är föremål för den immateriella förmögenhetsrätten,

ha till objekt en andlig skapelse. Patenträttens objekt är en teknisk idé, en uppfinning. Genom särskild lagstiftning har alltså rättsligt skydd givits åt uppfinnaren i hans förhållande till den nyuppfunna idén. Utan sådan lagstiftning finnes ingen uppfinnarens »rätt» till sin uppfinning, lika litet som det nu existerar någon vetenskapsmannens »rätt» till en vetenskaplig idé.

Hur är den rätt beskaffad, som genom patentlagstiftningen utbildats? Många försök ha gjorts att karaktärisera uppfinnarerätten och att inordna den i det traditionella systemet, och någon allmän överensstämmelse i åsikter är ännu inte vunnen. Sålunda fasthåller man på många håll, särskilt i fransk juridisk doktrin, vid dess konstruktion som äganderätt, *propriété industrielle*, medan den tyska jurisprudencen uppställt de olika »upphovsmannarätterna» i en klass för sig, utan enighet sedan om deras rätta natur.

Vi ha förut antytt den i många hänseenden slående likheten med äganderätten. Även i den juridiskt-tekniska utformningen få hithörande rättigheter mest likhet med sakterna. Liksom dessa ha de i viss mån absolut karaktär, de äro skyddade gentemot tredjeman. Äganderättskonstruktionen har också förr varit allmän och fått uttryck även i lagstiftningarna. Hos oss har ännu 1877 års författarlag rubriken »lag ang. *äganderätt* till skrift». Kravet på skydd för uppfinnares, författares och konstnärers skapelser har otvivelaktigt fått en mera suggestiv makt genom anknytningen till invanda föreställningar om äganderätten som en naturlig rätt.

För juristen gäller det emellertid att välja en konstruktion, som i alla sina konsekvenser blir acceptabel. Nu finnas obestriddigen åtskilliga rättssatser, som gälla om den vanliga äganderätten till materiella ting, men inte kunna utsträckas till uppfinnarrätt, författarrätt. Det är då ingen anledning, tvärtom vilseledande, att tänja på äganderätts-

begreppet. Alltså bör företräde givas åt den mening som i uppfinnarens rätt ser en egenartad, ehuru med äganderätten besläktad, rättighet till en teknisk idé, en uppfinning.

I likhet med sakrätterna har även uppfinnarrätten karaktären av uteslutande rätt. Den är ej, såsom fordringsrätten, riktad mot en förpliktad person, vilken är skyldig företa viss handling. Andra personer stå icke i något annat förhållande till uppfinnaren och hans rätt än till ägaren av en materiell sak och hans äganderätt. De få icke göra intrång i rätten, men till något positivt äro de ej förpliktade. Rättigheter av denna exklusiva karaktär, som dessutom inte ha något materiellt substrat och vilkas utövning därför inte är så att säga lokaliserad i ett påtagligt objekt, kallas ibland *monopol*. Man säger inte i juridiskt språk att ägaren till en fastighet har rättsligt monopol, fastän han är befogad att med andras uteslutande disponera över fastigheten. Men i fråga om immateriella förmögenhetsrätter, där ett yttre objekt inte drager uppmärksamheten till sig, fäster man i stället huvudvikten vid förbudet för andra att göra intrång i rätten. Så mycket hellre som just detta förbud skapar rättighetens förmögenhetsvärde. — Emellertid bestämmes det rättsliga monopolbegreppet stundom annorlunda, i det även sättet för rättighetens förvärv tas i beaktande.

En egendomlighet i patenträttens natur är dess *nationella begränsning*¹⁾. Patentskyddet avser endast det land, i vilket patentet meddelas, men kan å andra sidan tillgodonjutas av vare sig svensk eller utlänning. (1 § P. L.) Samma uppfinning kan alltså utgöra föremål för flera patenträtter, lika många subjektiva rättigheter som utfärdade patentbrev. De olika patenträtterna äro fullt självständiga och oberoende av varandra. Det ena patentet kan ut-

¹⁾ Om inskränkning i denna grundsats, se nedan s. 101.

slockna medan det andra fortfarande är i kraft. Det ena kan överlåtas, medan det andra behålles, o. s. v. Härav följer också, att om uppfinnaren fått patent i Sverige, men icke i Norge, så är uppfinningens utövande i Norge ej patentintrång. Ofta händer det, att patent beviljas å en och samma uppfinning i somliga länder, men icke i andra. Sådana olikheter kunna icke blott återföras på skilda system vid patents beviljande (anmälnings- och förprövningssystem), utan ha också sin grund i mindre sträng nyhetsprövning i vissa förprövningsländer än i andra.

Att patenträttens utpräglat nationella begränsning ej rätt väl passar in i vårt tidevarv, har erkänts genom de mellanfolkliga överenskommelser, som träffats. Man har till och med framkastat tanken på *världspatent*. Det skulle kunna tänkas, att en internationell patentmyndighet ägde att pröva alla uppfinningar och meddela patent, som bleve gällande överallt i världen, om ock inte nödvändigtvis enligt enhetliga regler. Mera anspråkslösa äro strävandena att uniformera olika länders patentlagar. Vad Sverige beträffar, må härvid erinras om tanken på likalydande nordiska patentlagar, som var under diskussion å fjärde nordiska juristmötet i Köpenhamn 1881.

3 KAP.

MOTIVEN FÖR LAGSTADGAT UPPFINNINGSSKYDD.

Överallt i civiliserade länder, där tekniken nått någon grad av utveckling, ha under senare tid tekniska uppfinningar i viss utsträckning tillerkänts upphovsmannen såsom ett slags privategendom. Det lagliga monopol, en uppfinnare kan förvärva, är ju av delvis samma art som den pri-

vata äganderätten. Uppfinnaren, som i vederbörliga former skaffat sig patent eller exklusivt privilegium, har ensamrätt till sin idé, liksom ägaren till en sak har lagens garanti för sin äganderätt. Uppfinningsskyddet bör då kunna motiveras på ungefär samma sätt som den privata äganderätten. Man kan lämna den historiska förklaringen å sido, eftersom äganderätten till materiella saker har en längre historia bakom sig än uppfinningsskyddet och sålunda kan antagas ha utbildats under delvis andra inflytelser. Rationellt sett skulle väl patentskyddet kunna motiveras från två huvudsynpunkter. Det har först och främst ansetts *ändamålsenligt* för teknikens utveckling och därmed för hela samhället (obs. hur de exklusiva privilegierna brukade motiveras), att uppfinnarna eggas till strävan efter mer fulländade tillverkningsmetoder. Ett monopol på en ny uppfinnings utnyttjande betyder ju ett ekonomiskt värde i de flesta fall. Det blir dessutom lättare för uppfinnare att intressera kapitalstarka personer för sin idé, om denna kan antagas bli ekonomiskt lönande. Ofta nog är sådant intresse från utomstående en nödvändig förutsättning för idéns utexperimenterande.

Men vidare har det ansetts *rättvist*, att uppfinnaren får njuta frukterna — även de ekonomiska — av sin uppfinning. Han är dess skapare. Vem är närmare till hands än han att bli dess ägare? Den »industiella äganderätten» är lika »naturlig» som annan äganderätt. Man kanske närmast kan jämföra det fall, att någon förfärdigar en sak av eget råmaterial. Den nyvunna produkten blir i regel tillverkarens.

Man skulle nu från denna motivering kanske vänta slutsatsen, att uppfinningsskyddet borde gälla för evärdlig tid, patenten gå i arv släktled efter släktled. I stället utslöcknar patenträtten, monopolet på uppfinningen, efter i allmänhet 15 à 20 år. Sedan blir idén allas egendom, en

fri nyttighet utan bytesvärde liksom vatten, luft och sol-sken. En annan begränsning i den »industriella äganderätten» till uppfinningar ligger däri, att monopolet vanligen är i viss mån beroende av att uppfinningen verkligen utövas. Åtskilliga lagar stadga s. k. utövningstvång, mer eller mindre strängt. En uppfinnare kan alltså inte godtyckligt undanhålla samhället och tekniken fördelarna av sin uppfinning, ifall han vill vara alldeles ensam om sin rätt. Patenträtten ger icke någon »jus utendi vel abutendi».

Parallelen med äganderätten till saker har alltså inte fullföljts i patentlagarna ut i de yttersta konsekvenserna. Det har befunnits alltför orimligt. Beträffande uppfinnarens krav på sin »naturliga» rätt kan det ju framhållas, att på många områden ges intet dylikt monopol eller eljest något skydd för idéer, även där dessa äro ekonomiskt värdefulla. Många framsteg inom naturvetenskaplig teori har ytterst betydelsefulla ekonomiska konsekvenser, utan att vetenskapsmannen tillerkännes någon ensamrätt till sin upptäckt. En läkare t. ex. finner en ny metod att behandla en sjukdom. Han kan inte få något rättsligt skydd för sin metod. Tekniska uppfinningar vila ofta på kemiska, fysiska, matematiska lagar, vilkas upptäckare inte fått monopol på sina idéer. Överhuvud kan det framhållas mot ett alltför långt drivet patentskydd, att varje uppfinnare bygger på resultat, som åstadkommits av andra, och att en ny idé ofta ligger i luften, kanske inom kort skulle ha funnits av en annan. Detta om rättvisan. Det måste också vara mindre ändamålsenligt från samhällets sida att låta den enskilde behålla alltför obegränsad uteslutanderätt till en uppfinning, som kanske är av den största betydelse för hela teknikens utveckling¹⁾. Även äganderätten till saker är i åtskilliga

¹⁾ Även under nuvarande förhållanden kan det patentskydd, som finns, bli orimligt vidsträckt och därigenom hämma teknikens utveckling. Det Brush'ska patentet på elektroder för ackumulatorbatterier

avseenden begränsad av hänsyn till samhället eller andra enskilda, så mycket mer då denna »industriella äganderätt», som utbildats under en långt senare tid och inte har samma ärevörddiga traditioner. Det kan slutligen invändas mot ett oinskränkt uppfinningsskydd, att ofta nog de verkligt geniala idéerna inte bli ekonomiskt värdefulla förrän långt efter upphovsmannens tid, liksom det icke sällan förekommer, att inte denne, utan den kapitalstarke förläggaren får vinsten av monopolet.

Det finns alltså goda skäl för sådana slags begränsningar i patentskyddet, som alla patentlagar uppställa. Att överhuvud ett uppfinningsskydd kommer att bibehållas under långa tider framåt som en praktisk och ändamålsenlig form för uppfinnarens belöning, är sannolikt. Andra system äro dock tänkbara. Vi sågo t. ex. i inledningen, att i Sverige under frihetstiden uppfinnarna i stället gynnades med premier. Man kan ock tänka sig, som komplement härtill, ett systematiskt ordnat arbete på teknikens utvecklande, organiserat ungefär som det vetenskapliga arbetet. Faktiskt ha under patentlagstiftningens senare historia motrörelser mot allt patentskydd överhuvud uppkommit och vunnit kraftig spridning.

Till denna korta redogörelse för åsikterna om patentskyddets berättigande må fogas ett resonnemang av en av den klassiska nationalekonomiens främste, JOHN STUART MILL, den avgjorde motståndaren till allt monopolväsen inom näringslivet:

Att uppfinnaren bör ha ersättning och belöning för den tjänst han gör samhället, kan inte bestridas. Om vem som helst omedelbart finge dra nytta av hans begåvning utan att ha tagit del i arbetet och utgifterna, skulle ingen

stängde praktiskt taget hela denna industrigren för alla utom patentets ägare och gjorde de många hundrade patent, vilka envisa uppfinnare icke desto mindre togo ut, beroende av detsamma. (Norden 1904, s. 45.)

eller blott förmögnare och mycket socialt sinnade personer åtaga sig sådana utgifter och sådant arbete, eller staten skulle nödgas ekonomiskt belöna uppfinnaren för hans tjänster. Dylik belöning har väl förekommit i några fall. Men systemet med patent bör föredragas, ty det är ej godtyckligt. Vederlaget rättar sig efter uppfinningens nytta och betalas av personer, som använda den. Det vore här liksom i fråga om den analoga författarrätten en stor orättfärdighet, om lagen gäve vem som helst tillfälle att begagna sig av en persons arbete utan vederlag. Jag har sett med verklig oro — slutar MILL — en del nyligen framkomna försök från ganska inflytelserikt håll att helt och hållet bekämpa patent-systemet; försök som, därest de lyckades, skulle upphöja fribyteri till värdighet av frihandel, och göra hjärnans män i ännu högre grad än nu till tjänare under penningpungarnas män.¹⁾

MILL's yttrande visar, att den liberala nationalekonomiens målsmän kunde infoga patentskyddet i sitt frihetssystem. Synpunkterna äro desamma, som vi ovan redogjort för.

4 KAP.

VAD FÖRSTÅS MED UPPFINNING ENLIGT P. L.?

A. Uppfinningsbegreppet.

Enligt svenska patentlagen (P. L.) må patent beviljas å *nya uppfinningar av industriella alster eller av särskilda sätt för sådana alsters tillverkning*. Därefter tillägges i 2 § bl. a. att, om uppfinning avser *livs- eller läkemedel*, må patent ej meddelas å själva varan utan endast å ett särskilt *sätt för dess tillverkning*. Det blir vår första uppgift att

¹⁾ Principles of pol. economy, Book V, Ch. X § 4.

undersöka vad P. L. menar med *uppfinning*, och vad som enligt lagen kan vara föremål för *patenterbar* uppfinning. Att noggrant angiva kännetecknen å det rättsobjekt, som genom patentlagstiftningen skyddas, är mycket svårare än motsvarande uppgift inom t. ex. författare- eller konstnärsrätten. En uppfinning är nämligen inte på samma sätt bunden vid en yttre form som det litterära alstret eller konstverket. Spörsmålet måste ju emellertid lösas vid det beslut, som fattas över patentansökningen av vederbörande patentmyndighet. Sedan en gång patent beviljats, är frågan tills vidare avgjord.

En uppfinning är resultatet av en skapande verksamhet. Den skall framträda som en kombination av naturkrafter, innebärande ett framsteg i förhållande till teknikens allmänna ståndpunkt. Uppfinningen skulle sålunda kunna definieras såsom en idé, en kombinationstanke, vilken »genom en hittills obekant kombination av naturkrafter skapar ett tekniskt framsteg». Det ligger dock ingen större vikt på att uppställa en alldeles oklanderlig definition. Dels bör patentmyndigheten icke vara alltför snävt bunden vid en formel, dels innehåller lagen ytterligare bestämmingar, varigenom ett område avgränsas inom uppfinningarnas krets (»industriella alster» eller »särskilda sätt för sådana alsters tillverkning»). Praktiskt sett blir det från den svenska patentlagens ståndpunkt likgiltigt, om en idé ej kan patenteras, därför att den inte har karaktären av *uppfinning* eller därför att den ej hör till de *patenterbara* uppfinningarna. En noggrann utmejsling av uppfinningsbegreppet blir väl för den skull i viss mån överflödigt de lege lata. För klarhetens skull bör man emellertid söka hålla isär de olika momenten.

1. Uppfinningen är en idé, en mänsklig skapelse. En *upptäckt* är enligt svensk rätt inte patenterbar och faller utanför begreppet uppfinning. Den som anträffar ett nytt mi-

neral kan inte få patent på denna sin upptäckt. Men distinktionen mellan upptäckt och uppfinning är ej alltid lika klar. Man kan t. ex. inte så lätt se motivet för en skillnad i patentskydd mellan den verksamhet, som lett till *upptäckten* av en ny egenskap hos ett känt kemiskt ämne och den som resulterar i *uppfinning* av en förut okänd kemisk förening. Och den som t. ex. upptäcker att en avfallsprodukt från en tillverkning innehåller en hittills obeaktad, värdefull beståndsdel gör tekniken långt större tjänst än mången uppfinnare, men får dock inte någon belöning i form av patentskydd. Först ett visst förfarande — som emellertid kan vara synnerligen obetydligt — att frånskilja och tillvarataga ämnet blir eventuellt patenterbart. Ett i patenträttslitteraturen ofta återkommande exempel är den s. k. Davy'ska säkerhetslampan. En dylik lampa användes för belysningsändamål i bostäder. DAVY upptäckte att den utan någon ändring erbjöd skydd mot exploderande gruvgas och rekommenderade den för gruvor. Det var en upptäckt, inte en uppfinning. Ett annat stående exempel: WOHLER upptäckte förekomsten av en okänd metall, aluminium, i lera. Det var en upptäckt, kunde alltså ej patenteras. Men DEVILLE uppfann en metod att på ett billigt sätt frånskilja metallen ur leran — en uppfinning.

Givetvis ligger hela förklaringen till upptäckternas uteslutande från patentskydd inte däri, att upptäckten alltid är av lägre rang såsom andlig verksamhet än uppfinningen, även om en dylik synpunkt spelat in. Men hur skulle patentskyddet bestämmas vid upptäckter? Det kan ju inte ifrågakomma att ge aluminium's upptäckare monopol på metallen. Inte heller låter det sig rätt väl göra att monopolisera ett visst användningssätt av en produkt. Att t. ex. ge upptäckaren av säkerhetslampans nytta i gruvor monopol på tillverkningen av dessa, förut kända lampor, vore orimligt; men praktiskt sett vore det också svårt, ehuru

ej omöjligt, att medgiva honom någon ensamrätt i fråga om just användningen i gruvor — exempelvis så att endast de av upptäckaren eller med hans medgivande framställda lampor finge användas i detta särskilda syfte. Såsom vi skola finna i det följande är också patentlagstiftningen i stort sett konsekvent i detta avseende även så till vida, som en produkt, vilken framställts för ett visst ändamål och patenterats, i allmänhet åtnjuter patentskydd även gentemot en helt annan användning av samma uppfunna produkt.

Det bör märkas, att en upptäckt ofta är ett led i en anordning, som i sin helhet måste anses patenterbar såsom uppfinning. T. ex. någon har upptäckt, att benzin har antiseptiskt värde. Han kan inte få patent på upptäckten. Men han framställer en slags förbandsartikel, där upptäckten tillgodogjorts, och får patent. Överhuvud bli en mängd upptäckter indirekt patentskyddade på grund av möjligheten att samtidigt uppfinna ett visst förfaringssätt för upptäckstens utnyttjande. Men skyddet blir därigenom mer begränsat.

I fråga om uppfinningar, som gå ut på nya kemiska sammansättningar eller mekaniska blandningar har stundom framförts synpunkten, att de rätteligen alltid borde kallas upptäckter. De borde följdriktigt inte kunna patenteras. Den ståndpunkten är dock oantaglig, både i premisser och slutsats. Det formella argumentet, att en kemisk förening till äventyrs uppträtt i naturen förut, kan i varje fall inte åberopas som skäl mot att i lagstiftningsväg gynna »uppfinnaren» med skydd.

2. Uppfinningen är resultatet av en *nyskapande* verksamhet, den skall tillföra tekniken något nytt, från dess hittillsvarande utvecklingsstadium betraktat. En uppfinning föreligger först, om ett verkligt framsteg i tekniskt avseende gjorts. Man uttrycker detta krav ibland så, att uppfinningen skall innebära något originellt eller genialt, men däri ligger blott denna fordran på något mera än den enkla

kombination, som varje kunnig fackman strax skulle finna. Man uppställer inom patenträttsläran en skillnad mellan uppfinning och *konstruktion* för att markera gränsen i förövarande punkt. En praktisk förbättring i en teknisk anordning är blott konstruktion, om den ligger så nära till för fackmannen, att den inte ter sig som något överraskande.

Gränsen är flytande, det behöver knappt betonas. Men det är en väl motiverad inskränkning i uppfinningsbegreppet, när man från patentskydd utesluter alltför obetydliga förbättringar. Monopolisering av dylika »konstruktioner» skulle orimligt hämma teknikens utveckling.

Normen för bedömandet av en förbättring såsom uppfinning eller konstruktion är principiellt den *tekniska* effekten. Men det är oundvikligt, att även den *ekonomiska* verkan får betydelse. Ett framsteg, det må vara än så obetydligt ur teknisk synpunkt, skall ändå te sig som uppfinning både i den allmänna uppfattningen och inför patentmyndigheten, om dess ekonomiska betydelse är stor. Man måste säga, att den tekniska originaliteten kan i viss mån uppvägas av förbättringens betydelse i ekonomiskt avseende eller överhuvud av dess industriella användbarhet. Ofta skall t. ex. blott en konstruktion föreligga, om ett ämne, som användes i en procedur, utbytes mot ett annat likvärdigt. Men blir proceduren genom detta utbyte oerhört mycket billigare, skall det visa sig en benägenhet att uppskatta förändringen som en uppfinning, vilken alltså blir patenterbar. Emellertid får man inte gå för långt härvidlag och anse ekonomisk effekt tillräcklig. Vi sågo förut, att upptäckten av ett nytt användningssätt av ett känt ämne eller en produkt inte var uppfinning. Och den blir det inte därför, att en stor ekonomisk effekt kan påvisas.

Å andra sidan behöver teknisk verkan inte omfatta ekonomisk. Storartade tekniska framsteg visa sig ofta

mindre lönande till en början. Något hinder för patent-skydd ligger naturligtvis inte häri.

I sammanhang med gränsen mellan uppfinning och konstruktion kan nämnas förhållandet till de s. k. *nyttighetsmodellerna*. Som bekant har man i några länder särskild lagstiftning, som medger uteslutanderätt till praktiska modeller, i analogi med patentskyddet. Det är vid modell-skydd själva den nya *formen* på föremålet som kan förbehållas upphovsmannen för viss tid. Någon har t. ex. tänkt ut en praktisk form för en skrivpenna, en lampa, en tavelkrok. Hos oss ha vi en lag om skydd för vissa mönster och modeller den 10 juli 1899, men den avser endast s. k. prydnadsmönster och -modeller. Det är alltså som estetiska skapelser dessa mönster och modeller bli upphovsmannens uteslutande egendom.

Har en viss form uppfunnits för rent praktiskt ändamål, föreligger en nyttighetsmodell, och det kan bli fråga om patentskydd. Tvivel kan här endast uppstå beträffande gränsen mellan uppfinning och konstruktion. Men obestridligen kan själva formgivningen mången gång fylla kravet på väsentligt tekniskt framsteg. De bekanta »X-krokarna» för tavlor kunna på grund av sin form tåla en stark belastning utan att skada väggarna, och erbjuda ett exempel på patenterbara nyttighetsmodeller.

3. En uppfinning är ett framsteg *inom tekniken*. Man kan möjligen vara tveksam, om detta ligger redan i uppfinningsbegreppet, eller måste stödjas på uttrycket »industriella alster» i vår patentlag. Den franska lagen undantar exempelvis »finansplaner» uttryckligen från patenterbarhet. Men vanligen inlägger man i själva uppfinningsbegreppet, att ett *tekniskt* framsteg gjorts. I sammanhang härmed uppställs kravet, att uppfinningen avser en kombination av *naturkrafter*, i motsats till enbart mänskliga handlingar.

Från dessa synpunkter uteslutes från uppfinningar i patentlagens mening t. ex. en ny metod för musikundervisning (Dalcroze-systemet!), en massage- eller gymnastikmetod (»Mit System«!), en metod att organisera fabriksarbetarnas arbete till vinnande av större intensitet (Taylor-systemet!), en kontrollmetod, en metod att bota en sjukdom. Härmed må inte förväxlas t. ex. uppfinning av en massage-*apparat*, eller av en metod att bereda ett läkemedel eller ens av en anordning för impregnering av kroppsdelar med läkemedel (svenskt patent n:r 17313).

Även i denna punkt är dock gränsen svävande, och man påträffar patent å uppfinningar (kontrollmetoder e. d.), som man kunde vara böjd att av förevarande grund utesluta från patenterbarhet. Jmf. sålunda det svenska patentet n:r 29019: Förfaringssätt för att bestämma kolhalten hos stål och järn, kännetecknat därav, att man först kalorimetriskt bestämmer den absoluta kolhalten hos en viss ovägd kvantitet av järn i stålmassan och sedan likaledes kalorimetriskt bestämmer den absoluta järnhalten hos samma kvantitet, varefter den relativa kolhalten beräknas av de på detta sätt erhållna siffrorna (Norden 1910, s. 331).

4. Som moment i uppfinningen uppställles ibland möjligheten att *tillfredsställa mänskliga behov*. Uppfinningen skall ha något värde. Att man härvid inte uteslutande får anlägga ekonomiska synpunkter, har redan framhållits. Inte heller får patentmyndigheten uppträda som moralist och vägra patent utifrån en strängare moralisk värdering. Lagen har i sistnämnda hänseende dragit en gräns, vartill vi återkomma. Men framställning av något alldeles meningslöst bör ej kunna patenteras såsom uppfinning. Emellertid får man härav ej dra den slutsatsen, att patentmyndigheten genom meddelande av patent på något vis garanterar uppfinningens värde. En patenterad metod att framställa ett livsmedel ger kanske jämnare resultat. Ett

patenterat antisepticum har ofta minimalt värde som sådant. Skulle någon ny Boltzius försöka få patent på en »svettduk» för botande av allehanda sjukdomar, bleve hans ansökan dock med säkerhet avslagen.

B. Patenterbara uppfinningar.

a) »Industriella alster».

Den svenska patentlagen medger icke patentskydd för alla tekniska uppfinningar. Inom kretsen av uppfinningar enligt ovan angivna kännetecken drages en ny gräns kring sådana, som äro *patenterbara*. Såsom förut nämnts, kan patent erhållas endast å uppfinningar

- 1) av industriella alster, eller
- 2) av särskilda sätt för industriella alsters framställande.
- 3) Som en ytterligare inskränkning tillkommer stadgandet i 2 §: Avser uppfinningen livs- eller läkemedel må patent ej meddelas å själva varan utan endast å ett särskilt sätt för dess tillverkning.

Patentlagen har härmed accepterat indelningen i *produktuppfinningar* och *metoduppfinningar*. Uppfinningen förutsättes ha till föremål »industriella alster», det är produktuppfinning, eller »särskilda sätt» för deras framställande, det är metoduppfinning. Bland produktuppfinningar kan man återigen urskilja olika grupper, allteftersom produkten är en konsumtibel nyttighet, slutmålet i en produktionsserie, eller ett produktionsmedel (verktyg, maskin, apparat). Uppfinning av ett nytt explosivämne är sålunda en produktuppfinning, men så även uppfinningen av en apparat, medelst vilken detta ämne lätt och billigt kan framställas. Metoduppfinningarna kunna också vara av olika slag. Man kan skilja mellan en metod att framställa ett ämne eller en produkt, och en metod att åstadkomma en viss effekt utan

att denna kan sägas bestå i framställandet av en produkt. Uppfinning av en metod att på enklare sätt än förut framställa ett känt sprängämne är en metoduppfinning. Att en ny apparat ingår som led i metoden utgör intet hinder mot patent på förfaringssättet, fastän eventuellt konstruerandet av apparaten även kan samtidigt utgöra en produktuppfinning. En metod att framställa margarin är en metoduppfinning av samma slag. Men en ny metod att konservera frukt eller pasteurisera mjölk eller att behandla örent kiseljärn till förekommande av fara vid transport och lagring ¹⁾ är en metoduppfinning av det andra slaget.

Till belysning av uppfinningarnas indelning i produktuppfinningar («stoffuppfinningar») och metoduppfinningar enligt P. L. må här anföras ett uttalande ur det kommittébetänkande, som ligger till grund för 1884 års svenska lag.

»Då emellertid det sätt, varpå industrien gör sig en uppfinning till godo, är helt olika, allt efter som uppfinningen innefattar en produkt av en industriell verksamhet eller ett förfarande att tillverka något industrialster, och denna åtskillnad varder av väsentlig betydelse för patentskyddets art, hava kommitterade, som icke velat begagna vår (1856 års) patentförordnings uttryck 'slöjd eller konst', såsom vilseledande, ansett sig till vinnande av större reda och klarhet i uppställningen böra, i närmare överensstämmelse med den franska lagen, skilja mellan uppfinningar av industriella alster och av särskilda sätt för industrialsters tillverkning. Däremot har det ej funnits lämpligt att här, i enlighet med en del främmande lagar, särskilt upptaga maskiner och redskap, enär dessa kunna patenteras antingen såsom industrialster eller såsom hjälpmedel vid någon tillverkningsmetod eller till och med i bägge dessa avseenden och då, allt efter patentets omfattning, betinga sig olika skydd.»

¹⁾ Reg. R:s årsbok 1913 Not. F. 154.

Varken lagtexten eller motiven ge emellertid någon antydning om den art av metoduppfinningar, som icke utmynna i vissa »alster». Alla dessa förfaringssätt att konservera, pasteurisera, eller annorledes behandla ett ämne, som icke gärna kunna sägas resultera i ett »alster», skulle enligt en sträng bokstavstolkning komma utanför de patenterbara uppfinningarnas krets. Det föremål, som undergår viss behandling, kvarstår ju väsentligen oförändrat och de genom behandlingen tillkomna egenskaperna utgöra intet alster. Genom förfaringssättet har ej ett alster »tillverkats» såsom lagen bokstavligen fordrar. Ännu mindre är detta fallet, om inte ens en förändrad produkt framstår såsom resultat av det uppfunna förfaringssättet, t. ex. om detta utgöres av en *metod att bestämma hårdhetsgraden* vid järn- eller ståltillverkning (patent n:r 2463; ANDRÉE, s. 4.), eller ett *förfarande vid desinficering av föremål* (patent n:r 25800: Behållaren, vari föremålet inneslutes, evakueras under 45 minuter, innan desinfektionsmedlet införes). Se vidare exemplen nedan s. 28.

Såsom det nyss anförda uttalandet i motiven till P. L. ger vid handen, har den *franska* patentlagens uttryck tagits till förebild. Den franska patentlagen av 1844 innehåller också i 2 art. följande ¹⁾:

»Såsom nya uppfinningar eller upptäckter anses:
uppfinning av nya industriella alster;
uppfinning av nya metoder eller ny tillämpning av kända metoder för vinnande av ett resultat eller ett industriellt alster.»

Överensstämmelsen med vår svenska patentlags ut-

¹⁾ »Seront considérées comme inventions ou découvertes nouvelles,

L'invention de nouveaux produits industriels;

L'invention de nouveaux moyens ou l'application nouvelle de moyens connus, pour l'obtention d'un résultat ou d'un produit industriel.»

tryck är påfallande. Men hade kommitterade noggrannare uppmärksammat den franska lagen och dess tillkomsthistoria, skulle det inte ha undgått dem, att orden »pour l'obtention d'un résultat ou d'un produit industriel» innefattar även den grupp metoduppfinningar, som inte förkroppsligats i ett alster. De kursiverade orden tillkommo under utskottsbehandlingen i parlamentet och avsågo just att fylla motsvarande lucka, som den nu gällande svenska lagtexten otvivelaktigt uppvisar ¹⁾).

Emellertid har patentverket i sin praxis inte kunnat strängt upprätthålla denna meningslösa inskränkning i metoduppfinningars patenterbarhet. I ett utlåtande från 1897 ²⁾ har ämbetsverket sålunda yttrat: »Enligt K. Pat. och Reg. V:s åsikt bör åt den i P. F:s 1 § förekommande bestämningen »industriella alster» givas en vidsträckt tolkning, så att därunder inbegripes varje produkt, maskin, redskap, anordning eller kombination, som kan industriellt tillgodos göras. En sådan uppfattning anser K. Pat. och Reg. V. vara fullt berättigad såväl på grund av de vid patentförordningens genomförande anförda motiven som ock med hänsyn till patentlagstiftningens uppgift att gynna och befordra en fortgående utveckling av industrien.» Dock torde alltså den svenska lagens formulering i denna punkt stundom åberopas som hinder för meddelande av patent å vissa metoduppfinningar ³⁾).

¹⁾ Se citatet hos COUHAIN I s. 273, noten: »la commission a reconnu là une lacune; elle s'est aperçue qu'une invention nouvelle pouvait n'avoir pas pour résultat un produit quelconque, qu'elle pouvait consister uniquement dans un procédé . . . elle a introduit ce mot de *résultat*, afin d'indiquer que l'objet de l'invention pouvait être non seulement un produit ou nouveau ou déjà connu, mais aussi un résultat qui n'existait pas encore.» Som exempel anfördes bl. a. en metod att befria pannväggar från kalkhaltiga beläggningar.

²⁾ Cit. hos EKEBERG, s. 130 not 5.

³⁾ En ansökan om patent å »anordning för utstötning av avloppsgaserna från kraftmaskiner vid undervattensbåtars gång under

Det kan endast vara önskvärt att en allt friare tolkning av den felaktigt redigerande lagtexten gör sig gällande. Kastar man en blick på patentregistrets innehållsförteckningar, finner man bekräftelse på det anförda meddelandet om den relativt fria tolkningen i patentverkets praxis. Jag nämner några exempel ur högen av patenterade metoduppfinningar, vilka ej gå ut på tillverkning av »alster»: sätt att desinficera rakknivar (n:r 22887) eller böcker (n:r 23255); sätt att preservera ägg (n:r 22139), konservera kött (n:r 22391, 23254) eller fisk (n:r 29013), sterilisera mjölk (n:r 28536); sätt att impregnera föremål (n:r 22404); sätt att öka segheten hos stål och järn (n:r 22479); sätt att behandla ackumulatorer för avlägsnande av lösliga föroreningar (n:r 22939); sätt att utvinna aluminium och kisel ur aluminiumsilikater (n:r 17433); sätt att framställa ljus medelst kvicksilverånglampor (n:r 22281); *förfaringssätt för kvantitativ analys av gasblandningar* (kännetecknat därav, att gasblandningen i fråga bringas i kontakt med ett ämne, med vilket den beståndsdel, vars mängd skall mätas, omsätter sig under kemisk verkan, varpå den uppkommande temperaturförändringen mätes; n:r 29324, se Norden 1910, s. 331); *sätt att underlätta avläsning av butyrometerprov* (n:r 29188, Norden 1910, s. 243.)

Det andra spørsmålet i samband med uttrycket »industriella alster» rör ordet *industriell*. I 1834 års patentlag talades om uppfinningar i »slöjd och konst», 1856 års lag begagnade samma uttryck, och i motiven till 1884 års lag framhålles, att förslaget »i avseende på de allmänna förut-sättningarna för att en uppfinning skall anses patentbar intager väsentligen samma ståndpunkt som berörda lag.»

vattnet» avsges av patentverket, enär patentanspråket »varken angåve ett industriellt alster eller ett särskilt sätt för sådant alsters tillverkning». Reg. R:n återförvisade dock målet till förnyad behandling, årsbok 1911 Not. F. 148. — Jmf. ock N. J. A. 1897, s. 418. (Hovrättens dom).

Att någon inskränkning skulle ha åsyftats genom användande av uttrycket »industriellt alster» kan därför inte antagas. Vad som förut betecknades som »slöjd och konst» heter nu industri. Redan häri ligger en varning mot att fatta ordet »industriell» såsom syftande på »industrigren», »industriellt yrke», »yrkesmässig» e. d. Snarare får man inlägga däri betydelsen »bearbetande verksamhet» e. d.

Den franska lagen, som har alldeles samma uttryck och efter vad vi nyss sett, varit mönstret för vår i förevarande punkter, torde med attributet industriell syfta åt all slags verksamhet, som går ut på bearbetande eller behandling av naturprodukter ¹⁾.

Den tyska lagens uttryck (»neue Erfindungen, welche eine gewerbliche Verwerthung gestatten») är ju något olika, men har väl i grunden samma innebörd. Många skilda meningar om tolkningen ha framkommit, men numera torde den allmännaste uppfattningen gå ut på, att »gewerblich» kan omfatta inte blott sådan verksamhet som bearbetning och beredning utan också »Gewinnung», utvinning av råämnen. Uppfinningar inom urproduktionens område, jordbruk, jakt, fiske, bergsbruk behöva med denna tolkning inte vara uteslutna från patentskydd. Ordet »Verwertung» anses av flertalet författare blott betyda »användning». Något krav på ekonomisk bärkraft e. d. får alltså, enligt den vanligaste tolkningen, inte inläggas däri. För övrigt kan en uppfinning få industriell användning vare sig såsom *produkt av* eller *medel för* en industriell verksamhet ²⁾. Alldeles oavsett tydningen av ordet »gewerblich» kommer naturligtvis uppfinningen av en jordbruksmaskin, ett fiskredskap att åtnjuta patentskydd. Sådana föremål äro ju

¹⁾ Se COUHAIN II s. 75: »l'ensemble des arts qui mettent en oeuvre et qui transforment les matières premières répandues dans la nature, en d'autres termes, des arts et métiers.

²⁾ Se ang. den tyska lagens uttryck SELIGSOHN, s. 56 f.

produkter av industriell verksamhet, även om »industriell» tages i inskränkt mening, med uteslutande av urproduktionen.

Det finns knappast någon anledning att tolka den svenska patentlagens uttryck »industriell» mera snävt än de utländska förebildernas motsvarande ord, allra helst om man också tar i betraktande uttryckssättet i de äldre svenska patentlagarna ¹⁾. Gillas en sådan vidsträckt tolkning, så äro bl. a. de uppfinningar patenterbara, som avse t. ex. förbättrade jordbruks-, bergsbruks- eller skogsbruksmetoder, även om de inte bestå i maskiner eller redskap e. d. som ju i och för sig äro industriella alster (produkter). Patentverkets praxis synes också gå i denna riktning. Patent har beviljats t. ex. å följande uppfinningar, som med den inskränkta tolkningen väl borde vara uteslagna från patent-skydd: förfarande och anordning för elektrokultur (n:r 26796; marken utsättes för inverkan av induktionsströmmar); sätt att rensa säd (n:r 25321); bevattnings- och ventilationsanordning för träd (n:r 29745); förfaringssätt vid tröskning (n:r 23640; korthalmen uppsuges medelst en luftström och inblåses i den till en halmpress fortskridande långhalmen); anordning för att vid flottning av pitprops eller annat virke nedforsla detsamma från staplingsplatsen (n:r 21810; å ställbara bockar upplagda flyttbara rännor, som förses med vatten från ett uppfordringsverk); sätt att på konstgjord väg underifrån bevattna, resp. gödsla fält och åkrar (n:r

¹⁾ Jmf. EKEBERG, s. 129, som vill begränsa begreppet industri till »varje verksamhet, som innebär ett be- eller förarbetande av råämnen i förädlingssyfte, och som ej blott åsyftar tillfredsställandet av det egna privata behovet.» Industriella äro sålunda icke, enl. E., »alster av åkerbruk, boskapsskötsel, jakt, fiske, skogsbruk och bergsbruk». Av annan mening är LANG, s. 120, i fråga om den finska lagens uttryck: »Uttrycket industriell bör dock fattas i sin vidsträcktaste mening, så att även lantbruk, skogshushållning, bergsbruk, handel, jakt och fiske falla därunder».

18514); sätt att genom viss utfodring av djur framställa animaliskt serum (n:r 22679)¹⁾.

* *

Vad som kan stå kvar såsom inskränkning i de patenterbara uppfinningarnas krets på grund av uttrycket »industriella alster» är verkligen svårt att avgöra. Med den fria tolkning, som faktiskt och med skäl har tillämpats, blir det väl omöjligt att från patentering utesluta sätt att telegrafera, sätt att elda, sätt att släcka eld, sätt att transportera ämnen etc., såsom patentverket i sin praxis skulle ha gjort enligt en uppgift, som jag icke haft tillfälle kontrollera²⁾. Vare sig man söker härleda begränsningen från ordet »alster» eller ordet »industriell» blir gränsen godtycklig, sedan man en gång lämnat en sträng bokstavstolkning.

b) Livs- och läkemedel.

Enligt 2 § intaga livs- och läkemedel en särskild ställning såsom föremål för uppfinningar. Endast *metoduppfinningar* kunna här få patentskydd. Enligt 1856 års lag fick patent ej meddelas åt beredning av läkemedel, en bestämmelse som torde hämtats från 1844 års franska lag. Åtskilliga utländska lagar, främst den tyska, utesluta både läkemedel och livsmedel (stundom uttryckligen även »njutningsmedel»), andra endast läkemedel, några varken livs- eller läkemedel (England, Förenta Staterna).

Såsom motiv för dessa uppfinningars uteslutande bruka anföras två synpunkter, vilka i 1878 års svenska kommittébetänkande framställas så: »Såsom skäl för livs- och läkemedels undantagande . . . plägar vanligen åberopas

¹⁾ Ett patent å »preparat för att få höns att värpa» (n:r 21923) torde väl ha varit ett produktpatent, ej ett metodpatent, och bör därför ej anföras i detta sammanhang.

²⁾ DELMAR, s. 91.

dels att dessa ämnen äro för hela folkets dagliga livsuppehälle och den allmänna hälsovården av så hög betydelse, att man ej bör genom patent försvåra dessa förnödenheters tillgänglighet eller stegra deras pris, dels ock att patent å dylika föremål särskilt ägna sig för missbruk därigenom, att allmänheten av patentbenämningen förledes antaga, att den ifrågavarande artikeln genom någon fördelaktig egenskap skiljer sig från andra av samma slag, samt att på denna lättrogenhet ockras i en betydande utsträckning, vadan dylika patent i det hela mera skada än gagna samhället.»

Om begreppet *livsmedel* gäller otvivelaktigt, att det enligt praxis anses omfatta endast livsmedel för *människor*. Patent meddelas ofta å foderkakor eller andra foderämnen (n:r 18522, 26222, 28247), såsom produktuppfinningar. Även vissa njutningsmedel, t. ex. spritdrycker, ölsorter etc. torde räknas som livsmedel. Metodpatent förekomma däremot ofta å dylika uppfinningar. Därigenom blir ju endast ett visst förfaringssätt skyddat, och det står envar fritt att trots patentet åstadkomma samma produkt på annan väg.

Begreppet *läkemedel* är mera omtvistat. Huruvida endast medel för människor avses, kan vara mer tvivelaktigt än i fråga om livsmedel. Enligt det allmänna språkbruket omfattar läkemedel snarare än livsmedel bägge sorter, medel för människor såväl som för djur. Men det ligger ju nära till hands att ändå tillämpa analog tolkning och sålunda begränsa läkemedel till mänskliga sådana ¹⁾.

Till läkemedel räknas icke sådana föremål som konstgjorda lemmar, kirurgiska instrument, bandage, (n:r 28791), bräckband, tandfyllnadsmedel (n:r 18692) etc. De äro alltså patenterbara även som produktuppfinningar. Kosmetiska medel, allehanda »skönhetsmedel» och därmed jämförliga

¹⁾ »Läkemedel» för växter äro naturligtvis patenterbara, t. ex. medel för dödande av mjöldagg å rosor (n:r 24743).

äro heller inte att anse som läkemedel, t. ex. preparat för borttagande av hår och skägg (n:r 29984); hårborttagningsmedel (n:r 22596); pulver för rengöring av håret (n:r 29628); hår- och skäggväxtmedel (n:r 17785); preparat för hudens förskönande (n:r 29079). Antiseptiska medel av olika slag ha även patenterats och sålunda ej räknats som läkemedel. I fem olika processer om giltigheten av patent å »salubrin», har H. D:s majoritet ställt sig på denna ståndpunkt, sedan rådhusrätt och hovrätt i fyra av målen, hovrätten ensam i det femte, kommit till motsatt resultat¹⁾.

Ett verkligt läkemedel kan däremot inte patenteras som produktuppfinring. Om någon emellertid funnit en ny metod att framställa ett läkemedel, kan metodpatent erhållas (t. ex. å aspirin), men detta patent utgör ej hinder mot framställning av samma eller snarlikt ämne å annan väg (acetylsalicylsyra).

c) Kemiska produkter och mekaniska blandningar.

I det kommittéförslag, som ligger till grund för gällande patentlag, hade föreslagits, att produktpatent ej heller skulle få meddelas å »alster som på kemisk väg eller genom blandning av särskilda ämnen framställles.» Dessa alster jämfördes sålunda med livs- och läkemedel. Metoduppfinningar, men ej produktuppfinningar, vore patenterbara. Det var den tyska patentlagen, som här tjänat som mönster.

Förslaget motiverades bl. a. med, att de nya kemiska föreningarna vanligen upptäckas på de vetenskapliga laboratorier, och att det ofta dröjer lång tid innan de kunna fabriksmässigt framställas och få en teknisk användning. Om ett produktpatent medgives, skulle därigenom andra hindras att genom bättre metoder göra en uppfinring användbar för industrien.

¹⁾ N. J. A. 1903, ss. 83, 301, 304, 307 och 309. Samtliga mål avdömdes in pleno i H. D.

En mekanisk blandning åter vore en så enkel operation, att patentskydd ej borde givas däråt. »Då man vidare tager i betraktande, att man ofta ej utan kemisk undersökning kan bedöma, huruvida ifrågavarande varuslag, vartill äro hänförliga många i den enskilda hushållningen mycket använda ämnen, såsom skrivbläck, tvål m. m., äro lika med patenterade dylika, vore det högst obilligt att å handeln med dem tillämpa patentlagens föreskrifter.» Det vore dessutom olämpligt att ha skilda regler för kemiska sammansättningar och mekaniska blandningar.

Mot kommittéförslaget restes emellertid en stark opposition. I utlåtanden av Sv. Slöjdföreningens styrelse och kommerskollegium avstyrktes ifrågavarande undantag och samma ståndpunkt intog flertalet av de justitieråd, som deltog i granskningen av förslaget. Undantaget ströks också i k. prop. och kom aldrig med i lagen.

Kemiskt och mekaniskt framställda produkter kunna alltså patenteras, ej blott visst förfaringssätt för framställningen. I verkligheten förekomma såväl produkt- som metodpatent av denna kategori i stor utsträckning. Detta förhållande bidrager att belysa begreppet »industriellt alster» och utgör stöd för en vidsträckt tolkning därav¹⁾.

d) Uppfinningar, som strida mot lag eller goda seder.

Åtskilliga patentlagar ha liksom vår ett förbud mot patent å uppfinningar, som strida mot lag eller goda seder. Man brukar nämna som exempel på dylika uppfinningar: metoder att dölja felen i en vara (t. ex. att få en skämd vara att förefalla frisk), att utföra förfalskningar; framställning av föremål, som inte kunde användas utan stor hälso-

¹⁾ Svenska uppfinnareföreningen uttalade sig 1909 för bibehållande av patent å kemiska produkter.

fara. Sålunda har utomlands patent vägrats på uppfinning av en glödkropp för belysning, när arsenikångor utvecklades under förbränningen. Att uppfinnaren själv är lagligen förhindrad utöva uppfinningen är i och för sig intet hinder mot patenterbarhet. Den som t. ex. uppfunnit en anordning för cigarrtillverkning vägras inte patent av det skäl, att tobaksmonopol råder, och ingen enskild därför kan begagna maskinen. Det återstår alltid för uppfinnaren att överlåta patentet till staten eller att sälja maskinerna till utlandet. Inte heller vägras patent därför att uppfinningen också kan missbrukas, användas för lagstridigt ändamål. Ett inbrottsverktyg t. ex. en dyrk, skulle näppeligen vägras patent, då det ju också kan begagnas i fullt lojalt syfte.

5 KAP.

UPPFINNINGENS NYHET.

Patent meddelas endast å *nya* uppfinningar. Redan i begreppet *uppfinning* låg ju emellertid ett nyhets-moment. Uppfinning är en nyskapelse, ett framsteg i förhållande till teknikens hittillsvarande ståndpunkt. Och därvid ställer man sig givetvis på en objektiv ståndpunkt, utgår inte från den uppfinnande personens subjektiva. Att han tilläventyrs utgick från primitiva förutsättningar och med hänsyn härtill tagit ett väsentligt steg framåt, berättigar inte till uppfinnarenamnet.

Men om uppfinning fattas på detta sätt, kunde det synas som en tautologi att dessutom kräva nyhet. Emellertid brukar man vanligen i nyhets-momentet inlägga något mer än vad som följer av uppfinningsbegreppet i och för sig. Man kan tänka på ett sådant fall som då en upp-

finning skett, men av någon anledning blivit offentliggjord före patentansökan.

Det blir emellertid inte av någon större praktisk betydelse att hålla isär nyhetsmomentet i själva uppfinningsbegreppet och den nyhet, som fordras därutöver för patenterbarhet.

Redan i 1 § P. L. understrykes nyhetskravet och i 3 § 1 st. ges närmare bestämmelser om *nyhetsskadliga* omständigheter: »Uppfinning må ej anses som ny om den, innan ansökan om patent därå inkommit till patentmyndigheten, redan blivit så beskriven i allmänt tillgänglig tryckt skrift eller så öppet utövad, att sakkunnig person kan med ledning av därigenom vunna upplysningar utöva uppfinningen, eller om dess föremål ej väsentligen skiljer sig från alster eller tillverkningssätt, som förut blivit sålunda känt.» Som modifikation av detta stadgande har en särskild regel givits i 3 § 2 st., till vilken vi strax återkomma.

Uppräkningen får anses uttömmande. Andra former av offentliggörande äro alltså ej nyhetsskadliga, t. ex. föredrag, samtal, varigenom uppfinningen blivit känd av andra.

Det är likgiltigt *vem* som offentliggjort eller utövat uppfinningen i fråga eller en därmed väsentligen likartad. Skadan är lika stor, om det är uppfinnaren själv eller någon annan, om offentliggörandet varit rättsstridigt o. s. v.

Trots offentliggörande i tryckt skrift eller öppen utövning före patentansökans ingivande kan emellertid patent i vissa fall medgivas. Det ena undantaget följer av de internationella reglerna om prioritetsfrist för uppfinning, vår patent sökts i utlandet, därom nedan s. 95. Det andra undantaget omnämnes i 3 § 2 st. P. L. Om uppfinning blivit förevisad å internationell utställning, är detta ej nyhetsskadande utövning. Ej heller publicering i tryckt skrift eller öppen utövning i sammanhang med eller efter utställningen verkar nyhetsskadande, såvida patentansökan seder-

mera ingives inom sex månader efter uppfinningens utställande. Stadgandet erhöll sin nuvarande avfattning genom en lagändring av 1897. I den ursprungliga lagtexten hade endast *förevisandet* å internationell utställning upptagits såsom undantag från nyhetsskadande åtgärder. Att överhuvud ett undantag av denna art influtit i lagen, är lätt begripligt och hade för övrigt sin närmaste anledning i Art. 11 i 1883 års Pariser-konvention (se nedan s. 106).

A. Offentliggörande i tryckt skrift.

Beskrivning i »allmänt tillgänglig» tryckt skrift före anmälan är sålunda nyhetsskadande, om den är tillräckligt utförlig. Någon gräns med avseende på tiden (t. ex. de sista 100 åren såsom i tyska lagen) har ej uppställts, men mycket gamla skrifter äro sällan allmänt tillgängliga. Beskrivningen behöver ej ha skett på svenska för att verka nyhetsskadande, och man kan inte heller begränsa området av nyhetsskadande litteratur till sådan som tillhör de stora kulturländerna eller de oss närstående språkgrupperna e. d. Men praktiskt sett kan sällan hänsyn tagas till alltför främmande kulturområden. En skrift på kinesiska eller japanska, som innehåller beskrivning på uppfinningen, är otvivelaktigt nyhetsskadande, men blir sällan känd.

Privata meddelanden å tryckta cirkulär e. d., som sändas omkring till en sluten krets (exempelvis aktieägarna i ett bolag) kunna ej förstöra uppfinningens nyhet.

En särskilt viktig form av nyhetsskadande publicering är de s. k. patentskrifterna, d. v. s. de beskrivningar, som publiceras av patentmyndigheterna i olika länder över patenterade uppfinningar. I själva verket utgöra dessa det huvudmaterial, som granskas vid prövningen av en uppfinnings nyhet.

Omtvistat är, i vad mån redan en ansökan om patent

i utlandet, vilken kungjorts i tryck jämte ett kort meddelande om uppfinningen, och vari hänvisning sker till de för allmänheten framlagda handlingarna i patentärendet, är nyhetsskadande. Avgörandet måste bero på utförligheten i det tryckta meddelandet och hänsyn kan ej tagas till de offentligen framlagda handlingarna. Kan alltså notisen anses så uttömmande, att sakkunnig person med ledning därav blir i stånd att utöva uppfinningen, är den nyhetsskadande. Eljest är först den utförliga patentbeskrivning, som publiceras efter meddelande av patent, hinderlig såsom nyhetsskadande.

I detta sammanhang må framhållas den 1902 genomförda förändringen i vår tryckfrihetsförordning, 2 § 4 mom. 13 st. Som undantag från tillåtelsen för allmänheten att ta del av ämbetsverkens protokoll och andra handlingar stadgas där:

»Att ansökan om patent ävensom övriga handlingar i ärende angående sådan ansökning samt patentmyndighetens protokoll och beslut däri icke må, i vad de angå uppfinning, därå ej patent beviljats, utan sökandens medgivande utlämnas i vidsträcktare mån än som föranledes av gällande förordning angående patent och de ytterligare föreskrifter, som kunna, i den ordning 87 § regeringsformen stadgar, varda meddelade. Den häremot bryter, böte femtio riksdaler.»

Stadgandet tillkom just för att hindra nyhetsförstöring av uppfinningar, å vilka patent ej beviljats. Vare sig ansökan avslagits, resp. förfallit före uppbudet, eller efter det offentliggörande som uppbudet medför, skola patentmyndighetens protokoll och handlingar i ärendet hållas hemliga, på det att inte främmande personer må erhålla tillfälle att genom publicering eller öppen utövning omöjliggöra ett senare försök från uppfinnarens sida att vinna patent ¹⁾.

¹⁾ Om de tolkningssvårigheter, som det nya stadgandet kan ge anledning till, se en artikelserie av HAGELIN i Norden 1903.

B. Öppen utövning.

En uppfinning är ej att anse som ny, ifall den före anmälan öppet utövats på sådant sätt, att sakkunnig kan med ledning därav utöva uppfinningen. Även en öppen utövning i främmande land är nyhetsskadande.

Ifall, vid produktuppfinning, samma produkt öppet tillverkats förut eller, vid metoduppfinning, samma förfarande öppet tillämpats, kan patent ej beviljas. Men en nyhetsskadlig utövning kan ha tagit också andra former. Saluhållande av produkten eller av föremål, som tillverkats enligt metoden, kan innebära »öppen utövning», även om själva framställningen av produkten, resp. tillverkningen enligt metoden, ej skett öppet. Med saluhållande bör likställas (jmf. 22 §) t. ex. öppet användande av produkten i yrke, uthyrande därav, förevisande å utställning etc. Även användande av en modell till exempelvis den maskin, varå patent sökes, kan ur här förevarande synpunkt innebära utövning av uppfinningen.

Någon bestämmelse om tiden för den nyhetsskadande utövningen finns inte. Den kan ha skett för lång tid sedan och ändå hindra patents beviljande. Experiment med förfaringssättet eller tillverkningen, av uppfinnaren själv eller någon annan, är naturligtvis inte utövning.

Öppen är en utövning inför allmänheten eller överhuvud inför andra än en sluten, privat krets. Ett förfaringssätt, som praktiserats på en fabrik, och bevitnats av arbetarna, har skett öppet, såvida inte tilläventyrs dessa skulle vara bundna av tysthetsplikt och även iakttagit denna.

Om utövningen försiggått öppet på sådant sätt, att sakkunnig person kunnat med ledning därav i sin tur utöva uppfinningen, är nyhetsskadan skedd, även om någon sakkunnig person ej begagnat sig av möjligheten eller ej ens varit tillstädes.

C. Väsentlig likhet.

Uppfinningen skall *väsentligen* skilja sig från annan redan känd uppfinning. Och huruvida en annan likartad uppfinning är känd, avgöres enligt nyss anförda synpunkter (den skall ha offentligen beskrivits i tryckt skrift eller öppet utövats).

Det blir en teknisk fråga att avgöra, hur stor överensstämmelsen kan vara utan att hindra patenterbarhet. Ett särskilt fall, som brukar upptas i den patenträttsliga litteraturen, är det, då den nya uppfinningen är så analog med en tidigare, att endast annat material använts eller eljest ett utbyte skett av visst medel eller objekt, som inte väsentligen förändrar uppfinningens karaktär och frambringar någon oväntad ny effekt. Det föreligger blott ett utbyte av *ekvivalenter*. T. ex. en maskin framställs i annat material, ett förfarande tillämpas å annat, likartat ämne. I ett utlåtande angående sökt patent å kamin av eldfast lera, anförde patentverket bl. a. följande (Norden 1897, s. 208):

»Icke allt som är objektivt nytt, är därför en uppfinning . . . Sålunda kan något patenterbart nytt icke uppstå genom ett rent utbyte av material, d. v. s. användning av ett annat material för ett visst alster än som eljest brukas, utan att med detta utbyte följa nya verkningar, som gå utöver eller icke omedelbart kunna antagas åtfölja det ifrågasvarande materialutbytet . . . Han [den sökande] har endast utbytt det vid kaminer vanliga materialet järn eller järn tillsammans med eldfast lera mot ensamt materialet eldfast lera, utan att detta materialutbyte medfört någon som helst ny 'teknisk effekt'.»

En *kombination* av förut kända anordningar kan te sig så enkel, att en ny uppfinning inte är för handen. Men uppnås en avsevärd ny teknisk effekt, utöver vad som låg i vardera uppfinningen för sig, kan en s. k. *kombinations-*

*uppfin*ning föreligga, där alltså själva kombinerandet kan skyddas genom patent, »kombinationspatent». Varje element för sig kan ha varit känt tidigare, och ändå kombinationen av dem innebära ett väsentligt tekniskt framsteg ¹⁾).

6 KAP.

UPPFINNINGENS OMFÅNG.

Frågan om en patenterad uppfinnings omfång står i nära samband med spörsmålen om uppfinningsbegreppet och nyhetsbegreppet. I praktiken röra sig kanske flertalet patenttvister just om patentets omfång. Avfattningen av patentanspråket, som lägges till grund för patentet, är följaktligen av den allra största praktiska betydelse. Bedömandet av, huruvida en åtgärd utgör patentintrång eller en senare patentansökan avser en väsentligen likartad metod etc. måste grunda sig på uppfattningen om den väsentliga innebörden i ett meddelat patent. Innehålla patentanspråken en mängd mindre väsentliga detaljer, »överbestämda» patentanspråk, kan en variation av sådana detaljer lättare te sig som ny uppfin

ning än om dessa detaljer icke medtagits eller uttryckligen betecknats som oväsentliga. Äro åter patentanspråken alltför allmänt hållna, riskerar patenthavaren att en eller annan därunder innefattad metod eller produkt visar sig förut ha varit känd ²⁾).

En uppfin

ning kan utgöra förbättring eller variation av annan redan patenterad uppfin

ning, varå patenttiden ännu ej utgått, eller bestå i kombination av flera sådana. Detta utgör intet hinder för patents beviljande. Men inne-

¹⁾ Sv. Tidskrift för ind. rättsskydd 1915, s. 251.

²⁾ Om dessa praktiska spörsmål, se ANDRÉE, s. 17 f.

havaren av sistnämnda patenträtt är i sin utövning beroende av den eller de tidigare patentens innehavare. Så länge skyddstiden för dessa ej är utgången, har han utvägen att förvärva licens eller köpa hela rättigheten av dem. Sedan den tiden utgått, övergår det *beroende* patentet till självständigt.

Patentlagen omtalar i 10 § 2 st. s. k. »tilläggsopatent» som meddelas å förbättringar till redan patenterade uppfinningar. Förutsättningarna för erhållande av tilläggsopatent äro desamma som eljest. Förbättringen skall i allo ha karaktären av patenterbar uppfinning enligt vanliga regler. Men dessutom tillkommer kravet, att förbättringsuppfinningen skall stå i visst förhållande till stamuppfinningen. Den bör nämligen utgöra en förändring av denna, men ändock stå i sådant sammanhang med stamuppfinningen, att den ter sig som en förbättring eller utbildning därav, ej som en helt annan princip, låt vara att den tjänar samma syfte. Gränsen är naturligtvis svävande ¹⁾).

Tilläggsopatent meddelas endast åt den registrerade innehavaren av huvudpatentet. Det bildar med detta en enhet i så måtto, att särskilda avgifter för tilläggsopatentet ej erfordras (11 § P.L.), och att skyddstiden sammanfaller med huvudpatentets (10 §). Skulle huvudpatentet förfalla på grund av försummelse med avgifter eller upphöra genom avsägelse e. d., utslocknar även tilläggsopatentet.

¹⁾ Se EKEBERG, s. 117 ff.; ANDRÉE, s. 33 ger följande exempel: »Om desse [huvudpatentets anspråk] avse en på visst sätt inrättad tygmatare för symaskiner, får alltså tilläggsopatentet icke avse en symaskinstrampa, eller en drivmekanism för symaskiner, utan måste ovillkorligen avse en tygmatare till symaskiner. Och icke blott detta, utan det måste avse en tygmatare av i viss mån samma beskaiffenhet som i huvudpatentet patenterats. Ty om förändringen är sådan, att den nya tygmataren är grundad på en helt annan princip än den förra, då anses den såsom en särskild av den förra oberoende uppfinning och får icke patenteras genom ett tilläggsopatent».

Flera självständiga uppfinningar kunna inte bli föremål för *ett* patent. Man har uppställt olika kriterier på uppfinningens enhet, det tekniska sammanhanget ¹⁾. Frågan är av stor praktisk betydelse med hänsyn till patentavgifterna, men kan näppeligen lösas efter någon allmän formel.

Ett viktigt fall bör emellertid framhåvas. Det är enligt svensk patentpraxis möjligt att få *ett* patent å en viss metod och å ett alster, som användes för metodens utförande.

Slutligen märkes, att patentskyddet sträcker sig även till andra användningar av uppfinningen än sökanden uppgivit eller från början insett. Principiellt omfattar sålunda en uppfinning av en viss produkt uppfinningens utövande för alla möjliga syften. Men grundsatsen gäller inte obetingat. Har t. ex. produktpatent beviljats å antiseptiskt medel och detta sedermera visar sig, användbart även som läkemedel, blir följden — väl icke att patentet, såsom avseende läkemedel, kan förklaras ogiltigt — men att medlet får fritt tillverkas och försälgas såsom läkemedel. Dylikt syfte kan ådagaläggas exempelvis genom läkares recept.

Vid metodpatent ligger det närmare till hands att antaga skyddet begränsat till visst syfte, men mycket beror härvid på formuleringen av patentanspråket.

7 KAP.

PATENTRÄTTENS STIFTANDE.

Patenträtten uppkommer genom patentets meddelande av Patent- och Registreringsverket, men räknas då retro-

¹⁾ Svenska Pat. och Reg. V. lär vara strängare i sina krav på delning av patentansökningar än de flesta utländska myndigheter. Se DAHL s. 47.

aktivt från ansökningsdagen. Uppfinnare eller hans rättsinnehavare har anspråk på erhållande av patent, ifall han uppfyller de förutsättningar lagen ställer.

1. Det har diskuterats, huruvida någon rätt skapas för uppfinnaren redan i och med själva uppfinningen, innan patent beviljats. Denna teoretiska fråga må lämnas därhän. I varje fall utgör möjligheten till patents erhållande ett värde för uppfinnaren, som han kan tillgodogöra sig exempelvis genom försäljning. Köparen blir då hans rättsinnehavare. Avtal kan ock träffas om blivande uppfinningar, t. ex. mellan arbetsgivare och ingenjörer eller arbetare, anställda hos honom.

Den s. k. uppfinningsrätt, som skulle existera oberoende av patent, är emellertid föga utbildad. Dess möjlighet att förstärkas till en patenträtt är inte lagligen skyddad gentemot ens rättsstridiga angrepp. Om samma uppfinning göres av annan person, och denne hinner före med ansökan om patent, förintas därmed utsikten för den tidigare uppfinnaren. Och om någon rättsstridigt skaffat sig kännedom om en annans uppfinning (t. ex. genom stöld av beskrivning, ritningar), innan denna anmälts till patentverket för erhållande av patent, inger patentansökan å uppfinningen och t. ex. erhåller patent, utan att den verkliga uppfinnaren kommit i tillfälle att göra invändning, så står det visserligen den sistnämnde fritt att yrka patentets ogiltighetsförklarande. Men därmed vinner han blott, att uppfinningen blir fri för alla, han inträder ej själv i patenträtten. Dessutom ligger inte ens i denna möjlighet att få patentet förklarat ogiltigt en speciell rätt för den verkliga uppfinnaren. Vem som helst kan nämligen göra gällande, att patentet meddelats åt annan än uppfinnaren eller hans rättsinnehavare, och att sålunda en förutsättning för patents beviljande saknats ¹⁾.

Uppfinningens rättsliga betydelse ligger däri, att den

¹⁾ Se nedan s. 86.

är förutsättning för patents erhållande. Endast uppfinnare, svensk eller främmande, eller uppfinnares rättsinnehavare är berättigad till patent (1 §). Ha flera personer oberoende av varandra gjort samma uppfinning, erhåller emellertid den patent, som först inkommit till patentmyndigheten med fullständiga ansökningshandlingar (9 §), ej den som först gjort uppfinningen.

2. Subjekt för patenträtten blir alltså förste sökanden, den som först inkommit till patentmyndigheten med fullständiga ansökningshandlingar, såvida han också är uppfinnare eller uppfinnares rättsinnehavare. Man kan inte hos oss ge denna grundsats en så paradoxal formulering som tyska patentlagen gjort, då den rent av tillerkänner »förste anmälaren» anspråk på patent. Förutsättningen att sökanden också är uppfinnaren eller hans rättsinnehavare prövas av patentverket. Den sökande skall nämligen, därest han uppger annan som uppfinnare, »förete handling, som visar, att han är dennes rättsinnehavare» (4 § 2 mom. P. L.). Sådan handling skall, om den är upprättad i utlandet, vara till äktheten bestyrkt av svensk beskickning eller konsul eller av behörig främmande myndighet (K. K. den ³¹/₁₂ 1895, 4 §). Den sökande kan heller inte undgå att lämna besked om sin egenskap av uppfinnare. Det skall i ansökningen lämnas »bestämd uppgift, huruvida sökanden innehar uppfinningen i egenskap av uppfinnare eller icke, och i senare fallet hänvisning till sökandens fångeshandling.» (Samma K. K., 2 §). Patentverket har också att granska fångeshandlingens innehåll. Den kan utgöras av ett köpekontrakt, ett boupptecknings- eller arvskiftesinstrument, ett testamente, eller överhuvud en handling utvisande uppfinningens övergång till sökanden. Någon viss form för överlåtelse av uppfinning är ju ej stadgad, men för vinnande av patent blir det nödvändigt, att den nye innehavaren kan styrka sin rätt med en skriftlig handling.

Även en patentansökan från uppfinnaren själv kan avslås på grund av bristande behörighet. Om nämligen invändning framställs av en förvärvare, som företer fångeshandling, torde saken ställa sig på samma sätt, som om uppfinnare gjort invändning mot ansökan, stödd på ett sökandens påstådda förvärv.

Den granskning patentverket företar, måste dock bli övervägande formell. Något slags processförfarande kan detta administrativa ämbetsverk naturligtvis ej inlåta sig på.

Ett omtvistat fall är det förut berörda, angående arbetsgivares rätt till uppfinning, gjord av hans biträden — ingenjörer, arbetare. Utländska lagar innehålla stundom särskilda föreskrifter härom. Framför allt är det ovisst, vem som är rätt »ägare» till uppfinningen, när biträdet haft till uppgift att utföra vissa konstruktioner eller metoder och uppfinningen står i direkt sammanhang med denna verksamhet. Enligt svensk rätt kan man inte, i saknad av positiva lagbestämmelser, antaga någon rätt för arbetsgivaren till uppfinningen utan tydligt stöd i avtalet. Om sålunda en person anställts med åliggande att söka utfinna förbättringar i fabrikationen eller metoderna, kan däri ligga ett avstående från hans sida av ensamrätt till blivande uppfinningar. Det blir fråga om en vanlig avtalstolkning. För att en ansökan om patent från arbetsgivarens sida skall leda till resultat, måste ju emellertid hans egenskap av uppfinnarens rättsinnehavare styrkas genom skriftlig handling. Och då patentverket som sagt inte kan inlåta sig på något slags processförfarande, bör det inte förvåna att verket i sin praxis fordrar överlåtelse av *viss bestämd uppfinning*. Ett allmänt avstående av framtida uppfinningar inom ett område, även om det skett uttryckligt och skriftligt, räcker alltså ej som bevis om rättens övergång ¹⁾. Emel-

¹⁾ HASSELROT, s. 37, 96.

lertid torde det stundom stå arbetsgivaren öppet att inför domstol yrka åläggande för biträdet att, på grundval av arbetskontraktet (innefattande överlåtelse av framtida uppfinningar), utfärda särskild överlåtelsehandling till den uppfinning, som ägt rum och därmed sätta arbetsgivaren i stånd att vinna patent. Visserligen kan uppfinnaren ointetgöra alla utsikter till patent genom publicering av uppfinningen eller annan nyhetsskadande åtgärd, men den möjligheten finns ju även i andra fall. Har uppfinnaren själv sökt och erhållit patent, torde arbetsgivaren icke kunna utverka, att domstol förpliktar patenthavaren att överlåta patentet. Skälet är, att patent, meddelat till obehörig person, kan förklaras ogiltigt av vilken intresserad som helst. Från patentlagens ståndpunkt är det inte blott en privaträttslig fråga om förhållandet mellan den verkliga uppfinnaren och hans rättsinnehavare, som kan lösas genom rättens överflyttande å den behörige ägaren till uppfinningen. En giltig patenträtt har tvärtom aldrig uppkommit, och patentet kan när som helst, genom nullitetstalan, bringas till även formellt upphörande.

Det är möjligt, att flera personer ha samfällt åstadkommit en uppfinning. De bli då samtliga subjekt för uppfinningsrätten, och patent meddelas åt dem gemensamt. Om en uppfinning kommit till stånd genom mångas samarbete, vid ett företag där de alla varit anställda och vars resurser stått till förfogande, kan det vara svårt att angiva bestämda personer som uppfinnare. Till dylika »etablissemensuppfinningar» har därför stundom arbetsgivare ansetts berättigad. Han skulle vara att betrakta som uppfinnare och i denna egenskap få patent. Det är att gå för långt, beträffande svensk rätt. Såsom uppfinnares rättsinnehavare kan han väl söka patent om förutsättningarna därför äro för handen, men ej såsom uppfinnare.

3. *Ansökningen* om patent är ju den första åtgärd

för patents erhållande, som uppfinnare eller hans rättsinnehavare har att iaktta. Men ansökningen har ock i olika avseenden särskild betydelse för patenträttens uppkomst. Tidpunkten för ansökans ingivande avgör företrädet mellan »dubbeluppfinningar» (9 § P. L.) Frågan om uppfinningens nyhet bedömes med hänsyn till förhållandena vid tiden för ansökningens ingivande. Tiden för patenträttens giltighet begynner att löpa med tidpunkten för ansökan. Likaledes avgöres frågan om föranvändares rätt med hänsyn till den föranvändning, som skett innan patentansökningen inkom (16 §). Och ansökningstidpunkten är av betydelse vid avgörande av det internationella skydd patenthavaren kan komma i åtnjutande av. Slutligen har »uppfinningsrätten» så att säga tagit fastare form redan genom patentansökningens ingivande, i det dels uppfinningen genom patentanspråket preciserats, dels utsikten för dess stärkande till en patenträtt ökats. Fördenskull har man ansett utmätning kunna ske för borgenärers räkning efter denna tidpunkt. Uppfinningsrätten har i viss mån fått en mindre »personlig» karaktär.

För att en ansökan skall ha dessa rättsverkningar fordras naturligtvis, att den sedermera leder till patent. Bestämningen i 9 §, att den för prioriteten mellan dubbeluppfinningar avgörande ansökningen skall vara *fullständig* (»have den företräde, som först inkom till patentmyndigheten med fullständiga ansökningshandlingar») får emellertid ej utsträckas till övriga fall. Patenttiden räknas sålunda från ansökningen, även om denna ej var »fullständig».

8 KAP.

DET FORMELLA FÖRFARANDET.

1. Ansökningshandlingar vid patentansökan äro: 1) själva ansökan, 2) beskrivning i två exemplar över upp-

finningen, 3) ritning, där sådan behöves, i två exemplar. Härtill kommer eventuellt 4) fullmakt för ombud, som användes, 5) fångeshandling, ifall sökande uppger annan såsom uppfinnare, 6) handling till styrkande av den prioritet, som i 25 § avses. Men för att ansökningshandlingarna skola vara fullständiga (jmf. 9 §), erfordras även, att de uppfylla vissa krav i avseende på innehållet ¹⁾. Härom ges föreskrifter dels i 4 § P. L., dels ock i K. K. ang. beskaffenheten av de handlingar, som i patentärenden inlämnas, d. ³¹/₁₂ 1895. Till en fullt tydlig identifiering av uppfinningen kan ock erfordras modell, varuprov o. d. (4 § 1 mom. P. L.)

Till ansökningen skall vidare fogas en avgift av 20 kr. (4 § 3 mom.)

Hos patentmyndigheten granskas de ingivna ansökningshandlingarna, och om de äro påtagligt ofullständiga, utfärdas omedelbart ett föreläggande till sökanden att inom viss tid komplettera ansökningen, vid äventyr att den eljest förklaras förfallen (5 § P. L.). Sådant föreläggande skall, om fullständig adress av sökanden uppgivits, med posten översändas till honom — en beaktansvärd ansats att undvika formalism. Underlåtenhet att bifoga avgift leder till att ansökningen avslås (6 §).

Den mera ingående granskning, som följer, har till föremål såväl ansökningshandlingarnas formella beskaffenhet som uppfinningens beskrivning, patentanspråkens avfattande, uppfinningens enhetlighet och patenterbarhet. Ofta leder en förberedande granskning i dessa avseenden till (ev. förnyade) förelägganden, vari sökanden uppmanas att inom viss tid avgiva yttrande över någon punkt, företaga änd-

¹⁾ Dock får inte 9 § så tolkas, att en oformlighet vilken som helst i ansökningshandlingarna gör dem ofullständiga. Tvärtom ville man undvika den tydningen genom att utbyta det ursprungligen föreslagna ordet »behörig» mot »fullständig». Att handling till styrkande av prioritet kan utan risk företes senare, se s. 98.

ring i patentanspråket, etc. Finner patentmyndigheten, att ansökan i själva verket avser två eller flera självständiga uppfinningar, uppmanas sökanden att dela sin ansökan, d. v. s. ingiva särskild patentansökan för varje uppfinning, såvida han inte vill avstå från patentskydd med avseende å sådan särskild uppfinning (4 § 1 mom. sista st.). Genom inlämnande av ny ansökan å den eller de uppfinningar, som ej få ingå i det ursprungliga patentanspråket, inom den tid, föreläggandet bestämmer, kan emellertid sökanden på begäran få räkna prioritet från den ursprungliga ansökningens ingivande. (K. Pat. och Reg. V:s cirkulär d. ¹⁰/₁₁ 1898, IV).

2. Sedan sökanden fått tillfälle att sålunda yttra sig över anmärkningar och komplettera ansökningen, sker den avgörande granskningen. Om därvid något brister i de avseenden 6 § P. L. angiver, blir ansökan avslagen. Särskilt är det naturligen nyhetsprövningen, som ofta föranleder sådant resultat. Denna sker företrädesvis genom granskning av litteratur och, i synnerhet, patentskrifter. I svenska patentverket granskas svenska, danska, norska, tyska, engelska och delvis amerikanska patentskrifter för utrönande av, om patent tidigare beviljats i någon av dessa länder å samma eller väsentligen likartad uppfinning.

Har patentverket under denna förprövning ej funnit något hinder mot patent, meddelas sökanden att granskningen avslutats, varefter han har tillfälle att begära uppskov med uppbudsförfarandet. Sådant anstånd kan vara av betydelse, särskilt om sökanden ämnar söka patent även i utlandet och vill förhindra, att ansökningens utläggning någonstades anses nyhetsskadande. För att sätta inhemska patentsökande i tillfälle att begära uppskov med kungörandet — för en tid av högst 6 månader — utfärdar patentverket föreläggande för sökanden att inom 14 dagar giva

tillkänna, huruvida och för hur lång tid uppskov önskas. (Pat. o. Reg. V:s nyss anf. cirkulär, VI).

3. Nästa stadium är uppbudet. Ansökning, som ej avslagits eller förklarats förfallen, kungöres i Post- och Inrikestidningar och handlingarna hållas tillgängliga för allmänheten (»utläggning»). (7 § P. L.) Vem som helst kan under två månader inkomma till patentmyndigheten med invändning mot beviljande av patent, varvid alla grunder kunna åberopas, som patentmyndigheten själv ägt göra gällande. Invändningen delgives sökanden för yttrande, och skriftväxlingen kan sedan fortgå.

Vid den slutliga prövningen av framställda invändningar, är det en kategori av sådana, som intaga en särställning. Frågan om sökandens åtkomst lärer nämligen, såsom förut antytts, prövas rent formellt, varför påstående om bättre rätt icke leda till någon ingående materiell prövning. Patentverket är icke rustat för dylika allmänt civilrättsliga frågor behandling, helt naturligt. De flesta invändningar röra uppfinningens nyhet. Påstår sig någon ha *öppet utövat* uppfinningen, tillåtes han styrka detta genom intyg o. d. Som patentmyndigheterna inte heller i fråga om upptagande av bevis har domstols resurser, finnes näppeligen garanti för en verklig utredning i denna punkt.

4. Om ej invändning framställles under uppbudstiden, eller om framställd invändning befinnes ogrundad, meddelas patent och utfärdas *patentbrev*. I detta utsättes (sedan 1890) uppfinnarens namn, även om annan person erhåller patent. Vidare kungöres patentmeddelandet och publiceras i tryck *beskrivning* över patent, varjämte anteckning därom införes i *patentregistret* (7 § P. L.; K. K. d. ¹⁸/₁₁ 1898 om patentregistrets förande m. m.).

Patentbeskrivningarna, som tryckas i särskilda häften för varje patent, utgöra sedan material vid patentverkets

prövning av senare ansökningars nyhet.¹⁾ De äro för överskådlighetens skull klassificerade i en mängd olika grupper. Dessutom publiceras årliga innehållsförteckningar till patentregistret samt förkortade patentbeskrivningar i Industritidningen Norden (numera i dess bilaga: »Svensk tidskrift för industriellt rättsskydd»).

5. Har patentmyndighet lämnat invändning obeaktad, finnes ingen besvärsrätt. Men möjligheten till nullitetstalan står alltid öppen.

När däremot patentansökan förklarats förfallen (vilket sker genom särskilt beslut) eller avslagits, vare sig efter uppbudstidens utgång eller å tidigare stadium, äger sökanden — som även i detta fall får beslutet sig delgivet med posten, ifall han uppgivit sin adress — besvara sig inom 60 dagar hos K. Majt. (8 § P. L.). Besvären ingivas till finansdepartementet och avgöras av regeringsrätten. Denna inhämtar vanligen yttrande från patentverket och utlåtande från Tekniska Högskolan eller annan tekniskt sakkunnig myndighet. Anses besvären grundade, återförvisas ärendet till patentverket för meddelande av patent.

6. Patentmyndighet är, enligt K. K. d. ¹⁸/₁₁ 1898, patent- och registreringsverket. Ämbetsverket har genom beslut vid 1914 års riksdag nyligen omorganiserats. Den nu gällande instruktionen för verket är utfärdad d. ²³/₁₂ 1914 och trädde i kraft d. ¹/₁ 1915. Patent- och registreringsverket handhar förutom patentärenden även ärenden rörande registrering av varumärken, av mönster och modeller, registrering av aktiebolag, försäkringsbolag och solidariska bankbolag. Av verkets sex avdelningar äro fyra patentavdelningar, vilka förestås vardera av en tekniskt bildad byråchef, varjämte tillsammans sexton byrådirektörer tjänstgöra såsom tekniska ledamöter å avdelningarna. Byrådirek-

¹⁾ Se ovan s. 37.

tören å administrativa och varumärkesavdelningen tjänstgör tillika som rättskunnig ledamot å samtliga patentavdelningar.

Den formella granskning, som stundom är erforderlig (ovan s. 49) företas av sekreteraren som eventuellt delgiver sökanden anmärkningar. Den följande tekniska granskningen förrättas av vederbörande tekniska ledamot å den patentavdelning, till vars granskningsområde ansökan hör. Denne ledamot skriftväxlar ock med sökanden angående eventuellt behöfliga ändringar eller upplysningar. Därefter överlämnas ärendet till avdelningschefen för ny, ingående granskning av alla omständigheter, och sedan till avdelningen, vilken ock fattar beslut (om ansökans avslående eller förklarande förfallen, dess godkännande till kungörelse eller — efter uppbudet — till patent). Under ärendets handläggning kan av avdelningen förordnas om muntligt förhör inför densamma.

7. I detta sammanhang kan ock påpekas utländsk patenthavares skyldighet att anmäla ombud, bosatt inom Sverige, som har att i allt vad patentet angår för honom svara (4 § 1 mom.; 13 §). Är redan sökanden vid patentansökans ingivande bosatt i utlandet, hör dylik fullmakt med bland fullständiga ansökningshandlingar. Inträffar senare sådan förändring att ej längre inrikes bosatt patenthavare eller ombud finns, skall patenthavare insända fullmakt för inrikes bosatt ombud. »Iakttages icke vad sålunda är föreskrivet, må domaren på anmälan i förekommande fall med laga verkan utse ombud för patenthavaren.»

Vill någon t. ex. anställa nullitetstalan eller yrka tvångslicens, är alltså i dylikt fall ombudet legitimerat att å patenthavarens vägnar mottaga stämning, svara i målet etc. Åt ombudet delgivas förelägganden från patentmyndigheten ¹⁾).

¹⁾ Ang. sådant ombuds legitimation, se ock N. J. A. II 1915, n:r 5, 195.

RÄTTIGHETENS INNEHÅLL.

Patenträtten består i en uteslutanderätt till viss uppfinning. Patentinnehavaren har rättsligt monopol på den tekniska idé, som uppfinningen utgör. Han ensam äger begagna uppfinningen. Liksom sakrätterna kan patenträtten karaktäriseras negativt. Dess tillvaro innebär förbud för andra att utöva uppfinningen. Genom närmare bestämning av, vad lagen betraktar som störande ingrepp i patenträtten, som *patentintrång*, vinner man kännedom om patenträttens innehåll. Patentlagen innehåller icke ens, såsom t. ex. lagen ang. äganderätt till skrift, ett allmänt positivt uttalande om vilka befogenheter patenträtten medför. I sistnämnda lag heter det, att författare är berättigad att med andras uteslutande låta mångfaldiga sin skrift, och detta stadgande kompletteras sedan genom bestämning av, vad eftertryck är. Patentlagen skulle också kunnat uttala en liknande positiv sats, att uppfinnare är berättigad att med andras uteslutande utöva uppfinningen. En dylik sats innehöll för övrigt 1856 års patentlag.

Vid utläggning av 22 § är det lämpligt att till en början hålla isär produktuppfinningar och metoduppfinningar.

Vad produktuppfinningar angår, erinra vi om, att föremålet för uppfinningen kunde vara ett produktionsmedel, t. ex. en maskin, eller en »konsumtibel» nyttighet, som direkt användes i konsumtionen (i vidsträckt mening) t. ex. en elektrisk lampa, ett sprängämne, en tvål. Det är då, enligt 22 §, utomstående förbjudet:

1) att inom riket till avsalu tillverka den patenterade produkten (t. ex. maskinen eller lampan);

2) att här i riket saluhålla produkten (t. ex. maskinen eller lampan);

2) att för försäljning till riket importera produkten (t. ex. maskinen eller lampan);

4) att i utövning av yrke använda produkten (t. ex. maskinen eller lampan; vissa konsumtibla föremål kunna dock inte användas vid yrkesutövning, jmf. nedan);

5) att till annans begagnande eller nytta emot gottgörelse upplåta produkten (t. ex. återigen maskinen eller lampan).

I samtliga fyra sistnämnda fall rör det sig endast om produkter, som tillverkats utan patenthavarens tillstånd.

Vill man uttrycka patenträttens innehåll positivt, kan man alltså säga, att patentinnehavaren har ensamrätt att tillverka produkten till avsalu, att försälja den (varvid dock märkes, att den som härleder sin rätt från patentinnehavaren naturligtvis får sälja produkten vidare) o. s. v. Men framställningen blir enklare och tydligare, om man i stället anger, vad som är patentintrång.

Det sagda gäller nu också mutatis mutandis om metodpatent (t. ex. ett patenterat förfaringssätt vid framställning av kautschuk). Det är alltså patentintrång

1) att vid tillverkning av kautschuk till avsalu använda den patenterade metoden;

2) att här i riket saluhålla kautschuk, som framställts enligt denna metod;

3) att hit importera så framställd kautschuk för försäljning;

4) att i utövning av yrke använda så framställd kautschuk (t. ex. som råmaterial för tillverkning av varor);

5) att till annans begagnande eller nytta emot gottgörelse »upplåta» så framställd kautschuk (t. ex. varor, olovligen tillverkade av dylik kautschuk).

I samtliga fyra sistnämnda fall är det, liksom nyss, fråga om kautschuk som framställts utan patenthavarens tillstånd, i det tillverkaren icke härleder någon rätt från honom.

Man bör lägga märke till den viktiga olikhet, som alltså består mellan produktpatent av visst slag och metodpatent. Det är patentintrång att t. ex. sälja en patenterad maskin, som tillverkats utan patenthavarens tillstånd, men inte att sälja *de produkter, som med sådan olaglig maskin framställts* (men väl att vid utövning av yrke använda maskinen). Vid metodpatent åter är det just förbjudet att sälja de produkter, som olovligen framställts enligt den patenterade metoden, men däremot ej samma slags *produkter, framställda på annan väg*.

Vid tolkning av de olika uttrycken i 22 § har man god ledning i §:ens tillkomsthistoria. Den hade ursprungligen en annan avfattning än nu. I kommitténs förslag innehöll motsvarande lagrum (20 §) bl. a. följande:

»Ej må någon . . . utan patenthavarens medgivande yrkesmässigt inom riket tillverka eller till salu hålla varor, eller använda tillverkningsätt, därå patent här åtnjutes.»

Motiven innehöllo huvudsakligen, att en verksamhet, som endast går ut på det personliga behovets tillfredsställande, borde vara fredad för åtal om patentintrång, och patenthavarens uteslutanderätt begränsad till *yrkesmässigt* tillgodogörande av uppfinningen; beträffande produktuppfinningar å maskiner, redskap och andra produktionsmedel ville man icke, såsom däremot tysk lag stadgade, förbjuda begagnande av olovligen tillverkade produkter (maskiner, redskap etc.). Det skulle lägga alltför starka band på den industriella verksamheten, »särdeles då fråga vore om sådana mindre redskap och verktyg, som av den stora allmänheten begagnas».

Med den lydelse 22 § sålunda fick, hade den emellertid en lucka, som snart bemärktes av uppfinnare och patentmyndighet. Från flera håll framställdes krav på tillägg till de uppräknningar, som lagrummet innehöll å olika slag av patentintrång. Vilka bristerna i lagrummets avfattning

voro, kan bäst angivas med den framställning, som ett första kammarens tillfälliga utskott (N:r 3 Utl. N:r 11, s. 4) vid 1889 års R. D. lämnade:

»Nämnde § (22), som lämnar noggranna och, som det synes, fullt betryggande bestämmelser mot ingrepp i patentinnehavares rätt, då fråga är om tillverkning av patenterad vara eller användande av patenterat tillverknings-sätt, när sådant sker för avsalu, ävensom angående hållande av dylik vara till försäljning, vare sig den tillverkats inom riket eller dit införts utifrån, har däremot helt och hållet förbisett de fall, då här patenterad, men i utlandet tillverkad vara eller maskin *införes* till Sverige, visserligen *icke för att här hållas till salu, men dock för att här användas för ett mera allmänt bruk, ävensom då industriidkare själv förfärdigar patenterade föremål, som äro för hans rörelse erforderliga* ¹⁾). Patenterade maskiner och redskap kunna på så sätt utan patentinnehavarens samtycke strafflöst få begagnas av fabrikanter och andra näringsidkare för framställande av fabrikat och varor till försäljning . . . Men även andra patenterade föremål än de, som äro avsedda att användas i fabrikationens tjänst, kunna, utan att hållas till salu, erhålla en så vidsträckt användning, att den måste skadligt inverka på patentinnehavarens rätt och göra ingrepp i densamma. Utskottet har i sådant avseende låtit sig berättas, hurusom, efter det en person inom Sverige erhållit patent på en svänggunga, en annan person tillverkat en gunga av enahanda konstruktion, vilken han härpå under en längre tid utan patentinnehavarens tillstånd *för begagnande mot betalning tillhandahållit allmänheten* ²⁾, utan att därför kunna underkastas vare sig ansvar eller ersättningskyldighet.»

Utlåtandet följdes av en R. D:s skrivelse, som i sin

¹⁾ Kurs. av mig.

²⁾ Kurs. av mig.

tur föranledde en proposition (N:r 51) vid 1891 års R. D. Här föreslogos två tillägg till 22 §:s uppräkningsar.

Till patentintrång skulle ock räknas, om någon i utövning av yrke använder eller till annans begagnande eller nytta emot gottgörelse upplåter här patenterat eller efter här patenterat tillverkningssätt frambragt föremål. Ändringarna skulle, enligt dep. chefens hopsummering av deras innebörd, medföra »att *varje tillgodogörande, utom för personligt bruk* ¹⁾, av en patenterad uppfinning utan patenthavarens lov varder förbjudet.»

Förslaget gillades av riksdagen och blev lag d. ¹²/₆ 1891.

A. Tillverkning för avsalu.

Patenthavarens rätt till uppfinningen innefattar i och för sig givetvis ingen rätt till bedrivande av en tillverkning, som från andra synpunkter är reglerad. Den som t. ex. fått patent å ett explosivt ämne, kan inte enbart på grund av patentet börja tillverkningen. Han måste underkasta sig de näringsrättsliga stadganden, som finnas uppställda för detta näringsyrke, och får alltså begära tillstånd etc. Så ock den som fått metodpatent å metod för tillverkning av en spritdryck o. s. v.

Tillverkning *för avsalu* är patentinnehavaren förbehållen och därför patentintrång från annan persons sida. Men vem som helst kan tillverka patenterad produkt, t. ex. ett munvatten, eller använda en patenterad metod, t. ex. en konserveringsmetod, för eget personligt behov eller för familjens bruk. Likaså får en dylik tillverkning ske i t. ex. undervisningssyfte. På ett kemiskt laboratorium kan för vetenskapligt ändamål en patenterad metod användas, utan att patentintrång föreligger. En privatperson får tillverka en patenterad bokhylla för sitt bibliotek o. s. v.

¹⁾ Kurs. av mig.

Tillverkning i försäljningssyfte är förbjuden, även om tillverkaren ämnar exportera produkten till utlandet. Likaså är det patentintrång, även om den tillämnade försäljningen skall ske först efter patenttidens utgång. All tillverkning i försäljningssyfte före tidens utlöpande är förbjuden.

Kan en tillverkning *på beställning* sägas vara tillverkning för avsalu? Även om ordalagen närmast syfta på tillverkning på lager och efterföljande försäljning, måste man dock anse den juridiska formen för överlåtelsen likgiltig. Tvivelaktiga gränsfall kunna dock förekomma, t. ex. då någon för sitt personliga bruk låter tillverka ett patenterat föremål med annans biträde. Att gränsen kan dragas rakt mellan arbetsbeting och tjänstelega, är nog inte sannolikt.

En omfattande reparation av en patenterad produkt är icke tillverkning. Men onekligen kunna gränsfall uppkomma. Antag t. ex. att någon fått en skadad maskin som skrot och sedan sätter den i stånd i syfte att sälja den. Om detta exempel varierar så, att för reparationen antagas alltflera nya maskindelar behövliga, kommer man slutligen till en punkt, där ny tillverkning av hela maskinen kan anses föreligga, och därmed patentintrång.

Tillverkning av en modell till den patenterade produkten, t. ex. en apparat, är inte patentintrång.

B. Saluhållande.

Då lagen betraktar det som intrång i patenthavarens rätt att »hålla till salu» patenterad produkt, resp. föremål som framställts eller behandlats enligt patenterad metod, så har därmed träffats en åtgärd, som utgör ett tidigare stadium än fullbordad försäljning. Redan ett utbudande av föremålet är tydligen saluhållande. Om det sålunda inte kan visas annat än att föremålet funnits i en butik, uppta-

gits i en priskurant, erbjudits muntligen till försäljning e. d., så är dock patenträtten kränkt.

Uttrycket »hålla till salu» är alltså inte identiskt till betydelsen med ordet försälja. Men olikheten ligger inte endast däri, att saluhållande är en förberedelse till försäljning och sålunda ett tidigare stadium. Vore så fallet, borde all försäljning a fortiori vara otillåten. Den som till en god vän mot vederlag överlätit ett föremål, som han tillverkat för sitt personliga bruk, kan dock inte sägas ha hållit det till salu. Härför måste fordras, att anbud ställes till en relativt obestämd krets personer, vare sig i uttrycklig form eller dock så, att ägaren enligt vad känt är, faktiskt är beredd att sälja till vem som helst.

Då redan tillverkning av en patenterad produkt och framställning eller behandling enligt patenterad metod, är patentintrång, så drabbas ju tillverkaren redan på ett tidigare stadium än saluhållandet eller försäljningen av ansvar och skadeståndsplikt. Men även ett saluhållande från den persons sida, som inte själv tillverkat produkten, resp. tilllämpat metoden, är patentintrång. Det är möjligt, att sålunda flera personer på olika stadier tagit del i det patentstridiga förfarandet. Men det kan också tänkas, att tillverkningen, resp. tillämpningen av metoden, ägt rum utomlands, där patent ej vunnits, och följaktligen intet patentskydd existerar. Saluhållandet här i landet blir icke desto mindre patentintrång. Detsamma gäller, om tillverkningen inte skett i försäljningssyfte och alltså varit lovlig. En senare försäljning blir olovlig. Därvid kan ingen skillnad göras mellan frivillig och exekutiv försäljning (som ju föregås av utbud till obestämda personer).

Är en apparat eller maskin föremål för produktpatent, och har någon utan patenthavarens tillstånd för eget personligt bruk tillverkat densamma, så var ju detta ännu inte patentintrång. Saluhållande av apparaten är dock olovligt. Be-

träffande de föremål som med densamma framställts, så kunna de däremot säljas. Visserligen är apparatens användning »i utövning av yrke» patentintrång. Men har den använts för framställande av föremål annorledes än vid yrkesutövning, så är denna användning ej i och för sig otillåten. Inte heller en senare försäljning av de producerade föremålen utgör patentintrång. Annorlunda ifråga om föremål, olovligen framställda eller behandlade enligt patenterad metod.

Försäljning måste anses omfatta all onerös överlåtelse, således även byte, ifall kriterierna för saluhållande äro för handen. Men gäva blir inte patentintrång enligt svensk lag.

C. Import för avsalu.

Kommittébetänkandet av 1878 nämnde icke import av produkt, som tillkommit utan patenthavarens tillstånd, såsom patentintrång. I H. D. framställdes anmärkning härom: »Vidare ville det synas, att straffbestämmelsen å försäljning inom riket av vara, för vilken här åtnjutes patentskydd eller som blivit tillverkad med begagnande av här patenterat tillverkningsätt, borde följdriktigt utsträckas till sådan varas införande i riket, helst som det åsyftade skyddet i annat fall bleve skäligen maktlöst, enär det vore förenat med stora svårigheter att ertappa en olovlig försäljning, sedan varorna väl fått i riket spridas.»

Endast import *för avsalu*, ej för eget personligt bruk är patentintrång. Ej heller blir själva importen olovlig, om t. ex. en industriidkare införskriver ett patenterat bränslemedel för sin rörelse. Dess senare användning »vid utövning av yrke» blir däremot otillåten.

D. Utövning av yrke.

Vi ha förut sett, att detta moment tillagts genom senare lagstiftning, då det visat sig att 22 § i dess ursprungliga lydelse erbjöd ett alltför otillräckligt skydd åt uppfinnare. Sedan regeringens proposition vid 1891 års R. D. gillats av kamrarna, utfärdades en K. F. d. 12 juni 1891.

Hur omfattande detta tillägg, »utövning av yrke», avsågs vara, framgår bäst av dep. chefens motivering för propositionen. Han yttrade bl. a. ¹⁾:

»Att härvid, såsom t. f. chefen för patentverket ifrågasatt, utsträcka skyddet därhän att även ett användande för personligt bruk av en patenterad uppfinning skulle vara förbjudet, synes mig dock vara att gå för långt. Riksdagen har såsom en förebild framhållit den norska lagen, som stadgar att patent medför den verkan att ingen utan patenthavarens samtycke äger annat än till eget bruk tillverka eller från utlandet införa ett patenterat föremål eller hålla till salu eller sälja detsamma samt att, om patentets föremål är ett *förfarande*, en apparat, en maskin, ett verktyg eller annat *arbetsredskap*, patentet därjämte har den verkan att ingen äger att utan patenthavarens samtycke använda patentets föremål i sin rörelse . . . I ett hänseende torde dock ett vidsträcktare skydd böra stadgas än den norska lagen enligt sin ordalydelse medgiver. Den föreskrift, som denna lag innehåller i fråga om apparater, maskiner, verktyg och andra arbetsredskap, synes mig nämligen böra gälla även andra *hjälpmedel för produktionen*, såsom *sprängämnen och andra kemiska preparat*.

Enligt min tanke bör alltså en lagförändring i ifrågasvarande hänseende gå ut därpå, att *varje tillgodogörande, utom för personligt bruk*, av en patenterad uppfinning utan patenthavarens lov *varder förbjudet*.»

¹⁾ Prop. N:r 51, s. 5. Kurs. här.

Efter anmärkning av H. D:s flesta ledamöter utbyttes de ursprungligen föreslagna orden »i sitt yrkes utövning» mot »i utövning av yrke», varigenom tydligare skulle utmärkas »att användningen av patenterade eller efter här patenterat tillverkningssätt frambragta föremål vore, under de i §:en givna förutsättningar, förbjuden vid varje verksamhet, som vore att anse såsom utövning av yrke och icke uteslutande avsåge att tillgodose personens enskilda behov, som ock att detta förbud även gällde för *den industriella verksamhet, som utövades för statens eller för kommuns räkning*» ¹⁾).

Såsom framgår av det föregående, ville man genom detta tillägg framför allt träffa en tillverkning av patenterad produkt eller tillämpning av patenterad metod, som visserligen ej skedde »för avsalu» men dock i likartat syfte. En fabrikant som t. ex. i sin rörelse hade användning för en patenterad bränsleprodukt, borde inte få tillverka den fritt för sin fabriks behov. Men det kunde ske enligt tidigare formulering, eftersom tillverkningen ej skedde »för avsalu». På samma sätt med en patenterad metod. Men ej blott produktionsmedel och metoden kunde på detta sätt användas till förfång för patentinnehavaren, utan också, enligt vad dep.-chefen framhöll, andra hjälpmedel för produktionen såsom sprängämnen. Men även sådana konsumtibla föremål, som endast ännu mer indirekt kunna användas »vid utövning av yrke» måste räknas hit. Sålunda blir det patentintrång, ifall en fabrikant, som tillverkat patenterade lampor utan tillstånd, använder dem för belysning av sina fabrikslokaler. Det är otvivelaktigt en användning »vid utövning av yrke». Själva tillverkningen av lamporna sker ju däremot ej i försäljningssyfte och är ännu ej patentintrång. Mera tvivelaktigt är, om t. ex. ett näringsmedel eller

¹⁾ Ib. s. 12.

en läskedryck, som framställts enligt patenterad metod för tillhandahållande åt fabriken eller jordbrukets arbetare utan vederlag, kan sägas användas »vid utövning av yrke». Så är näppeligen fallet.

»Yrke» omfattar all yrkesmässig verksamhet, även t. ex. jordbruk eller annan urproduktion. En lantbrukare får alltså inte begagna en för eget behov tillverkad patenterad jordbruksmaskin, ett redskap, ej heller t. ex. ett gödningsmedel, ett fodermedel, framställt enligt patenterad metod. Men en person som har en trädgård, utan att yrkesmässigt driva trädgårdsskötsel, får tillverka och för sitt eget behov använda ett patenterat redskap eller gödningsmedel.

E. Upplåtelse mot vederlag.

Även detta moment tillades genom K. F. d. ¹²/₆ 1891 såsom vi ovan sett. Det tillkom med tanke på sådana eventualiteter som av F. K:s utskott relaterades vid 1889 års R. D. (ovan s. 57).

Man kunde väl ifrågasätta, om inte dylika fall borde hänföras till »användning vid yrkesutövning». Hurusomhelst kan en »upplåtelse» mot gottgörelse tänkas, som inte i och för sig innebär användning vid yrkesutövning. Med »upplåtelse» avses enligt vanligt juridiskt språkbruk inrymandet av någon slags nyttjanderätt. Genom uttrycket »hålla till salu» har äganderättsöverlåtelse åtkommit, genom förevarande uttryck all onerös upplåtelse av nyttjanderätt. Däremot kan en pantsättning inte komma in under dessa beteckningar, ett visserligen föga praktiskt fall. Själva pantrealisationen blir ju däremot försäljning.

»Upplåtelse» innebär fullbordat avtal och erbjudande därom är ännu inte patentintrång (jmf. saluhållande).

10 KAP.

INSKRÄNKNINGAR I PATENTRÄTTEN.

Patenthavarens uteslutanderätt är i ett par riktningar begränsad utöver vad som följer av begreppet patentinfrång, sådant det i 22 § bestämmes.

A. Föranvändarrätten.

Enligt 16 § P.L. är patent ej gällande mot någon »som vid den tid, då ansökning därom inkom, inom riket var i utövning av den patenterade uppfinningen eller för sådan utövning där vidtagit väsentliga åtgärder». Denna s. k. föranvändarrätt är ett slags begränsad nyttjanderätt, som belastar patenträtten. I det följande få vi göra närmare bekantskap med dylika »nyttjanderätter» eller *licenser* som de kallas i den patenträttsliga terminologien. Föranvändarrätten är en *legal licens*.

Det framgår av det föregående (ovan s. 39), att en uppfinning verkligen kan ha utövats, men ändå vara patenterbar. Det var endast *öppen* utövning, som var nyhets-skadande.

Vid tolkningen av 16 § har man ingen ledning i förarbetena till lagen, och lagtexten är ganska knapphändig. Hela bestämmelsen är emellertid efterbildad utländskt mönster.

Att förutövningen bör ha ägt rum vid tiden för den andres patentansökan, står uttryckligen i lagen. Men ett tillfälligt uppehåll i exempelvis en tillverkning kan inte gärna betyda något. Man får inte tolka uttrycket alltför bokstavligt. Utövningen kan ha skett på olika sätt. Jmf. ovan s. 39 f. angående öppen utövning. Tvivelaktigt är, om även en utövning till personligt bruk kan konstituera en föranvändarrätt, eller om det skall vara en utövning, i allo över-

ensstämmande med 22 §:s utövnings-begrepp. Detta är en viktig fråga. Skall den som utövat uppfinningen endast för personligt bruk, ha en för användarrätt efter patents meddelande åt annan (vilket skulle betyda en vidsträckt licensrätt) eller är 16 § i detta fall otillämplig och förutövaren alltså hänvisad att även efter patentets meddelande begränsa sig till en utövning för personligt bruk (som ju aldrig blir patentintrång och är tillåten för alla)? Den senare ståndpunkten förefaller rimligast och mest överensstämmande med patentinstitutet. Eljest skulle det mången gång inte vara större risk för uppfinnare att dröja med patentansökan, och därigenom motverkades samhällets intresse av att inte uppfinningar alltför länge hållas hemliga. Att motiven endast uppmärksamma den utövning, som består i viss »förvärvsverksamhet», är väl ej avgörande, men bestyrker den här förfäktade meningen. Samma verkan som utövning tilläggas även väsentliga förberedande åtgärder för utövning.

En förutsättning för licensen är ock att utövningen eller förberedelserna skett *inom riket*. Självklart är, att utövningen skall ha skett för utövarens egen räkning, inte t. ex. för patentsökanden enligt hans uppdrag. Inte heller kan naturligtvis den åberopa sig på för användarrätt, som överlåtit uppfinningen till patentsökanden. Ännu mindre den som rättsstridigt åtkommit ritningar, beskrivningar etc. från patentsökanden och med ledning därav (i hemlighet) utövat uppfinningen.

Lagen anger blott *förutsättningarna* för denna legala licens, ej dess verkningar och omfång. Att uppställa regler härom, är därför vanskligt. Säkert är, att för användaren ej har någon självständig rätt gentemot tredjeman. Hans rätt är nämligen ej en uteslutanderätt, såsom patenthavarens. Han har t. ex. ingen befogenhet att föra talan om patentintrång. Hans rätt är blott på det sättet skyddad, att hans egen utövning ej blir patentintrång.

Föranvändarrätten är ej begränsad till det omfång, den hade vid tiden för patentansökan. Men å andra sidan kan det icke medgivas föranvändaren att utsträcka sin utövning hur mycket som helst, t. ex. genom försäljning av licenser till andra personer. Ett dylikt mångfaldigande av utövningsrätten skulle göra patenträtten illusorisk. Möjligen kan man också anse det olovligt för utövaren att begagna uppfinningen på helt annat sätt eller inom helt annat område än vid tiden för patentansökningen. Så t. ex. kan den, som konstruerat och i sitt yrke använt en sedermera patenterad maskin, få fortsätta härmed trots den andres patent, och även tillverka en ny maskin av samma slag, ifall det behövs för rörelsen, men han är nog icke befogad att tillverka nya sådana maskiner till försäljning.

Föranvändarrätten torde vara i viss mening en personlig rätt. Enligt utländska lagar kan den ärvas eller föryttras endast i sammanhang med företaget. Denna grundsats, som överensstämmer med en allmänt erkänd regel beträffande förlagsrätt enligt förlagsavtal mellan författare och förläggare, torde väl böra antagas även i svensk rätt. Finns intet »företag», ingen fabrik, verkstad e. d., lär föranvändarrätten kunna överlätas enbart för sig.

Som konsekvens av stadgandet i 16 § har en hänvisning dit upptagits i 22 §.

B. Expropriation.

Som en inskränkning i patenträtten kan ock möjligheten till expropriering betecknas. Enligt 17 § kan K. Maj:t fatta beslut om expropriation av patenthavares rätt. Vi ha här ett exempel på expropriation av lös egendom, då ju rättigheter av denna art äro att anse som lös egendom. Lagrummet medger två arter av expropriation.

1. En patenterad uppfinning kan »upplåtas till allmän-

hetens fria begagnande». Expropriationen går alltså ut på, att patenträtten helt och hållet *upphör*. »Full ersättning» skall lämnas, d. v. s. ersättning för patenträttens hela värde under de år som återstå av patenttiden. I den mån patenträtten skulle betyda ett värde även vid patenttidens utgång (i det innehavaren faktiskt har ett visst försprång framför andra, som ämna tillgodogöra sig uppfinningen), så borde väl principiellt även detta medräknas vid värdets uppskattande. De praktiska svårigheterna för en sådan beräkning äro dock påtagliga.

2. Expropriationen kan ock gå ut på, att den patenterade uppfinningen får »utövas för statens räkning». I detta fall kvarstår alltså monopolet gentemot allmänheten, patenträtten behåller sin giltighet för hela patenttiden. Vad som sker, är endast, att staten erhåller en rätt att utöva uppfinningen, jämte patenthavaren själv, d. v. s. en *licensrätt*. Genom expropriationen skapas i detta fall en *tvångslicens* för statens räkning.

Man kunde ock tänka sig den möjligheten, att patenträtten i dess helhet överflyttades på staten. Därigenom skulle staten få en uteslutanderätt, något som kunde tänkas vara av praktisk betydelse t. ex. på områden där staten konkurrerade med enskilda. Emellertid är en sådan expropriation ej medgiven. »Att för ändamålet någonsin skulle kunna krävas en överflyttning av själva patenträtten på annat rättssubjekt, så att den förre patenthavaren och de, som erhållit hans tillstånd att utöva uppfinningen, skulle gå denna befogenhet förlustige, hava kommittéer ej kunnat föreställa sig — heter det i motiven (s. 57) — vadan de uti ifrågavarande avseende föreslagna bestämmelserna ock allenast åsyfta inrymmande av delaktighet i berörda utövningsrätt».

Följaktligen utgör expropriationen och tvångslicensen intet hinder mot patenthavarens egen utövning av uppfin-

ningen. Han kan ock överlåta sin rätt till andra eller upplåta licenser efter expropriationen.

Ersättningen beräknas i detta fall efter värdet av en licensrätt med det omfång som bestämts i expropriationsbeslutet. Uppenbart är, att K. Maj:t kan ge licensen ett större eller mindre omfång, begränsa den till tiden, i avseende å orten o. s. v.

* *
*

Förfarandet vid expropriation är detsamma i bägge fallen. Om ej överenskommelse träffas, tillämpas samma regler som enligt gällande lag om expropriation av fast egendom (för närvarande 1866 års K. F.).

C. Inskränkningar med hänsyn till den internationella samfärdseln.

I kommittéförslaget hade upptagits en så lydande bestämmelse: »Inrättningar å fartyg eller andra fortskaffningsmedel, som endast tillfälligtvis i riket inkomma, må utan hinder av patent begagnas». Inom H. D. anmärktes här emot, att stadgandet syntes vara hämtat från främmande patentlagar, enligt vilka patentskyddet kunde omfatta jämväl *begagnande* av sådana inrättningar å fartyg och andra fortskaffningsmedel, varom här vore fråga, men att det föreliggande lagförslaget icke gäve patentskyddet en sådan omfattning; bestämmelsen vore sålunda överflödigt och kunde verka vilseledande.

Emellertid hade det varit anledning att uppmärksamma denna fråga i sammanhang med 1902 års lagändring, som utsträckte patentskyddet till användning av uppfinning vid utövande av yrke. Så skedde emellertid icke. I motsats till en mängd främmande patentlagar, saknar alltså gällande svenska lag varje stadgande om denna viktiga fråga.

Hur skall man alltså bedöma det fall, att å utländskt fartyg eller å utländsk järnvägsvagn, som ankommer hit till Sverige, finnas anordningar, som äro patentskyddade i Sverige för annan persons räkning, men kanske ej i vederbörande främmande land? Föreligger patentintrång på grund av uppfinnings användande vid utövning av yrke enligt 22 § P. L.? I vissa fall kunde måhända frågan lösas genom fiktionen om det främmande fortskaffningsmedlet såsom tillhörande det främmande statsområdet (jmf. 1 kap. 1 och 2 §§ strafflagen). Eftersom patenträtten är begränsad till det nationella territoriet, skulle från denna synpunkt en anordning å utländskt fartyg — särskilt, naturligtvis, utländskt örlogsfartyg — icke bli att bedöma som intrång i den svenska patenträtten. Men denna synpunkt räcker inte till för alla hithörande fall. Så t. ex. kan omöjligen en utländsk järnvägsvagn här i Sverige tillerkännas detta slags exterritorialitet. Att antaga patentintrång vore dock lika orimligt, som beträffande fartyg. Man måste därför, trots frånvaron av stöd i patentlagen för en sådan tolkning, medgiva ett slags *tyst licens* för sådana fortskaffningsmedel, som höra hemma i utlandet och trafikera Sverige. De anförda förarbetena till 1884 års lag kunna ju ock åberopas för den ståndpunkten i någon mån.

En produkt eller metod, som användes å fortskaffningsmedel, vilka tillfälligtvis inkomma till Sverige, är alltså tillåten i kraft av denna legala licens, så länge det blott rör sig om ett begagnande vid »utövning av yrke». En överlåtelse inom Sverige blir patentintrång.

PATENTHAVARENS FÖRPLIKTELSE.

A. Patentavgifter.

Såsom förut nämnts skall vid patentansökan fogas ett belopp av 20 kronor. Denna summa är inte högre än att den på sin höjd motsvarar kostnader för kungörelser etc. Men dessutom är patenthavaren skyldig att erlägga avgifter till staten, nämligen dels i form av stämpelskatt genom stämpel å patentbrevet (enligt 1914 års K. F. ang. stämpelavgiften bestämd till 10 kr.), dels i form av ett årligt belopp under hela patenttiden.

Dessa periodiska patentavgifter utgå numera enligt 11 § P. L. med 25 kr. för vart och ett av 2:dra—5:te åren, med 50 kr. för vart och ett av de följande fem åren och med 75 kr. för vart och ett av de sista fem åren. Avgiften skall erläggas förskottsvis före varje patentårs början. Eftersom patenttiden börjar löpa från ansökningsdagen, är årsdagen av denna förfallodag för avgifterna. Är årsdagen helgdag, räknas följande söckendag som förfallodag. Då en patentansökning icke hunnit slutbehandlas inom första året från det ansökningen inkommit, skola de årsavgifter, som äro förfallna, då patentet beviljas, erläggas före ingången av det patentår, som tager sin början näst efter den dag, då kungörelse om patentets beviljande finnes införd i Post- och Inrikestidningar (Pat. o. Reg. V:s cirk. d. ¹⁰/₁₁ 1898, VII).

Patentavgift kan ej inkrävas såsom vanlig skuld. Uraktlåtenhet att erlägga avgift medför i stället den stränga påföljd att *patentträtten förverkas*. Dock inte omedelbart. Patenthavare, som ej erlagt beloppet senast å förfallodag, har en respittid å högst 90 dagar, under vilken betalningsskyldigheten kan fullgöras, men enligt särskild strafftaxa. Om nämligen den normala förfallodagen försittes, blir den omedelbara följden, att avgiften förhöjes med en femtedel. Ur-

aktlåter patenthavaren att inom respittiden betala in den sålunda med 20 % förhöjda avgiften, förfaller patentet. Patenttiden torde i så fall utgå med 90-dagars fristen. Den meningen har emellertid också förfäktats, att patenträtten skall räknas ha upphört med inträdet av det patentår, för vilket avgiften bort erläggas, i det patenthavaren för detta år icke inbetalat något ¹⁾).

För tilläggspatent betalas ingen särskild årsavgift. Men om stadgat belopp ej inbetalas för huvudpatentet inom vederbörlig tid, förverkas även tilläggspatentet.

De anförda reglerna om inbetalning av patentavgifter och påföljderna av försummelse därmed ha modifierats genom moratorielagstiftningen under världskriget. Den första moratorieförfattningen, d. 5/8 1914, medförde uppskov med betalning såväl av normala icke-förhöjda patentavgifter som av de med 20 % förhöjda avgifterna. För avgift, som förfallit före d. 5 aug., blev förfallodagen framskjuten till d. 7 sept., för avgifter, som skulle förfalla från d. 5 aug. till och med d. 6 sept. blev förfallodagen framflyttad en kalendermånad. I fråga om patentavgifter har man att räkna med två förfallodagar, en för den icke förhöjda avgiften, en annan (90 dagar senare) för den förhöjda avgiften. Att den förra framflyttats t. ex. en månad, innebär att den kunde betalas en månad senare *utan förhöjning*. Det kan ifrågasättas, om ej detta också borde medföra, att respittiden på 90 dagar började löpa först från den nya förfallodagen. Den tolkningen förefaller rimligast men lär ej ha accepterats av patentverket. Att den senare förfallodagen — för den förhöjda avgiften — framflyttades, medförde eo ipso, att ej patenträtten förverkades förrän med underlåtenhet att inbetala förhöjd avgift å den nya förfallodagen ²⁾).

¹⁾ Se Norden 1915, s. 63 f.

²⁾ Se ang. moratorieförfattningarna och deras tolkning, HASSELRÖT i Norden 1915, s. 63.

De moratorieförfattningar, som sedermera utfärdats och haft tillämplighet å patentavgifter, ha medgivit anstånd med betalning endast av den *förhöjda* patentavgiften och blott för patenthavare, *bosatt utom riket*. Genom hittills utfärdade författningar har anstånd å 3 kalendermånader medgivits sådan patenthavare ifråga om förhöjda patentavgifter, såvida respittiden utgått från d. 23 dec. 1914 till och med d. 31 dec. 1915. Sannolikt komma ytterligare förordnanden av denna art att givas.

Patentavgifterna ha sedan patentlagens tillkomst sänkts. De kunna i Sverige näppeligen betraktas som skatt, utan som avgift för begagnande av patentinstitutionen. Behandlingen av en patentansökan vållar ju ofta synnerligt arbete. Men att avgiften ställts beroende av patentets giltighetstid har föranletts därav, att patenthavaren skall, såsom det heter i motiven, tillhållas att för varje gång avgiften skall erläggas, ta i övervägande om patentet är av den vikt, att det bör genom avgiftens inbetalande fortfarande upprätthållas.

B. Förpliktelsen till utövning av patenterad uppfinning.

Patentlagarna bruka stundom ålägga patenthavare också en annan förpliktelse: att inom viss tid utöva uppfinningen. Detta *utövningstväng* motiveras därmed, att den enskilde uppfinnaren genom undfånget patent får vidsträckta rättigheter att hindra andra från uppfinningens begagnande (även personer, som självständigt gjort samma uppfinning fastän senare sökt patent) och då också bör låta uppfinningen komma näringslivet tillgodo. De motiv, som föranleda patenttidens begränsning, kunna även i viss mån åberopas för detta utövningstväng. Visserligen är det oftast i uppfinnarnas eget intresse att bringa uppfinningen till utförande, men om-

ständigheterna kunna ock vara sådana, att patenthavaren finner det fördelaktigare att undanhålla industrin sin uppfinning. Man kan t. ex. tänka sig möjligheten, att en person inköper ett patent för att hindra en konkurrent att begagna det, men då också själv med fördel fortsätter ett tidigare förfaringssätt. Särskilt har tanken på utlandet spelat en viktig roll. En utländsk fabrikant skulle ofta finna det lämpligast att bedriva tillverkningen i ett land och därifrån sälja till de övriga, och genom patent i resp. länder skydda sig mot konkurrens därifrån. Å andra sidan invändes ofta mot utövningstvång, att uppfinnaren kan behöva lång tid på uppfinningens slutliga utexperimenterande och ekonomiska exploitering. Att tvinga honom till för tidig utövning, innebär en obillighet och kan antingen beröva honom det fulla utbytet av uppfinningen eller föranleda en skenbar utövning, som är för näringslivet utan värde. Vad förhållandet till utlandet angår, så kan det regleras genom internationella överenskommelser.

Flertalet patentlagar ha upptagit någon form av skyldighet till utövning, vilket bevisar att man anser skälen för ha största kraften. Mycket beror emellertid på, hur denna förpliktelse är anordnad, och i det avseendet har man mer och mer övergått från det egentliga *utövningstvånget* med den stränga påföljden, att patentet förverkas vid bristande utövning, till den mildare formen av *licenstvång*, innebärande, att patenthavaren ålägges medgiva licens till den som önskar begagna uppfinningen, naturligtvis mot ersättning. Vid de internationella förhandlingarna har, såsom senare skall visas, utövningstvångets gestaltande varit föremål för mycken uppmärksamhet.

I Sverige innehöll 1884 års lag ursprungligen ett stadgande, att om patenthavaren icke inom 3 år från det patentet beviljades, låtit bringa uppfinningen »i något väsentligt omfång» till utövning inom riket eller om patenthava-

ren senare nedlagt utövningen och ej upptagit den inom ett år därefter, skulle patentet förverkas; patentmyndigheten dock obetaget att utsträcka tiden med ett år eller att undantagsvis föreskriva andra åtgärder än utövning inom riket.

Bestämmelsen var redan vid sin tillkomst omdebatterad. Vid 1896 års R. D. antogs en skrivelse, vari föreslogs en omgestaltning av utövningstvånget enligt systemet med tvångslicenser. Sedan dessutom den internationella konferensen i Brüssel 1900 behandlat frågan, förelades den för 1902 års R. D.

Genom den lagändring, som följde, utbyttes hittills gällande bestämmelser mot systemet med *licenstvång*. Det innebär som sagt att påföljden för utebliven utövning ej längre är patentets förverkande utan endast den, att annan person kan begära tvångslicens, sålunda en rätt att begagna uppfinningen, även utan patenthavarens medgivande, mot visst vederlag. Det heter i 15 § P. L.: »Varder, sedan tre år förflutit från det att patent beviljades, den patenterade uppfinningen ej inom riket utövad i ett mot förhållandena därstädes väsentligen svarande omfång, äge den, som vill erhålla tillstånd att utan hinder av patentet utöva uppfinningen, därom emot patenthavaren föra talan vid domstol. Finnes sådan talan grundad, föreskrive domstolen, efter ty skäligt prövas, under vilka inskränkningar och villkor samt mot vilken ersättning uppfinningen må av käranden utövas».

Det torde framgå av ordalydelsen, att det inte är tillräckligt, om uppfinningen utövats en tid, men utövningen sedan upphört. Inte heller är det nog med ett ringa »försvarsarbete», utövningen skall ske i ett mot förhållandena i landet väsentligen svarande omfång. Genom detta sista uttryck skärptes något kravet på utövningens omfång i jämförelse med tidigare lag. Domstolen — Stockholms Rådhusrätt, som vid dessa måls behandling är förstärkt

med tre »i industriella förhållanden kunnige män», utsedda av patentverket — har ganska fria händer, både vid bedömning av utövningens tillräcklighet och vid fastställande av villkor för licensrätten. Givet är, att hänsyn särskilt skall tagas till behovet i landet av de tillverkade alstren eller av förfaringssättet, och vid den faktiska efterfrågan. De synpunkter, som av domstolen skola läggas till grund, angivas i motiven så, att utövningen bör ske i ett omfång, som motsvarar å ena sidan landets behov av de industri-alster, vilkas åstadkommande uppfinningen avser, och å andra sidan de härstädes till följd av landets naturbeska-fenhet och förhållanden i övrigt befintliga förutsättningarna för uppfinningens tillgodogörande.

Det är inte tillräckligt, om uppfinnaren tillfredsställer landets behov genom import utifrån. Det blir ej »utövning inom riket» ¹⁾.

Underlåtenhet från patenthavarens sida att bringa uppfinningen till utövning de första tre åren, kan ej åberopas, ifall utövning sedan begynt. »Likaledes lär det vara uppenbart — heter det i dep.-chefens yttrande i 1902 års proposition — att, när patenthavaren bringar uppfinningen till utövning i föreskrivet omfång, den omständigheten, att han under en föregående tid åsidosatt utövningsplikten, icke vidare kan emot honom åberopas». Strängt taget bör väl en utövning, som påbörjats efter stämningen i målet, och bragts till vederbörligt omfång innan domen faller, föran-

¹⁾ En Sthlms RR:s dom, ref. i Norden 1910, s. 380: »— — — samt även om den inhemska marknadens behov av ifrågavarande slags cylindarsilar under nämnda tid tillgodosetts därigenom, att handelsbolaget — —, å vilket bolag svdn överlätit ensamrätt att i, bland andra länder Sverige, tillverka berörda cylindarsilar och vilket bolag uppträtt som mellankommande part och gjort ett med svdn, hit infört dels färdiga silar, försedda med den patenterade anordningen, dels ock delar av sådana, avsedda att hopsättas inom landet, uppfinningen icke därigenom kan anses hava blivit inom landet utövad — — —».

leda ogillande av talan om tvångslicens. I betraktande av vårt långsamma rättegångsförfarande är en sådan möjlighet ej utesluten.

Tydligen behöver inte patenthavaren själv utöva uppfinningen. Han kan ha upplåtit licensrätt och licenshavares (eventuellt tvångslicenshavares) utövning kan i givet fall vara tillräcklig. Patenthavaren kan ej med laga verkan åberopa ursäkt, t. ex. subjektiv oförmåga, brist på kapital, olyckshändelse.

Det ifrågasattes av ett par ledamöter i H. D. vid granskningen av lagförslaget, att patenthavare borde få visa giltig anledning till sin underlåtenhet att utöva uppfinningen i föreskriven omfattning. Men dep.-chefen invände häremot, att ett stadgande i sådan riktning antagligen skulle föranleda svårlösta rättegångar och till skada för den inhemska industrin lägga hinder i vägen för uppfinningars tillgodogörande inom landet.

Man kan inte antaga, att 15 § är tillämplig å *beroende* uppfinningar, så att en utomstående skulle kunna skaffa sig tvångslicens strax före utgången av den tid då den beroende uppfinningen bleve självständig, åberopande att denna ej under de tre åren utövats.

Beträffande patenthavarens ställning och befogenheter efter en dom å tvångslicens, se nedan s. 82 angående upplåtelse av frivillig licens. Han kan alltså upplåta ny licens etc. Om ej heller innehavaren av tvångslicensen utövar uppfinningen i vederbörligt omfång, kan talan anställas av annan med yrkande om licens.

Om spörsmålet angående utövning utom riket, se nedan s. 99 beträffande internationella förhållanden.

Slutligen märkes, att 1902 års lag enligt övergångsbestämmelserna icke är tillämplig å patent, som sökts före d. 1 sept. 1902, såvida ej innehavaren skriftligen hos patentmyndigheten anmält, att han underkastar sig 1902 års

lag. Sådan anmälan gör lagändringen tillämplig från tiden för anmälningen, varemot äldre lag lägges till grund vid prövning av bristande utövning som kan ha skett före anmälan och sålunda gjort patentet om intet.

12 KAP.

ÖVERLÅTELSE AV OCH UPPLÅTELSE I PATENTRÄTT.

Patentlagen innehåller endast ett kortfattat stadgande om förvärv av patenträtten, helt eller delvis. I 12 § heter det, att övergång av patenträtten skall anmälas till patentmyndigheten, med företeende av den handling, varigenom övergången visas. »Intill dess sådant skett», heter det vidare, »betraktas i patentavseende den såsom patenthavare, vilken senast finnes i denna egenskap antecknad hos patentmyndigheten.»

Man har alltså att tillämpa allmänna rättsgrundsatser i allt, som rör patenträttens övergång, modifierade blott av detta stadgande. Patenträtten kan följaktligen överlåtas, med eller utan inskränkningar i olika avseenden, oneröst eller benefikt, frivilligt eller i exekutiv väg, den kan övergå genom arv, testamente, giftorätt etc.

På grund av dess likhet med sakrätterna, kunde man nu ifrågasätta möjligheten av godtrosförvärv. Om en patenthavare överlåter rätten till patentet åt olika personer efter varandra, kan då den senare förvärvaren i god tro, som t. ex. fått patentbrevet till sig överlämnat, bli innehavare av rätten, i analogi med vad som gäller vid tvesalu av lösören? Säkerligen icke. Patentbrevets överlämnande tillerkännes ej samma verkan som traderande av en sak. Inte heller har

anteckningen i registret dylik materiellt-rättslig verkan, motsvarande t. ex. lagfart eller nyttjanderättsin-teckning. Den som först fått rätten på sig överlåten av behörig innehavare, blir alltså dennes efterträdare som patenthavare, från och med överlåtelsen. Den senare köparen får nöja sig med straffanspråk, enligt 22 kap. 13 § strafflagen.

Patenträtten är i förvärvarens hand av samma innehåll och omfång som i företrädarens. Den är på samma sätt begränsad till tiden, den är belastad med samma inskränkningar (t. ex. licenser) som före överlåtelsen, oavsett om förvärvaren haft kännedom om dessa.

Överlåtelse av hela patenträtten eller upplåtelse av en begränsad rätt är icke formbunden. Ett muntligt avtal är giltigt. Ej heller är registrering av rättshandlingen en betingelse för dess giltighet. Kommittén föreslog i sitt betänkande, att anmälan till patentmyndigheten, med förete-ende av överlåtelsehandlingen, skulle utgöra förutsättning för överlåtelsens verkan gentemot tredjeman — sannolikt en efterbildning av den franska patentlagens liknande bestämmelse. Men i H. D. föreslogs i stället den formulering, som sedan blev lag, tydligen avfattad efter den tyska patentlagens uttryckssätt. Till denna formulerings innebörd återkomma vi här nedan.

Beträffande parterna vid överlåtelsen gälla allmänna grundsatser. Så t. ex. är ju omyndig, som fyllt 15 år, befogad att själv råda över vad han med eget arbete förvärvat, därmed också över en av honom gjord uppfinning, patenterad eller ej.

1. Patenträtten kan överlåtas *i sin helhet*. Den vanliga formen är köpavtalet. Köparen blir då patenthavare och kan själv anmäla sitt fång till patentmyndigheten, för att genom dess registrering bli legitimerad även »i patent-avseende». Har något skriftligt avtal ej upprättats, kan han påfordra säljarens medverkan till anmälningen, genom

upprättande av sådan överlåtelsehandling som erfordras för registreringen. Har tvist om bättre rätt till patent avgjorts av domstol, lägges den laga kraft vunna domen till grund för registreringen.

För övrigt gälla vanliga regler om parternas ömsesidiga rättigheter och skyldigheter enligt köpavtalet. Bl. a. anses säljaren garantera att patentet är vid kraft, när försäljningen sker, men icke utan särskild utfästelse, att patentet är ekonomiskt värdefullt. Icke heller torde säljaren anses garantera, att verkligen en patenterbar uppfinning föreläggat, och ådraga sig skadeståndsansvar, om patentet efter försäljningen förklaras ogiltigt — alltså under förutsättning att han inte förbundit sig till dylikt ansvar i kontraktet eller t. ex. handlat svikligen. Säljaren är hemulsskyldig enligt 59 § köpelagen och ådrar sig följaktligen skadeståndsansvar under där nämnda betingelser, ifall det skulle visa sig att patenträtten ej tillhörde säljaren. För köpare av patenträtt är det av synnerlig vikt att undersöka vad patentet i verkligheten omfattar och att fördenskull noga granska patentanspråken.

Köparen blir patenthavare även utåt, i förhållande till tredje man. Han blir vad man, något oegentligt, kallar *ägare* av patenträtten från och med avtalet. Men för att tillfullo kunna begagna sin ställning som sådan, måste han vara registrerad i patentregistret som patenthavare. Denna registrering *legitimerar* honom som patenthavare i olika avseenden. Framför allt kan han först nu beivra *patentintrång*, vilket däremot är omöjligt före registreringen. Han betraktas av patentmyndigheten som innehavare av patentet, kan t. ex. avstå därifrån (24 § P. L.), erhålla tilläggspatent (10 §), befullmäktiga ombud (13 §). Först efter registreringen är han vidare rätt svarande i mål angående tvångslicens (15 §), expropriation (17 §), ogiltigförklaring (18 §). Innan registrering skett, är den i registret antecknade säl-

jaren legitimerad i dessa avseenden. Emellertid är denna formella legitimation enligt registret icke materiell rätt. Den legitimerade patenthavaren kan visserligen med bindande verkan företa dispositioner, som förinta eller inskränka den nye patenthavarens rätt, t. ex. avstå från patentet genom anmälan till patentmyndigheten. Men han blir givetvis därigenom skadeståndsskyldig. Att en ny överlåtelse, eller en licensupplåtelse från säljarens sida icke förringar den tidigare köparens rätt, trots att ändring i registret ännu ej skett och att den senare köparen varit i god tro, ha vi redan framhållit. Uppenbart är också, att den verkliga patenthavaren aldrig kan dömas för patentintrång, på talan av den registrerade, vare sig det är säljaren eller en annan person, t. ex. en senare köpare, som står antecknad som innehavare i registret. Ifall sålunda svaranden i mål om patentintrång gör invändning om att själv vara den verkliga patenthavaren, måste frågan om bättre rätt till patentet först avgöras, och detta avgörande är prejudicerande för det andra.

2. Patenthavaren kan, med behållande av patenträtten för egen räkning, upplåta en *nyttjanderätt* till den patenterade uppfinningen. Dylik upplåtelse registreras ej hos patentmyndigheten. Nyttjanderätten kan naturligtvis ha olika omfång, allt efter parternas överenskommelse. Vissa typer av nyttjanderätt kunna dock uppställas. Beteckningen *licens(rätt)* användes ibland om alla slags nyttjanderätter, stundom blott om en viss art därav (se nedan).

Nyttjanderättshavaren tillförsäkras stundom *ensamrätt* till patentet, under viss tid eller inom visst lokalt område, inom viss näringsgren o. s. v. Ensamrätten kan ock gälla viss art av utövning (tillverkning, försäljning etc.). Nyttjanderättshavaren kan, om ej annat avtalats, i sin tur upplåta licenser inom området för sin uteslutanderätt.

Man skulle vänta att en sådan nyttjanderättshavare

finge självständigt beivra patentintrång, som skedde inom området för hans uteslutanderätt. Emellertid har i praxis 12 §:s legitimationsregel tolkats så snävt, att nyttjanderätts-havaren, såsom icke antecknad i patentregistret som patent-havare, ej ansetts kunna uppträda som målsägande ¹⁾).

Han är alltså hänvisad till medverkan från den registrerade innehavarens sida, som denne visserligen torde vara förpliktad att lämna enligt avtalet. Av den antagna tolkningen följer vidare, att intrång från patentägarens sida inte kan av nyttjanderättshavaren beivras såsom patentintrång enligt 22 § P. L., utan endast såsom vanligt kontraktsbrott ²⁾).

En annan typ av nyttjanderätter är *licensrätten* i in-skränkt bemärkelse, »tillstånds rätt» att begagna en patenterad uppfinning, *men ej ensamrätt*. En patenthavare kan ju nämligen upplåta rätten att använda uppfinningen på sådana villkor, att han behåller utövningsrätten för egen del och även förbehåller sig att få upplåta licenser åt andra. Licensen blir så att säga ett upphävande av patentmonopolet, ett åter-ställande av friheten, för denne särskilde person. En licens-havare kan ej, utan särskilt stöd i avtalet, överlåta sin rätt annat än i sammanhang med rörelsen. Huruvida licens-havaren är ej blott berättigad utan även förpliktad att utöva uppfinningen, får bedömas enligt avtalet och med hänsyn till parternas sannolika avsikt. Ofta är det för patenthava-ren av stort intresse, att hans uppfinning inte blott in-bringar honom licens-avgiften utan ock blir prövad och känd. För övrigt är stundom vederlaget ställt i förhållande till utövningen, varvid man ofta måste utgå från att avtalet också förpliktar till sådan utövning ³⁾).

¹⁾ N. J. A. 1912, s. 35. I H. D. hade endast en ledamot avvi-kande mening.

²⁾ Jmf. däremot t. ex. författares kränkning av förlagsavtalet, som enligt lag ang. äganderätt till skrift behandlas som eftertrycksbrott.

³⁾ Om förekommande variationer beträffande vederlagets beräk-ning, se ANDRÉE, s. 37.

För övrigt kan en licens vara mer eller mindre begränsad i olika riktningar, liksom en exklusiv nyttjanderätt. Att licenshavaren inte kan uppträda som målsägande gentemot patentintrång, är uppenbart. Det framgår av rättighetens natur.

3. Det torde vara möjligt att också upplåta *panträtt* i patenträtt. Meningarna härom äro dock delade. Som förutsättning för panträttens uppkomst måste i varje fall fordras patentbrevets överlämnande till panthavaren ¹⁾.

Att patenträtt kan utmätas följer redan av dess överlåtbarhet. Genom utmätning stiftas en s. k. tvångspanträtt.

13 KAP.

PATENTRÄTTENS UPPHÖRANDE.

1. Såsom i annat sammanhang nämnts, är patenträtten begränsad till tiden. Enligt 10 § P. L. meddelas patent för en tid av 15 år, räknade *från* (ej från och med) *den dag, då ansökningen inkom*. Ifall sålunda patentansökan inkommit den 2 febr. 1900 och patentet beviljats den 1 dec. 1900, utslocknar rätten med utgången av den 2 febr. 1915. Någon förlängning kan ej ifrågakomma enligt gällande svenska lag.

Tilläggspatent beviljas endast för den tid, som återstår av huvudpatentet. De bägge patenträtterna sammanmälta till en rätt.

2. Patentet utslocknar genom försummelse att inbetala förhöjd patentavgift inom respittiden, 11 § 2 st. (ovan s. 71). Någon ursäkt för försummelsen, något laga förfall kan ej åberopas, (men väl uraktlåtenhet från patentmyndighetens

¹⁾ UNDÉN, Om panträtt i rättigheter, s. 140 ff.

sida att mottaga avgiften). Angående särskild moratorielagstiftning, se ovan s. 72 f.

3. Patent kan upphöra i förtid därigenom, att den registrerade patenthavaren hos patentmyndigheten anmäler sig vilja avstå från patentet (24 §). Patentmyndigheten skall då avföra det ur patentregistret och låta kungörelse därom införas i Post- och Inrikestidningar. Skulle det sedan visa sig, att den, som i registret stod antecknad såsom patenthavare, och bragt patentet till upphörande genom dylik anmälan, icke var materiellt berättigad (utan t. ex. redan sålt patentet, ehuru anmälan om överlåtelse ej skett), så kan patentet emellertid inte återupplivas. Man får dock antaga, att först kungörelsens utfärdande bildar den tidpunkt, varefter rätte innehavaren ej längre kan ingripa.

Uppenbarligen kan en avsägelse av patentet lända tredje man till förfång, utan att denne torde ha andra rättsmedel än eventuellt skadeståndsanspråk. T. ex. patenthavaren avstår från patenträtten efter en licensupplåtelse eller efter utmätning av patentet ¹⁾.

4. Genom expropriation kan patenterad uppfinning utlämnas till allmänhetens fria begagnande, d. v. s. patenträtten upphöra (ovan s. 67 f.)

5. Ogiltighetsförklaring på den grund, att patent från början ej bort meddelas å uppfinningen, bör rätteligen ej medtagas bland upphörsgrunderna. Sedan patentet förklarats ogiltigt, räknas ju nämligen ogiltigheten retroaktivt. En patenträtt anses ej ha förelegat annat än formellt och skenbart. För sådan talan skall därför lämnas särskild redogörelse.

6. Patent, uppkomna före 1902, kunna på grund av övergångsbestämmelserna vid 1902 års lagstiftning, finnas förverkade genom bristande utövning. Se ovan s. 77 f.

¹⁾ En analogisk tillämpning av 10 kap. 21 eller 22 § strafflagen är mindre sannolik i sistnämnda fall.

OGILTIGHETSFÖRKLARING.

Ett beviljat patent kan under vissa förutsättningar förklaras ogiltigt av domstol. Har nämligen patentet meddelats i strid mot 1, 2 eller 3 §§ P. L. må envar, som anser sin rätt vara genom patentet förnärmad, så ock allmän åklagare, när det allmännas fördel sådant påkallar, vid domstol föra talan om patentets ogillande (18 §). Klander mot patent kan instämmas under hela patenttiden, utan begränsning alltså till de närmaste åren såsom stundom i utlandet. En sådan nullitetstalan har karaktären av negativ fastställelsetalan.

Ogiltighetsgrunderna äro begränsade genom hänvisningen till 1, 2 och 3 §§ P. L. Det kan sålunda åberopas: 1) att ingen verklig uppfinning inom tekniken förelegat; 2) att uppfinningen ej varit patenterbar enligt de positiva bestämmelserna i 1 och 2 §§; 3) att uppfinningen ej varit ny enligt 3 §; 4) att annan än uppfinnare eller uppfinnares rättsinnehavare undfått patent (1 § 2 st.).

Det tillkommer alltså domstol att på yrkande företa en efterprövning av patentmyndighetens beslut, sådant det meddelats genom patentbrevets utfärdande. Dock finnes i första instans specialdomstol för nullitetsmål, nämligen en avdelning av Stockholms Rådhusrätt. Överinstanserna äro desamma som vanligt, Svea Hovrätt och Högsta Domstolen.

Det kan alltså tänkas, att efter det Patent- och Reg.-verket först avslagit en patentansökan, men sedan, efter besvär hos Regeringsrätten och ärendets återförvisande, meddelat patent, alldeles samma spörsmål nullitetsvägen kommer under H. D:s prövning och bedömes på motsatt sätt. Den av K. Maj:t i Reg. R:n underkända avslagsgrunden kan sålunda tänkas av K. Maj:t i H. D. accepteras som ogiltighetsgrund.

Beträffande de särskilda ogiltighetsgrunderna lägger man märke till, att den fjärde av ovan uppräknade omständigheter kan åberopas av »envar, som anser sin rätt vara genom patentet förnärmad» såsom nullitetsgrund. Enligt kommitténs ursprungliga förslag skulle rätt till nullitetstalan i detta fall endast tillkomma den »som förmenar patent hava blivit meddelat på grund av ansökningshandlingar, vilkas innehåll utan hans samtycke hämtats från hans icke offentliggjorda beskrivningar eller för allmänheten icke tillgängliga inrättningar.» Den i patentlagen upptagna regeln hade till syfte att i det allmännas intresse utsträcka rätten till nullitetstalan. Förnärmad i sin rätt anses nu även den vara som har ekonomiskt intresse av patentets upphörande, ej blott den som själv är eller kan härleda några anspråk från den ursprunglige uppfinnaren. Bristande behörighet enligt 1 § 2 st. P. L. har gjorts till en *publik* patentförutsättning, ej till en *privat* ¹⁾.

Om 18 § tolkades restriktivt skulle som nullitetsorsak ej kunna åberopas, att två patent av misstag meddelats å samma uppfinning, eller att den senare av två patentansökningar beviljats i stället för den tidigare. Sannolikt skulle man i praxis utsträcka nullitetsgrunderna åtminstone till att omfatta det första av dessa bägge fall ²⁾.

Patent kan, enligt rättspraxis, förklaras ogiltigt i vissa delar, men behålla sin giltighet i övrigt ³⁾.

Har ett nullitetsyrkande ogillats, finnes intet hinder mot ny sådan talan på annan grund. Domen skall enligt 21 § insändas till patentmyndigheten genom domstolens försorg. När en dom, som förklarar patentet ogiltigt, vunnit laga kraft, skall patentmyndigheten, enligt 24 §, avföra patentet ur patentregistret och utfärda kungörelse därom.

¹⁾ Närmare om denna fråga EKEBERG s. 150 ff.

²⁾ EKEBERG, s. 135 not 2.

³⁾ N. J. A. 1900, s. 404.

Givetvis förfalla även alla nyttjanderätter. Skadeståndsanspråk torde därigenom icke uppkomma för nyttjanderätts-havare gentemot upplåtaren, såvida ej subjektiv skuld kan läggas denne till last. Men vederlaget för nyttjanderätten bör till den del, som kan beräknas belöpa sig å återstående avtalstid, förfalla, eventuellt alltså återlämnas till nyttjanderättshavaren.

Patenthavare, vars patent förklarats ogiltigt, återfår ej de till patentmyndigheten erlagda patentavgifter. Har någon dömts för patentintrång, och förklaras patentet sedermera ogiltigt, torde han kunna vinna resning i det förra målet enligt 31 kap. R. B.

Patentets ogiltighet kan ock göras gällande invändningsvis, under process om patentintrång. Om det under målets handläggning befinnes, att patentet bör anses ogiltigt eller förfallet, vare den tilltalade från ansvar fri (23 §). Uttryckssättet angiver — vad ock av förarbetena framgår — att den domstol, som handlägger målet om patentintrång äger pröva invändningen om patentets ogiltighet. Sistnämnda fråga hänvisas alltså ej till utförande genom nullitetstalan vid Stockholms Rådhusrätt såsom ursprungligen föreslagits i kommittébetänkandet. Följaktligen kan vilken häradsrätt eller rådhusrätt som helst komma att få den under bedömning. Men ett frikännande på den grund, att patentet är ogiltigt, föranleder ej dess avförande ur patentregistret såsom icke längre gällande. Ej heller bli dessa domskäl res judicata vid andra tvister, vare sig om patentintrång eller nullitet.

*

*

*

Att allmänne åklagaren fört talan om ogiltighetsförklarande av patent, har näppeligen hittills förekommit. Det torde väsentligen vara den eventualiteten, att uppfinning

strider mot lag eller sedlighet, som kan föranleda allmänt åtal. Men uppfinningen har ju först prövats och godkänts av patentmyndigheten även i detta avseende.

15 KAP.

STRAFF OCH SKADESTÅND.

Förut har redogjorts för innehållet av patenträtten. Därvid undersöktes denna rätt negativt, genom bestämmande av vad lagen anser som patentintrång. Allt intrång i patenthavarens rätt är objektivt rättsstridigt. Men det återstår att utreda, när patentintrång också medför straff eller skadestånd. Härför fordras att till patentintrång som objektivt faktum tillkommer subjektiv skuld hos gärningsmannen.

Enligt 22 §:s lydelse kräves för straff *vetskap* om en åtgärds egenskap av patentintrång. Straff ådömes en tillverkare, för så vitt den tillverkade produkten eller den begagnade metoden »honom veterligen» är patenterad. Den som håller föremål till salu, eller importerar sådana eller använder dem vid yrkesutövning eller upplåter dem mot gottgörelse, straffas såvida produkten eller metoden »honom veterligen» är patenterad ¹⁾.

Detta krav på vetskap om patentintrånget såsom förutsättning för straff, hade redan 1878 års kommittébetänkande uppställt. Det framhölls däri att den som varit i god tro, finge ändå vidkännas olägenheten, att verkställda anordningar bleve oanvändbara och tillverkade varor osälj-

¹⁾ Härmed kan jämföras uttryckssättet i 1877 års lag ang. äganderätt till skrift, 18 §, 1897 års lag ang. rätt att efterbilda konstverk, 8 §, lag ang. rätt att återgiva fotografisk bild av samma år, 6 §, 1884 års lag om skydd för varumärken, 12 §, 1899 års lag om skydd för vissa mönster och modeller, 16 §.

bara under patenttiden. Däremot ville kommerskollegiet utesluta ordet »veterligen» i sammanhang med straffbestämelsen för *tillverkning*. Samma ståndpunkt intogs av några ledamöter i H. D., som ansågo att en varutillverkare borde själv skaffa sig underrättelse om, huruvida patentintrång riskerades, medan det däremot vore obilligt hårt, att någon skulle dömas till ansvar för *försäljning* eller *införsel* av vara utan bevisning om vetskap, att varorna tillverkats utan patenthavarens tillstånd. Propositionen fordrade emellertid vetskap i alla de olika fallen, vilket förslag ock antogs av R. D.

Med »vetskap» avses uppenbarligen det straffrättsliga dolus-begreppet. Culpos ovetskap befriar alltså från straff ¹⁾. Man kan inte utan vidare anse ordet »veterligen» betyda »vetskap om patentets existens», även om denna kännedom ofta innebär dolus. Man bör sålunda antaga strafffrihet, om någon fått tillstånd att utöva uppfinningen av person, som han trott vara patenthavaren, eller om han felaktigt tolkat ett medgivande från patenthavaren ²⁾. Kan man anse, att svaranden bort förstå sin åtgärds natur av patentintrång och av omständigheterna att döma skulle företagit den, även om han haft full vetskap om förhållandet, dömes han skyldig (dolus eventualis).

¹⁾ J. O:s Ämb.-ber. till 1888 års RD., s. 66: Av det anförda framgår att efter 1884 års författningar om skydd för patent och varumärken, med den avfattning dessa författningar slutligen fått, kan den som gjort sig skyldig till intrång i vederbörligen registrerad och kungjord patent- och varumärkesrätt icke ådömas vare sig kriminellt ansvar och därav beroende skadestånd, eller övriga för slikt intrång stadgade påföljder, med mindre den, som förövat intrånget, särskilt överbevisas att hava avvetat patentet eller att varumärket varit för annans räkning anmält; men att däremot enligt 1887 års lag om handelsregister, firma och prokura vad som blivit i handelsregistret infört och vederbörligen kungjord presumeras vara för tredje man känt, så att denne för sitt fredande är skyldig bevisa, att han varken haft eller bort hava kunskap därom. — LagU:s Utl. Nr 36, s. 9.

²⁾ Jmf. N. J. A. Avd. II 1885, Nr 3 s. 78.

Straffet utgöres av böter, från och med 20 kronor till och med 2,000 kr., och förvandlas enligt allmän strafflag. Som särskild påföljd stadgas i andra punkten av andra stycket: med redskap, som äro för den olovliga tillverkningen uteslutande användbara, skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske. Denna bestämmelse motsvarar den i 12 kap. 20 § strafflagen ¹⁾. Om den är så väl avpassad efter de särskilda förhållandena vid patentintrång, må dock betvivlas. Så t. ex. är det enligt 22 § ej missbruk att tillverka en patenterad produkt eller tillämpa en patenterad metod för eget personligt bruk. Det måste ofta bli svårt att från denna regel som utgångspunkt avgöra, hur med redskapen skall förfaras, så att de ej kunna missbrukas, men ändå brukas. Hur omfattande begreppet »redskap» skall anses vara, kan ju även diskuteras.

För övrigt äro, beträffande straffet, allmänna regler tillämpliga, med den modifikation, som innefattas i tredje stycket av 22 § angående fortsatt patentbrott ²⁾.

Patentintrång är målsägarebrott, 22 § 1 st. sista punkten. Att endast registrerad patenthavare är legitimerad målsägande, se ovan s. 80.

Vad beträffar skadeståndspåföljden, är den knuten vid samma subjektiva förutsättningar som det kriminella ansvaret ³⁾. Om beräkningen av skadeståndets omfång gälla allmänna regler: »ersätte ock all skada». Patentlagen har alltså inte upptagit som alternativ för skadestånd den egendomliga mellanform mellan böter och skadestånd, som Tysklands patentlag har i bestämmelsen om »bot» (Busse) ⁴⁾.

¹⁾ Jmf. ock lag ang. ägr. till skrift, 16 §, ang. rätt att återgiva konstverk, 6 §, ang. rätt att återgiva fotografisk bild, 3 §.

²⁾ N. J. A. Avd. II 1885 N:r 3, s. 71, 74, 75.

³⁾ Se lagutskottets uttryckliga uttalande, N. J. A. Avd. II 1885 N:r 3, s. 76.

⁴⁾ Jmf. däremot lag ang. äganderätt till skrift, 15 §, ang. rätt att efterbilda konstverk, 6 §, ang. rätt att återgiva fotografisk bild, 4 §.

Som särskild påföljd stadgas därjämte, att olovligen tillverkade eller olovligen i riket införda föremål skola, där målsäganden det äskar, till honom utlämnas mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd ¹⁾. Endast olovligen *tillverkade* eller *importerade* föremål skola mot ersättning avstås. Genom den senare ändringen i 22 § har dock detta stadgande blivit inkongruent med första stycket i paragrafen. Då vidtogs i andra stycket ingen annan förändring än att ordet »varor» utbyttes mot »föremål». Men om någon tillverkat en patenterad produkt lovligen, d. v. s. ej till avsalu (men t. ex. för eget personligt bruk eller för sin rörelse), och sedan olovligen använder den *vid utövning av yrke*, så kan den ej sägas olovligen *tillverkad*. Den behöver alltså ej avstås till målsäganden.

Slutligen bör framhållas, att svenska patentlagen icke upptagit som brottslig handling att åsätta föremål beteckningen »patent», där något patentskydd ej existerat. Överhuvud sakna vi alla bestämmelser om beteckningen »patent». Att det ordet finns tryckt på en vara, i ett prospekt etc. ger alltså ingen garanti för, att en patenterad uppfinning föreligger — inte ens ett registrerat varumärke med ordet patent innebär dylik garanti. Härav blir konsekvensen, att man vid processer om patentintrång knappast kan draga några slutsatser om svarandens »vetskap» därav, att han t. ex. sett denna beteckning å en eftergjord produkt. Utomlands är det vanligt, att särskilda straffbestämmelser hota den som på detta sätt obehörigen ger ett föremål sken av att vara patenterat ²⁾.

¹⁾ Det ursprungliga förslaget att stadga beslag å sådana föremål (men ej deras förverkande) ändrades av praktiska skäl, efter anmärkning i H. D.

²⁾ HASSELROT, s. 111 ff.

DET INTERNATIONELLA PATENTSKYDDET.

Det kunde förefalla som om något internationellt skydd för uppfinningar inte erfordrades utöver den grundsatzen, att i varje land, enligt dess egen inre lagstiftning, även utlänningar medgåves rätt att söka och erhålla patent. Likställighet mellan in- och utlänningar i sådan utsträckning har införts på många håll före och oberoende av internationella överenskommelser. Så t. ex. innehöll 1856 års svenska patentlag den regeln, att till patents erhållande vore uppfinnare, svensk eller främmande, berättigad (4 §).

Det är dock lätt förklarligt, att man sökt vinna garantier ej blott för sådan likställighet som en del stater kanske ändå skulle bereda utlänningar, men också för något så när enhetliga normer i de olika länderna med avseende å skyddets förvärvande och beskaffenhet. Behovet av internationella överenskommelser gör sig gällande överallt inom privaträttens område. Men kanske äro utsikterna till enighet och allmän tillslutning större här än på de flesta rättsgebit, eftersom det gäller så utpräglat gemensamma ekonomiska intressen och de olika ländernas lagstiftningar uppvisa så relativt obetydliga nationella särdrag. Att den internationella »patentunionen» ändå icke är äldre än från 1883, bör ej förvåna, när man betänker hur ny hela patentlagstiftningen är i dess moderna gestalt.

Patentunionens historia är snart berättad. Den första impulsen gavs 1873 i Wien på en internationell kongress av intresserade privatpersoner i sammanhang med en världsutställning. Tanken fördes vidare på en ny kongress i Paris 1878 — likaledes av privat karaktär — som tillsatte en kommission, vilken sedermera utarbetade ett förslag till en internationell överenskommelse. Den franska regeringen tog nu initiativet till en *officiell diplomatisk konferens* i

Paris 1880, som följdes av en andra 1883. Härpå var förslaget färdigt och undertecknades den 20 mars 1883 av åtskilliga regeringars representanter (Belgien, Brasilien, Spanien, Frankrike, Guatemala, Italien, Nederländerna, Portugal, Salvador, Serbien och Schweiz). De kontraherande staterna förklarades bilda en union till skydd för den industriella äganderätten (i detta sammanhang befatta vi oss endast med patentreglerna). Så småningom har den ena staten efter den andra tillträtt »patentunionen» eller »Paris-konventionen». Vid antagandet av 1884 års svenska patentlag, var det en given sak, att Sverige skulle tillträda konventionen, och flera bestämmelser avfattades med hänsyn härtill. Genom accessionsakt d. $\frac{26}{6}$ 1885 ingick Sverige i unionen från och med påföljande 1 juli.

Arbetet på utveckling och stärkande av den internationella gemenskapen har sedan fortgått, om också långsamt. Dels ha, i enlighet med en bestämmelse i 1883 års Paris-konvention, nya officiella konferenser hållits för revision av den ursprungliga överenskommelsen, dels har en privat association, den internationella föreningen för industriellt rättsskydd, hållit periodiska kongresser och därigenom förberett rådplågningar och beslut å förstnämnda konferenser.

Hittills ha endast vid två tillfällen ändringar vidtagits i Paris-konventionens patentregler. Inalles fyra officiella revisionskonferenser ha hållits, men den första (i Rom 1886) ledde ej till något resultat och den andra (i Madrid 1890) beslöt väl åtskilliga viktiga ändringar (i fråga om oriktiga ursprungsbeteckningar och varumärken), men ej i patentreglerna. Däremot ha konferensen i *Bryssel* (i två sessioner, dec. 1897 och dec. 1900) och konferensen i *Washington* (1911) genomfört flera reformer rörande patentskyddet, vilka sedermera accepterats genom ratifikation av en mängd stater. Bägge dessa revisioner ha föranlett ändringar i den svenska patentlagen, vilka vidtagits genom särskilda lagar d. $\frac{9}{6}$ 1902 och d. $\frac{7}{8}$ 1914.

I det följande skall ett kort referat lämnas av Paris-konventionens innehåll med däri vidtagna, patenträtten rörande ändringar. Därvid taga vi företrädesvis hänsyn till konventionens verkan på den svenska patenträtten. En utförligare framställning av de rättigheter, den ger åt svenskar, som söka patent i utlandet, skulle icke lämna utbyte om ej samtidigt meddelades en komparativ redogörelse för utländsk patenträtt.

1. Konventionen uttalar principen om likställighet mellan in- och utlänningar, de senare såvida de antingen tillhöra ett unionsland som undersåtar eller i ett sådant äga fast boningsort eller verkliga och icke pro forma drivna industri- eller handelsetablissemang¹⁾. Det har förut framhållits, att vår patentlag likställer *alla* utlänningar med inlänningar genom 1 § 2 st. P. L.

2. Föremålet för patentskydd är alla slag av uppfinningar, i det varje land skall bevilja de utlänningar, som konventionen åsyftar, skydd för samma uppfinningar, som det egna landets undersåtar kunna få skyddade. Om sålunda ett unionsland medger sina egna medborgare produktpatent å läkemedel, kunna utlänningar ej förvägras sådant patentskydd för läkemedel. Detsamma gäller ifråga om införselpatent, förbättringspatent etc. (slutprot. till art. 2). Nyttighetsmodeller likställas — enligt Washingtonbeslutet — med andra uppfinningar. Om sålunda ett unionsland har särskild lagstiftning om patent och särskild om nyttighetsmodeller, kan en utlänning göra anspråk på modellskydd för sådan uppfinning, som räknas dit, och en undersåte i detta land kan i annat unionsland utan modelllagstiftning göra anspråk på patent å uppfinning, varå hemlandet ger modellskydd. Ej heller dessa grundsatser ha föranlett särskilda regler i svenska patentlagen.

¹⁾ Då i det följande talas om utlänningar utan närmare förklaring förstås de, som enligt denna regel åsyftas av konventionen.

3. Patent å samma uppfinning i olika unionsländer äro oberoende av varandra. Att patentträtten i ena landet förklaras ogiltig eller förverkad eller upphör av annan grund, medför ingen verkan å patentet i annat unionsland (art. 4 bis.). Denna grundsats har lika litet erfordrat någon särskild bestämmelse i svenska lagen.

4. Det hittills viktigaste resultatet av de internationella överenskommelserna är grundsatsen om *prioritetsfrist*. En uppfinnare som sökt patent i ett land, skall inte riskera att det offentliggörande av uppfinningen, som äger rum i samband med patentärendets behandling, antingen bereder tillfälle för annan person att hinna före med patentansökan å samma uppfinning i annat land, eller blir nyhetsskadande och fördenskull omöjliggör erhållande av patent i annat land något senare. Konventionen uppställer därför regeln om prioritetsfrist: en uppfinnare skall ha möjlighet att, efter patentansökan i ett land, dröja en viss tid innan han söker patent även i andra länder och ändå få överallt räkna företrädesrätt från den tidigaste ansökningen, samt inte befarar, att det offentliggörande, som sker under fristen, verkar nyhetsskadande i andra länder. »Till följd härav — heter det i Art. 4 — skall ansökan, som sedermera inom utgången av denna tid göres i annat unionen tillhörande land, icke anses kraftlös på grund av åtgärder, vidtagna under mellantiden, sålunda erkannerligen icke genom annan ansökan, genom uppfinningens offentliggörande eller utövande.» Prioritetsfristen är tolv månader, enligt beslut å Brysselkonferensen. Tiden räknas från första ansökningdagen i ett unionsland. Har sålunda ansökan gjorts först i ett icke-unionsland A, därpå i ett unionsland B 11 månader senare och i ett unionsland C ytterligare 11 månader efter ansökningen i B, så åtnjutes prioritet i C från den dag, ansökning skedde i B. Fristen är alltså ej försutten. Till ansökningen i A tas ingen hänsyn (såvida den inte

föranlett offentliggörande före ansökningen i B, varigenom uppfinningens nyhet förstörts¹⁾).

Grundsatsen om prioritetsfrist fanns redan i den ursprungliga konventionen av 1883, ehuru fristen endast var sex månader. Den svenska patentlagen hade från början två särskilda bestämmelser, intagna med hänsyn till konventionens prioritetsgrundsats. Dels stadgades i 3 § 2 st. att en uppfinnings offentliggörande i tryckt skrift genom utländsk patentmyndighet ej skulle utgöra hinder för patents meddelande, om ansökan här i landet inkom inom sex månader från offentliggörandet, dels i 25 §, att prioritet i förhållande till andra ansökningar här i landet medgäves utlänning i vissa fall från tiden för tidigare ansökning i främmande land, såvida ansökning här skedde inom en frist av högst sju månader²⁾. Genom en lag d. ²⁶/₃ 1897 vidtogos vissa ändringar berörande prioritetsfristen, i det att bestämmelserna i 3 och 25 §§ sammanfördes i 25 §, varjämte möjlighet gavs åt K. Maj:t att i förhållande till främmande länder, på grundvalen av ömsesidighet, förordna om en prioritetsfrist (avseende såväl dubbeluppfinningar som nyhetsskadande åtgärder) å antingen högst sju månader från *ansökan* i annat land eller högst tre månader från kungörelse om patents *beviljande* därstädes.

Sedan Bryssel-konferensen 1900 ökat prioritetsfristen till tolv månader från den tidigaste ansökningen, följde en lagändring d. 9 maj 1902 i vår patentlag, som utbytte bestämmelsen i 25 § P. L. om *sju* månader mot *tolv*³⁾.

¹⁾ Se Sthms RR:s dom d. ¹¹/₉ 1912, ref. i Sv. tidskr. för ind. rättsskydd 1912, s. 629.

²⁾ Genom K. K. d. ²⁶/₆ 1885 förordnades, att 25 § skulle äga tillämpning å stater, hörande till patentunionen, varvid prioritetsfristen skulle utgöra sex månader, om den tidigare ansökan skett i europeisk stat, sju månader eljest.

³⁾ En K. K. d. ¹²/₉ 1902 verkställde sedermera den möjlighet, som 25 § gav, genom att göra 12-månadersfristen tillämplig å de unionsstater, som ratificerat Bryssel-beslutet.

Den i 25 § ävenledes upptagna 3-månadersfristen har ingen motsvarighet i Paris-konventionen och har ej heller kommit att tillämpas. K. Maj:t har ej utfärdat något förordnande, som fastställer en sådan frist i förhållande till någon annan stat. Bestämmelsen tillkom på sin tid med tanke på en ifrågasatt separatöverenskommelse med Tyskland, som ej blev av.

Sedan en prioritetsfrist å tolv månader tillförsäkrats uppfinnare genom Bryssel-beslutet, kvarstod emellertid den olägenheten, att inga bestämmelser träffats om de formaliteter, som skulle iakttagas för vinnande av prioritet. Därigenom hade de olika unionsstaterna frihet att uppställa mer eller mindre rigorösa bestämmelser om de bevis angående prioritetsrätt, som en sökande skulle förete, den tid inom vilken anspråket på prioritet skulle framställas o. s. v. Konferensen i Washington antog vissa enhetliga grundsatser om formaliteterna. En sökande är skyldig uppgiva, när och var den tidigare prioritetsgrundande ansökningen skett. Varje unionsland får själv avgöra, om en sådan uppgift skall lämnas redan vid ansökningen eller ej, samt påföljden av försummelse, högst prioritetsrättens förlust. Varje land kan ock uppställa vissa krav ifråga om de handlingar, varmed prioriteten skall styrkas, men konventionen anger maximifordringarna (art. 4 d och e).

Sverige har genom lag d. 7/8 1914 gjort ett tillägg till 25 § i anslutning till Washington-beslutet och i avsikt att biträda detta. Förutsättning för prioritet är att »sökanden hos patentmyndigheten här i riket framställt anspråk på sådan företrädesrätt inom tid och på sätt, som av Konungen i förordnandet bestämmes». Något förordnande, som gör 25 § i dess nya lydelse tillämplig å de stater, vilka ratificerat överenskommelsen i Washington, har emellertid, då detta skrives, ännu ej utfärdats. Innan Sverige ratificerat Washington-beslutet, äro hittills gällande regler tillämp-

liga. Redan K. K. d. ²³/₁₂ 1910 om vissa ändringar i K. K. d. ³¹/₁₂ 1895, 5 §, fordrar, att handling för styrkande av prioritet, skall »då sådant av patent- och registreringsverket prövas erforderligt, vara försedd med svensk beskicksnings eller konsuls intyg, att den är av behörig myndighet utfärdad». Denna grundsats står ej i strid med Washington-beslutet och kan alltså bibehållas (art. 4 e). Eftersom överhuvud inga fordringar uppställts å viss tid, inom vilken prioritetsanspråket skall göras gällande, har det hittills varit möjligt att framställa prioritetsyrkande först efter patents meddelande, t. ex. under process om patentintrång eller om patentets ogiltighetsförklarande. Härefter kommer emellertid en ändring att bli erforderlig, då konventionen enligt 1911 års tilläggsbeslut bestämmer, att uppgift om prioritetsgrundande ansökning skall inflyta i patentpublikationer och patentbrev. Anspråket bör alltså framställas före ansöknings kungörande och utläggning ¹⁾).

Prioritet förutsätter identitet i fråga om *sökande* och *uppfinning*. Likställd med sökande är hans rättsinnehavare, vilket uttryckligen sagts i Washington-beslutet, men enligt tolkningen i svensk praxis ansetts gälla redan förut. Prioritetsrätt kan i Sverige åberopas endast av de personer, som enligt art. 2 och 3 i konventionen äga åtnjuta dess förmåner. För Sveriges del tillkännagives genom särskilda förordnanden, å vilka länder 25 § P. L. skall tillämpas.

Prioritetens *verkan* är, kort sagt, att ansökning som skett i landet B inom fristen betraktas, som vore den gjord samtidigt med den prioritetsgrundande ansökningen i landet A. Detta gäller alltså dels i fråga om andra ansökningar å samma eller väsentligen lika uppfinning i landet B under tiden mellan den prioritetsgrundande ansökningen och den senare, för vilken prioritet åberopas, dels också i

¹⁾ Prop. nr 96 vid 1914 års R. D. s. 11.

fråga om nyhetsskadande omständigheter (offentliggörande i tryckt skrift, öppen utövning), som under sagda mellantid kunna inträffa. Däremot provas i landet B i vanlig ordning, om uppfinningen i och för sig eller med hänsyn till nyhetsskadande omständigheter, inträffade *före* den prioritetsgrundade ansökningen, är patenterbar. Något anspråk på patent i landet B medför alltså inte den tidigare ansökningen i A. Fordringarna på patenterbara uppfinningar kunna ju vara olika i olika länder.

5. En viktig punkt i konventionen är också den, som rör *utövningstvånget*. Enligt den ursprungliga, 1883 antagna lydelsen stod det varje unionsland fritt att självt bestämma om utövningstvång för utlänningar. Redan från början hade visserligen föreslagits, att utövning i en unionsstat skulle gälla som sådan även i andra, och liknande förslag framställdes vid de första revisionskonferenserna. Först å Bryssel-konferensen skedde emellertid en mildring i utövningstvånget, dock ej synnerligen betydande, och i Washington lyckades man ej komma utöver vad i Bryssel beslutats. Motsättningarna ha alltså i denna punkt visat sig särskilt starka. Det ena landet vill inte medgiva patentskydd för en utlänning, som utövar uppfinningen i det andra, t. ex. hans hemland, och därifrån exporterar alstren till det förra, varest han genom patentskyddet befrias från konkurrens. I synnerhet har England genom 1907 års patentlag skärpt utövningstvånget mot utlänningar, med den argumentering, att frihandelssystemet gjorde sådant utövningstvång nödvändigare i England än i tullskyddade länder.

Den inskränkning i unionsstaternas rätt att stadga utövningstvång, som genom Bryssel-tilläggsakten blivit gällande för alla de unionstater, vilka ratificerat densamma, innebär: »att patenthavare icke skall kunna förverka sitt patent till följd av underlåten utövning i ett unionsland, förr än minst tre år förflutit från ansökningens ingivande i detta

land, och endast i det fall att patenthavaren icke visar skäligen anledning till sin underlåtenhet».

Sverige har, såsom vi förut sett, mildrat utövningstvånget i högre grad än konventionen fordrar. Ty i och med det egentliga utövningstvångets förvandling till ett licenstvång 1902, ha ju såväl utlänningar som inlänningar kommit i åtnjutande av en väsentlig lindring i sina förpliktelser. Redan 1898 vidtogs en ändring i 25 §, avseende att möjliggöra den modifiering för utlänningar i det då ännu bestående utövningstvånget, att en utövning i främmande land skulle kunna, under förutsättning av ömsesidighet, förhindra patentets förverkande här i landet. Denna lag antogs som förberedelse till den påtänkta konvention med Tyskland, som nyss omnämndes. Då sedermera 1902 års lag införde licenstvånget, borttogs det 1898 gjorda tillägget såsom obehövt, eftersom bristande utövning i Sverige överhuvud ej kunde leda till patentets förverkande längre. Emellertid befanns denna åtgärd förhastad och 1909 inkom därför på nytt i 25 § ett stadgande om utövningstvång, något omformulerat, vilket ännu kvarstår (§ 25 mom. 2). Enligt detta stadgande skall utövning i det ena landet räknas som utövning även i det andra, i den mån överenskommelse träffas med främmande land härom. Alltså skulle en i Sverige bosatt innehavare av såväl svenskt som utländskt patent å viss uppfinning, kunna utöva uppfinningen i Sverige utan att riskera den påföljd (patentets förverkande, tvångslicens), som eljest den främmande staten knyter till bristande utövning. Försummades däremot utövning även i Sverige enligt 15 § P. L. skulle påföljden i Sverige bli licenstvång, men i den främmande staten eventuellt patentets förlust. Emellertid har detta 1909 införda tillägg i 25 § ej fört till några överenskommelser och alltså hittills ej fått någon praktisk betydelse.

För svenska patent gäller sålunda 15 § P. L. utan

inskränkning; för utländska patent varje lands lagstiftning, varvid dock märkes den ovan anförda modifikation, som ålagts de patentunionens stater, vilka ratificerat 1900 års Brysselbeslut.

7. Patentunionen har ett särskilt förvaltningsorgan, den internationella byrån till skyddande av den industriella äganderätten, med säte i Bern. Byrån utger månadsskriften »La propriété industrielle» sedan 1885. Om dess uppgift för övrigt, se art. 13 i konventionen.

8. Slutligen är att märka, att Sverige för sin del ingått vissa särskilda överenskommelser med andra stater angående skydd för »industriell äganderätt» i Kina. Sådana avtal ha de senaste åren träffats med åtminstone Portugal, Ryssland, Förenta Staterna, Belgien, Italien. Deras innebörd är, att de kontraherande staterna skola tillerkänna varandra ömsesidigt skydd på grundvalen av varderas inre lagstiftning. Enligt avtalet mellan Sverige och Förenta Staterna skall sålunda en svensk medborgare, som i Förenta Staterna fått patent på en uppfinning vara skyddad även i Kina mot patentintrång från medborgare i Förenta Staterna, och omvänt en amerikanare, som fått patent i Sverige, vara skyddad i Kina mot intrång från svenskar. Dessutom stadgas att mål av denna art mot amerikanare i Kina kunna anhängiggöras vid amerikansk konsulardomstol därute, liksom mål mot svenskar handläggas av svensk konsul i Kina med jurisdiktionsrätt. Avtalen med övriga stater innehålla motsvarande grundsatser.

Dessa internationella konventioner äro även teoretiskt sett av stort intresse. Med dem har principen om patentets nationella begränsning (ovan s. 12) brutits. Ett svenskt patent sträcker sina verkningar även utanför landets gränser. Medborgare i stat, varmed dylik överenskommelse slutits, får sitt *svenska* patent eo ipso gällande även i Kina *mot svenskar* — medan däremot en *svensk* medborgares

svenska patent, inte skyddar honom mot uppfinningens utövande i Kina av vare sig svenskar eller andra länders medborgare. Och vidare: en svensk får sina *amerikanska, ryska, belgiska, portugisiska* m. fl. patent skyddade även i Kina mot *amerikanare, ryssar, belgier, portugiser* resp. — medan däremot t. ex. en amerikanare ej på grund av denna konvention får sitt amerikanska patent respekterat mot vare sig amerikanare, svenskar eller andra i Kina.

BILAGA.

Konventionen i Paris den 20 mars 1883 om skydd för den industriella äganderätten,

reviderad i Bryssel den 14 december 1900 och i Washington
den 2 juni 1911 ¹⁾).

Art. 1.

De kontraherande länderna bilda en union till skyddande av den industriella äganderätten.

Art. 2.

Undersåtar eller medborgare i vart och ett av de kontraherande länderna skola i samtliga övriga till unionen hörande länder, i avseende å patent, nyttighetsmodeller (modèles d'utilité), industriella mönster eller modeller, fabriks- eller handelsmärken, firmor, ursprungsbeteckningar, undertryckande av illojal konkurrens, åtnjuta de förmåner, som de särskilda lagstiftningarna för närvarande tillerkänna eller framdeles komma att tillerkänna landets egna undersåtar. De skola följaktligen äga samma skydd som dessa och tillgång till samma rättsmedel mot varje förekommande rättskränkning under förbehåll att uppfylla de villkor och formaliteter, som åligga landets egna undersåtar. Av dem, som tillhöra något unionsland, kan icke fordras, att de skola äga fast boningsort eller etablissement inom det land, där anspråk framställles om skydd.

¹⁾ Här upptagas av materiella regler endast de som röra patent-skyddet.

Art. 3.

Likställda med de kontraherande ländernas undersåtar eller medborgare äro sådana undersåtar eller medborgare i de unionen icke tillhörande länder, vilka äga fast boningsort eller äga verkliga och icke pro forma drivna industri- eller handels-etablissemang inom området för något av de till unionen hörande länder.

Art. 4.

a. Den, som i ett av de kontraherande länderna i behörig ordning gjort ansökan om erhållande av patent eller om skydd för nyttighetsmodell eller för industriellt mönster eller modell eller för fabriks- eller handelsmärke, eller hans rättsinnehavare skall, under förbehåll av tredje mans rätt, för ansökan i de övriga länderna äga företrädesrätt under tid, som här nedan bestämmes.

b. Till följd härav skall ansökan, som sedermera inom utgången av denna tid göres i annat unionen tillhörande land, icke anses kraftlös, på grund av åtgärder, vidtagna under mellantiden, sålunda erkännerligen icke genom annan ansökan, genom uppfinningens offentliggörande eller utövande, genom hållande till salu av exemplar av mönstret eller modellen, genom begagnande av märket.

c. Tiden för ovannämnda företrädesrätt utgör, i fråga om patent och nyttighetsmodeller, tolv månader och i fråga om industriella mönster och modeller ävensom fabriks- och handelsmärken, fyra månader.

d. Den, som vill taga i anspråk företrädesrätt på grund av tidigare ansökning, åligger att uppgiva tiden då och det land, där denna ansökning blivit gjord. Varje land äger bestämma den tidpunkt, då denna uppgift senast skall lämnas. Sådan uppgift skall angivas i de av vederbörande myndighet utgivna publikationer, och enkännerligen i de utfärdade patenten och därtill hörande beskrifningar. De kontraherande länderna kunna fordra, att uppgift, varom ovan nämnts, också

skall åtföljas av kopia av den tidigare gjorda ansökningen (beskrivning, ritningar etc.), till riktigheten bestyrkt av den myndighet, vilken mottagit ansökningen. Denna kopia behöver icke vara legaliserad; dock må kunna föreskrivas, att den skall vara åtföljd av bevis om tiden, då ansökningen gjordes, utfärdad av vederbörande myndighet, ävensom av översättning. Andra fordringar än nu sagts kunna icke ställas på ifrågavarande uppgift, såvitt det gäller den tidpunkt, då själva ansökningen göres. Varje kontraherande land äger bestämma det äventyr, som ett försummat iakttagande av i denna artikel omnämnda formaliteter skall medföra, dock att detta äventyr ej må sträcka sig längre än till förlust av prioritetsrätten.

e. Ytterligare handlingar eller bevis må senare kunna infordras.

Art. 4 bis.

Patent, som i de olika kontraherande länderna begäras av personer, ifråga om vilka konventionen enligt bestämmelserna i artiklarna 2 och 3 äger tillämpning, skola vara oberoende av patent, som för samma uppfinning erhållits i andra länder, vare sig tillhörande unionen eller icke.

Denna bestämmelse skall gälla utan inskränkning, enkannerligen så, att patent, som sökts under prioritetstiden, äro oberoende såväl i fråga om skälen till ogiltighet eller förverkande, som beträffande deras normala giltighetstid.

Den är tillämplig på patent, som äga bestånd vid tidpunkten för dess ikraftträdande.

Detsamma skall, i händelse av länders anslutning, gälla för de vid tidpunkten för anslutningen å ömse sidor bestående patent.

Art. 5.

Patent förverkas icke därigenom, att patenthavaren till det land, i vilket patent erhållits, inför föremål, som blivit tillverkade i annat unionen tillhörande land.

Dock skall patenthavaren icke desto mindre vara förpliktigad att i det land, dit han inför de patenterade föremålen, utöva sin patenterade uppfinning, i enlighet med nämnda lands lagar, men med den inskränkning att patenthavaren icke skall kunna förverka sitt patent till följd av underlåten utövning i ett unionsland, förr än tre år förflutit från ansökningens ingivande i detta land, och endast i det fall att patenthavaren icke förmår visa giltigt skäl till sin underlåtenhet.

— — — — —

Art. 11.

De kontraherande länderna skola med avseende å varor, som utställas å internationella, officiella eller officiellt erkända utställningar, anordnade inom något bland dem, i överensstämmelse med varje lands inre lagstiftning, meddela provisoriskt skydd åt patenterbara uppfinningar, nyttighetsmodeller, industriella mönster eller modeller, ävensom åt fabriks- eller handelsmärken.

— — — — —

Art. 13.

Den i Bern under namn av internationella byrån till skyddande av den industriella äganderätten inrättade internationella anstalten är ställd under det Schweiziska Edsförbundets regerings höga skydd, vilken reglerar dess organisation och övervakar dess verksamhet.

Det åligger den internationella byrån att samla alla slag av upplysningar angående skyddande av den industriella äganderätten samt att sammanfatta dessa till en allmän statistisk redogörelse, vilken utdelas till samtliga vederbörande myndigheter. Byrån skall företaga allmännyttiga undersökningar av intresse för unionen samt med stöd av

de handlingar, som av de särskilda vederbörande myndigheterna ställas till dess förfogande, på franska språket utgiva en tidskrift rörande de frågor, som angå unionens föremål.

— — — — —

Art. 14.

Denna konvention skall underkastas periodiskt återkommande revisioner i syfte att i densamma införa sådana förbättringar, som kunna bidra till fullkomnande av unionen.

För sådant ändamål skola tid efter annan i något av de kontraherande länderna hållas konferenser mellan delegerade för bemälda länder.

— — — — —

Art. 15.

De kontraherande länderna förbehålla sig rätt att sinsemellan träffa särskilda överenskommelser angående skydd för den industriella äganderätten, dock må sådana överenskommelser icke stå i strid med föreskrifterna i denna konvention.

Art. 16.

De länder, vilka icke deltagit i denna konvention, äga att på begäran tillträda densamma.

— — — — —

Art. 16 bis.

De kontraherande länderna äga rätt att för sina kolonier, besittningar, underlydande och skyddsområden eller för vissa av dem när som helst biträda denna konvention.

De kunna för detta ändamål antingen förklara att

samtliga deras kolonier, besittningar, underlydande och skyddsområden inbegripas i detta biträdande av konventionen, eller uttryckligen angiva dem, som äro däri inbegripna, eller inskränka sig till att tillkännagiva, vilka äro därifrån uteslutna.

Denna förklaring skall skriftligen tillkännagivas för Schweiziska Edsförbundets regering och genom denna för samtliga övriga regeringar.

De kontraherande länderna kunna på samma sätt för sina kolonier, besittningar, underlydande eller skyddsområden eller för vissa av dem uppsäga konventionen.

— — — — —

Art. 17 bis.

Denna konvention skall förbliva i kraft under obestämd tid tills ett år förflutit efter den dag, då uppsägelse därav skett

Uppsägelse sker hos Schweiziska Edsförbundets regering och gäller endast i avseende å det land, som verkställt densamma. För övriga kontraherande länder förbliver konventionen i kraft.

Art. 18.

Denna akt skall ratificeras och ratifikationerna skola deponeras i Washington senast den 1 april 1913. Den skall träda i skraft mellan de länder, som ratificerat densamma, en månad efter utgången av nämnda tid.

Denna akt, med dess slutprotokoll, skall, beträffande de länder, som hava ratificerat densamma, träda i stället för konventionen i Paris den 20 mars 1883 med därtill hörande slutprotokoll, protokollet i Madrid den 15 april 1891 angående bidrag till upprätthållande av internationella byrån och tilläggsakten i Bryssel den 14 december 1900. Förenämnda akter skola emellertid fortfarande gälla beträffande de länder, som icke hava ratificerat föreliggande akt.

— — — — —

Slutprotokoll

Till art. 1.

Uttrycket »industriell äganderätt» bör förstås i dess vidsträcktaste bemärkelse; det inbegriper varje produktion fallande inom området för lantbruksindustrin (viner, spannmål, frukter, boskap m. m.) eller för den extraktiva industrin (mineralier, mineralvatten m. m.).

Till art. 2.

a) Under uttrycket »patent» inbegripas de olika slag av patent, som enligt de kontraherande ländernas lagstiftningar kunna förekomma, såsom importpatent, förbättringspatent m. fl., och vare sig de avse förfaringssätt eller produkter.

b) Föreskriften i art. 2, enligt vilken av dem, som tillhöra något unionsland, icke må fordras, att de skola äga fast boningsort och etablissement, har en förklarande betydelse och bör följaktligen vara tillämplig på alla rättigheter, vilka uppkommit på grund av konventionen den 20 mars 1883 före nu ifrågavarande akts trädande i kraft.

c) Föreskrifterna i art. 2 beröra icke någon av de kontraherande ländernas lagstiftning om processordningen vid domstolarna och dessas kompetens, eller om boningsort eller förordnande av ombud, då sådant fordras enligt lagarna om patent, nyttighetsmodeller, varumärken etc.

Till art. 4.

Då skydd söks för industriellt mönster eller modell i ett land under åberopande av rätt till prioritet på grund av ansökan om skydd för nyttighetsmodell, skall prioritets-tiden räknas såsom i art. 4 är bestämt för industriella mönster och modeller.

— — — — —

Detta slutprotokoll, vilket skall ratificeras samtidigt med den under denna dag slutna konvention, skall betraktas såsom en integrerande del av nämnda konvention samt äga samma kraft, giltighet och varaktighet som denna.

Litteratur.

Följande arbeten ha särskilt begagnats:

- ANDRÉE, S. A., Anvisningar och råd för uppfinnare och patentägare, 1892.
- BETÄNKANDE angående patentskydd . . . av den därtill utav K. Maj:t förordnade kommitté, 1878.
- COUHAIN, C., La propriété industrielle, artistique et littéraire I—III, 1894—1898.
- DAHL, O., Handbok för patentsökande, 1902.
- DELMAR, E. och J., Om uppfinningar och patent, 1911.
- EKEBERG, B., Studier i patenträtt I., ak. avh., 1904.
- FLENSBURG, E. G., Lagarna om immateriell äganderätt, 1912.
- HANDWÖRTERBUCH der Staatswissenschaften.
- HASSELROT, A., Patenträttsliga uppsatser, 1914.
- KOHLER, J., Handbuch des deutschen Patentrechts, 1900.
- LANG, J. N., Om grunderna för uppfinnareskydd genom lag, ak. avh., Helsingfors 1880.
- LUNDELL, J., Om handtverksskrån, näringsfrihet och arbetets organisation, 1846.
- NORDEN = Industritidningen Norden (bilaga: »Svensk tidskrift för industriellt rättsskydd»).
- OSTERRIETH, A., Lehrbuch des gewerblichen Rechtsschutzes, 1908.
- SELIGSOHN, A., Patentgesetz, 1909.
- TORP, C., Læren om den ideelle Produktions Beskyttelse, 2 udg. 1898.
-

